

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

***ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ –
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ***

Διπλωματική εργασία

**Οι αντιλήψεις γονέων παιδιών δημοτικού σχολείου για την εξ'
αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημίας covid-19.**

του

Τζίντζιου Κωνσταντίνου

Επιβλέπων Καθηγητής: Μπράτισης Θαρρενός, Καθηγητής, Π.Δ.Μ.

Εξεταστές: Τσακίριδου Ελένη, Καθηγήτρια, Π.Δ.Μ.

Ρετάλη Άννα Καρολίνα, Επίκουρη καθηγήτρια, Π.Δ.Μ.

Φλώρινα, Ιούνιος 2022

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε ορισμένους ανθρώπους για την υποστήριξή τους.

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επόπτη μου Καθηγητή κύριο Μπράτιτση Θαρρενό για την υποστήριξη και τη βοήθεια που μου προσέφερε κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας. Οι υποδείξεις και οι συμβουλές του έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να απευθύνω ευχαριστίες στην Καθηγήτρια κυρία Τσακιρίδου Ελένη καθώς και την Κυρία Ρετάλη Άννα Καρολίνα για την συμμετοχή τους στην αξιολόγηση της εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη σύζυγό μου, τα παιδιά μου και τους γονείς μου για την στήριξη κατά τη διάρκεια των σπουδών.

Copyright © Τζίντζιος Κων/νος, 2022

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Όνοματεπώνυμο: Τζίντζιος Κων/νος

A.M: 1026

Ηλεκτρονική διεύθυνση: k.tzitz@yahoo.gr

Έτος εισαγωγής: 2020

Π.Μ.Σ: Επιστήμες της Αγωγής: Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης –
Εκπαιδευτική Ηγεσία

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: Οι αντιλήψεις γονέων παιδιών δημοτικού σχολείου
για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημίας covid-19.

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, αλλά
αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν,
δηλώθηκαν με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει
κείμενα, ιδέες ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο
με τις κατάλληλες παραπομπές και η σχετική αναφορά στο τμήμα βιβλιογραφικών
αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή
συνδράμει ώστε να περιορίζεται η λογοκλοπή διασφαλίζοντας έτσι το συγγραφέα.

Περίληψη

Η εκδήλωση της πανδημικής κρίσης της Covid 19 το Μάρτιο του 2020 είχε ως αποτέλεσμα η καθημερινότητα των ατόμων να εισέλθει σε μία νέα, πρωτόγνωρη πραγματικότητα. Οι περιορισμοί που επιβάλλονταν για την αναχαίτιση της διασποράς του ιού είχαν ως αποτέλεσμα την αναστολή λειτουργίας αρκετών οργανισμών του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Μεταξύ αυτών ήταν και η εκπαίδευση η οποία αναγκάστηκε να εξελίξει τη λειτουργία της και να την μεταφέρει σε μία τροχιά εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Οι μαθητές μπορούσαν να συμμετέχουν στα μαθήματά τους και να ολοκληρώνουν τις δραστηριότητές τους μέσω του διαδικτύου χωρίς να έρχονται σε επαφή με τους εκπαιδευτικούς ή τους συμμαθητές τους με φυσικό τρόπο. Αυτή η εξέλιξη οδήγησε σε ποικίλες αντιδράσεις τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς οι οποίοι έπρεπε να ανταπεξέλθουν στη νέα αυτή αλλαγή. Σε αρκετές περιπτώσεις οι γονείς έπρεπε να προσφέρουν υποστήριξη προς τα παιδιά τους, ψυχολογικής και τεχνικής φύσεως, ώστε να είναι εύκολη η συμμετοχή τους στην εκπαίδευση. Ωστόσο, αυτή η αλλαγή έφερε στο προσκήνιο αρκετές δυσκολίες εφαρμογής αυτής της μεθόδου εκπαίδευσης.

Στα πλαίσια της παρούσας μελέτης επιχειρήθηκε η διερεύνηση της στάσης των γονέων παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έναντι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Στόχος της ήταν η κάλυψη του ερευνητικού κενού για την περίπτωση της Ελλάδας αλλά και η ενίσχυση της υπάρχουσας διεθνούς βιβλιογραφίας η οποία ήταν περιορισμένη σε όγκο. Η διενέργεια αυτής της μελέτης συνέβη με τη διανομή ενός ηλεκτρονικού ερευνητικού εργαλείου σε γονείς παιδιών που μαθήτευαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στην πόλη της Κοζάνης και συγκεκριμένα στο Δημοτικό Σχολείο .

Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης σε σημαντικό βαθμό επιβεβαίωσαν εκείνα της διεθνούς βιβλιογραφίας. Οι γονείς ήταν ενοχλημένοι από τη μετάβαση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και αντιμετώπιζαν πολλά προβλήματα ως προς την εφαρμογή της γνώσης που διέθεταν αλλά κυρίως σχετικά με την υλικοτεχνική υποδομή. Επιπλέον, αναφέρθηκε ότι τα παιδιά ασχολούνταν με τις σχολικές δραστηριότητες στο ίδιο επίπεδο όπως και πριν την εκδήλωση της υγειονομικής κρίσης.

Λέξεις κλειδιά: (Εξ αποστάσεως) Εκπαίδευση, Εκπαιδευτικός, (Πανδημική) Κρίση, Covid 19

Abstract

The outbreak of the Covid 19 pandemic crisis in March 2020 resulted in people's daily lives entering a new, unprecedented reality. Restrictions imposed to curb the spread of the virus have resulted in the suspension of several public and private sector organizations. Among them was education, which was forced to evolve its operation and take it on a distance education trajectory. Students could participate in their lessons and complete their activities online without contacting their teachers or classmates in a natural way. This development led to a variety of reactions from students, teachers and parents who had to cope with this new change. In many cases parents had to offer psychological and technical support to their children to make it easy for them to participate in education. However, this change has brought to the fore several difficulties in implementing this method of education.

In the context of the present study, an attempt was made to investigate the attitude of parents of primary school children towards distance education during the Covid 19 pandemic crisis. Its aim was to fill the research gap in the case of Greece but and the strengthening of the existing international literature which was limited in volume. This study was conducted by distributing an electronic research tool to parents of children studying in Primary Education in the city of Kozani and specifically in Primary School.

The results of this study significantly confirmed those of the international literature. The parents were annoyed by the transition to distance education and had many problems with the application of their knowledge but mainly with the logistical infrastructure. In addition, it was reported that children were involved in school activities at the same level as before the onset of the health crisis.

Keywords: (Distance) Education, Teacher, (Pandemic) Crisis, Covid 19

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Abstract.....	6
Ευρετήριο Γραφημάτων.....	8
Ευρετήριο Πινάκων	10
1. Εισαγωγή	11
1.1 Υπόβαθρο.....	11
1.2 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	13
1.3 Δομή της μελέτης	14
2. Θεωρητικό υπόβαθρο.....	15
2.1 Εκδήλωση πανδημικής κρίσης της Covid 19	15
2.1.1 Ιστορική αναδρομή σε προγενέστερες πανδημικές κρίσεις	15
2.1.2 Η πανδημική κρίση τηςCovid 19 σε παγκόσμιο επίπεδο	22
2.1.3 Η έλευση της πανδημικής κρίσης της Covid 19 στην Ελλάδα.....	24
2.2 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	27
2.2.1 Αναδρομή και προσδιορισμός της έννοιας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	27
2.2.2 Τα θετικά και τα αρνητικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	30
2.2.3 Εμπόδια και προκλήσεις εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	33
2.2.4 Μαθησιακά εργαλεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	37
3. Βιβλιογραφική ανασκόπηση	41
3.1 Στάση γονέων μαθητών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έναντι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19.....	41
3.1.1 Εμπόδια	41
3.1.2 Συμμετοχή των γονέων.....	44

3.1.3 Στάσεις και αντιλήψεις γονέων για τις εκπαιδευτικές πολιτικές και την εμπειρία τους.....	46
4. Ερευνητικό μέρος.....	50
4.1 Μεθοδολογία της έρευνας	50
4.1.1 Παρουσίαση της μελέτης	50
4.1.2 Δειγματοληψία και συμμετέχοντες στη μελέτη	53
4.1.3 Ερευνητικό εργαλείο.....	54
4.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων μελέτης.....	55
4.2.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά.....	55
4.2.2 Εμπόδια και βαθμός ικανοποίησης γονέων από την επικοινωνία με τη σχολική μονάδα και τον εκπαιδευτικό.....	61
4.2.3 Στάση γονέων έναντι της υποστήριξης των παιδιών και των ανησυχιών των γονέων	68
4.2.4 Στάση γονέων έναντι της μεικτής μάθησης	76
5. Συμπεράσματα.....	79
5.1 Συμπερασματικές παρατηρήσεις	79
5.2 Περιορισμοί της μελέτης.....	82
5.3 Προτάσεις περαιτέρω μελέτης	83
Βιβλιογραφία.....	84
Παράρτημα Ι	100
Ερευνητικό εργαλείο	100

Ευρετήριο Γραφημάτων

Γράφημα 1: Συνολικός αριθμός επιβεβαιωμένων περιστατικών της Covid 19 στην Ελλάδα (Ιανουάριος 2020 έως Ιανουάριος 2021)	25
Γράφημα 2: Σύνολο επιβεβαιωμένων περιστατικών της Covid 19 στην Ελλάδα (Μάρτιος έως Δεκέμβριος 2021).....	26
Γράφημα 3: Φύλο	56

Γράφημα 4: Ηλικία	57
Γράφημα 5: Οικογενειακή κατάσταση	57
Γράφημα 6: Αριθμός παιδιών που μαθήτευαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Δημοτικό Σχολείο) το σχολικό έτος 2020-2021.....	58
Γράφημα 7: Μορφωτικό επίπεδο.....	60
Γράφημα 8: Επίπεδο γνώσης στη χρήση των νέων τεχνολογιών.....	61
Γράφημα 9: Αισθήματα έναντι της συνέχισης της διδασκαλίας με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	64
Γράφημα 10: Αναζήτηση βοήθειας από τους γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19.....	66
Γράφημα 11: Τρόπος επικοινωνίας με τον εκπαιδευτικό κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19.....	67
Γράφημα 12: Σκοπός επικοινωνίας γονέων παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με τους εκπαιδευτικούς τους κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19.....	68
Γράφημα 13: Παραμονή με το παιδί κατά τη διάρκεια του μαθήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	70
Γράφημα 14: Συχνότητα παραμονής με το παιδί κατά τη διάρκεια του μαθήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	71
Γράφημα 15: Λόγος παραμονής με το παιδί κατά τη διάρκεια του μαθήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	72
Γράφημα 16: Αλλαγή σχέσης μεταξύ των γονέων και των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο διάστημα της πανδημικής κρίσης της Covid 19.....	75
Γράφημα 17: Είδος βοήθειας που πιθανόν να χρειαστούν οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε περίπτωση νέας αναστολής λειτουργίας των σχολικών μονάδων εξαιτίας της πανδημικής κρίσης της Covid 19.....	76
Γράφημα 18: Πιθανότητα υλοποίησης δράσεων μεικτής μάθησης στο μέλλον .	77
Γράφημα 19: Σημείο εστίασης γονέων για την εξέλιξη του παιδιού κατά τη συνεργασία/επικοινωνία με τον εκπαιδευτικό.....	79

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Χρονική παράθεση πανδημιών γρίπης.....	18
Πίνακας 2: Εξέλιξη πανδημιών από το 1580	21
Πίνακας 3: Αριθμός επιβεβαιωμένων περιστατικών και θανάτων εξαιτίας της Covid 19 (Δεκέμβριος 2020 έως Δεκέμβριος 2021)	24
Πίνακας 4: Συγκεντρωτική παρουσίαση θετικών και αρνητικών στοιχείων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	32
Πίνακας 5: Έρευνα σχετικά με τα εμπόδια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για διαφορετικές εμπλεκόμενες ομάδες	35
Πίνακας 6: Λέξεις-κλειδιά για την αναζήτηση των κατάλληλων βιβλιογραφικών αναφορών.....	52
Πίνακας 7: Αντιστοίχιση ερωτήσεων ερευνητικού εργαλείου και ερευνητικών ερωτημάτων	55
Πίνακας 8: Αριθμός παιδιών που μαθήτευαν σε τάξεις του Δημοτικού Σχολείου για το σχολικό έτος 2020-2021	59
Πίνακας 9: Στάση γονέων έναντι του βαθμού προετοιμασίας/ικανοποίησης και των αλλαγών εξαιτίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης	63
Πίνακας 10: Σημαντικότερα εμπόδια γονέων κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	65
Πίνακας 11: Βαθμός παρέμβασης, ετοιμότητας και υποστήριξης που χρειαζόνταν τα παιδιά της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19	73
Πίνακας 12: Ανησυχίες των γονέων των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο διάστημα της πανδημικής κρίσης της Covid 19	74
Πίνακας 13: Περιπτώσεις στις οποίες οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης θεωρούσαν καταλληλότερη την προσέγγιση της μεικτής μάθησης	78

1. Εισαγωγή

1.1 Υπόβαθρο

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας κατά το Μάρτιο του 2020 ανακοίνωσε την εκδήλωση μίας πανδημικής κρίσης, η οποία οφείλονταν σε ένα νέο και επικίνδυνο ιό ο οποίος ανήκε στην οικογένεια των κορονοϊών. Η ονομασία που του είχε αποδοθεί ήταν SARS-CoV-2 ή εν συντομία αναφέρονταν ως Covid 19. Για πρώτη φορά εντοπίστηκε στην αγορά των θαλάσσιων ειδών της πόλης Γιουχάν της Κίνας, ενώ εξαιτίας του γεγονότος ότι ο αριθμός των επιβεβαιωμένων περιστατικών αυξάνονταν σύντομα η κατάσταση σήμανε συναγερμό στις δημόσιες αρχές υγείας. Ήδη από τις πρώτες εβδομάδες εκδήλωσης της πανδημικής κρίσης υπήρχαν εκτιμήσεις ότι περισσότερες από 107 χώρες σε παγκόσμιο επίπεδο είχαν προχωρήσει στην αναστολή λειτουργίας των μονάδων της εκπαίδευσης (World Health Organization, 2021). Σύμφωνα με τις αναφορές της UNESCO (2020) η αναστολή λειτουργίας των σχολικών μονάδων εξαιτίας της πανδημικής κρίσης της Covid 19 επηρέασε περίπου 862 εκατομμύρια άτομα κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας. Αυτός ο αριθμός εκπροσωπούσε περίπου το μισό πληθυσμό των μαθητών που ανήκαν στη σχολική ηλικία σε παγκόσμιο επίπεδο (UNESCO, 2020).

Η απόφαση για την αναστολή λειτουργίας των μονάδων της εκπαίδευσης βασίζονταν αποκλειστικά σε επιστημονικά δεδομένα. Ειδικότερα, υπήρχαν αναφορές σύμφωνα με τις οποίες κατά τη διάρκεια επιδημιών άλλων ιών ή της γρίπης μέσα από τις σχολικές μονάδες πραγματοποιούνταν σημαντική διασπορά τους. Οπότε θεωρήθηκε χρήσιμο να ανασταλεί η λειτουργία των σχολικών μονάδων ώστε να διακοπεί η ταχύτατη εξάπλωση του νέου κορονοϊού και έτσι να μειωθεί και το επίπεδο θνησιμότητας στο γενικό πληθυσμό (Abuhammad, 2020). Επίσης, αυτή η αναστολή λειτουργίας μπορούσε να έχει θετικές επιπτώσεις στην προστασία του ανθρώπινου δυναμικού των υγειονομικών μονάδων προσφοράς υπηρεσιών περίθαλψης και φροντίδας. Πιο συγκεκριμένα, αυτό θα σήμαινε ότι εφόσον δεν υπήρχε μεγάλη διασπορά του ιού δε θα χρειαζόταν να νοσηλευτούν πολλοί ασθενείς και αντίστοιχα θα υπήρχαν μικρότερες πιθανότητες μόλυνσης του ανθρώπινου δυναμικού του υγειονομικού τομέα (Garbe, Ogurlu, Logan & Cook, 2020).

Όπως είχαν αναφέρει στη μελέτη τους οι Eames, Tilston, White, Adams and Edmunds (2010) στην περίπτωση όπου οι σχολικές μονάδες ανέστειλαν τη λειτουργία τους οι επαφές που είχαν με τους συμμαθητές τους ήταν οι μισές συγκριτικά με την περίπτωση όπου οι σχολικές μονάδες λειτουργούσαν κανονικά. Ωστόσο, παρατηρούνταν ένα σημαντικό επίπεδο ενδοοικογενειακών επαφών στην περίπτωση όπου οι σχολικές μονάδες δε λειτουργούσαν (Eames, Tilston, White, Adams & Edmunds, 2010). Τα στοιχεία σχετικά με την αποτελεσματικότητα της αναστολής λειτουργίας των σχολικών μονάδων και των λοιπών μέτρων της κοινωνικής αποστασιοποίησης οδηγούσαν στο συμπέρασμα ότι το σχολικό περιβάλλον αποτελούσε εστία μετάδοσης του ιού (Brooks et al., 2020). Κάθε χώρα ακολουθούσε δική της στρατηγική ως προς την αναστολή λειτουργίας των σχολικών μονάδων καθώς οι αποφάσεις λαμβάνονταν σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι την τελική απόφαση αναστολής λειτουργίας των σχολικών μονάδων την ακολούθησαν οι αντιδράσεις των γονέων (Shen et al., 2020).

Η λύση η οποία είχε βρεθεί για την περίπτωση της αντιμετώπισης της αναστολής λειτουργίας των σχολικών μονάδων ήταν η καθιέρωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δε λειτουργούσε ως υποκατάστατο της παραδοσιακής, δια ζώσης εκπαίδευσης αλλά συμπληρωματικά (Agaton & Cueto, 2021). Κατά το παρελθόν είχε αποδειχθεί ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση λειτουργούσε με αποτελεσματικό τρόπο για τους φοιτητές της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ή για τους μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όπως ανέφεραν χαρακτηριστικά οι γονείς τους (Irvin, Hannum, de la Varre & Farmer, 2010). Όταν οι μαθητές πρέπει να παραμείνουν σπίτι τους όπως σε μία κατάσταση αντίστοιχη της πανδημικής κρίσης της Covid 19, οι γονείς τους πρέπει να κατέχουν ορισμένες βασικές γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με τη διαχείριση του εξοπλισμού που απαιτείται για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Εκτός από την παρακολούθηση της αλλαγής της συμπεριφοράς και της απόδοσης των παιδιών, οι γονείς πρέπει να προσπαθούν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες της εκπαίδευσης των παιδιών τους όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά.

1.2 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι είναι καλό οι γονείς να έχουν κάποιες γνώσεις σχετικά με τη χρήση και τη διαχείριση των εφαρμογών που χρησιμοποιούνται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση για να υποστηρίξουν τα παιδιά τους. Πρέπει να αναφερθεί ότι παρά το γεγονός ότι υπήρξε μία σημαντική αύξηση της χρήσης των εφαρμογών που όριζε η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε παγκόσμιο επίπεδο, σε διάφορες χώρες εξακολουθούν να υπάρχουν εμπόδια στην πρόσβαση σε αυτήν τη μέθοδο εκπαίδευσης. Σε κάποιες περιπτώσεις αυτά τα εμπόδια είναι δυνατό να παρεμποδίσουν ή να αποτρέψουν εντελώς τη χρήση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από ορισμένες ομάδες του πληθυσμού. Επομένως, είναι σημαντικό να κατανοηθούν οι αντιλήψεις και οι στάσεις των γονέων έναντι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, τα εμπόδια με τα οποία ήρθαν αντιμέτωποι, το επίπεδο της υποστήριξης που έλαβαν οι ίδιοι ή τα παιδιά τους και τέλος η στάση τους έναντι της μεικτής μάθησης όταν είναι αναγκαίο να εφαρμοστεί. Η κατανόηση όλων αυτών των πτυχών που περιβάλλουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα επιτρέψει στην εθνική κυβέρνηση αλλά και στους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων του τομέα της εκπαίδευσης να βρουν λύσεις για την άρση των φραγμών αυτών.

Στην περίπτωση της Ελλάδας δεν έχουν πραγματοποιηθεί πολλές μελέτες που να ασχολούνται με το συγκεκριμένο ζήτημα, με αποτέλεσμα να θεωρείται ότι η εκπόνηση αυτής της μελέτης θα μπορούσε να καλύψει αυτό το κενό. Παράλληλα, θα μπορούσε να ενισχύσει τα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας σχετικά με τη διερεύνηση της στάσης των γονέων των μαθητών έναντι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Επίσης, η ολοκλήρωση αυτής της μελέτης θεωρήθηκε ότι θα μπορούσε να προσφέρει επιπλέον γνώση σχετικά με τον τρόπο παροχής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε παιδιά της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε αυτήν την πρωτόγνωρη περίοδο που γνώρισε η παγκόσμια κοινότητα. Αυτό θα συνέβαινε καθώς μέσα από αυτήν τη μελέτη θα μπορούσε να εντοπιστεί εάν είχε βελτιωθεί το επίπεδο της μάθησης των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και η εμπειρία τους ή η απόδοσή τους μέσα από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία κλήθηκε να απαντήσει η παρούσα μελέτη ήταν τα εξής:

1. Ποια ήταν τα σημαντικότερα εμπόδια με τα οποία ήρθαν αντιμέτωποι οι γονείς των παιδιών Δημοτικού σχολείου κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης την περίοδο της πανδημικής κρίσης Covid 19 στην Ελλάδα;
2. Ποιο ήταν το επίπεδο της ικανοποίησης των γονέων από την επικοινωνία τους με τη σχολική μονάδα ή με τον εκπαιδευτικό εξαιτίας της εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημικής κρίσης της Covid 19 στην Ελλάδα;
3. Ποιο ήταν το επίπεδο υποστήριξης των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια του μαθήματος στα πλαίσια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημικής κρίσης της Covid 19 στην Ελλάδα;
4. Ποιες ήταν οι ανησυχίες των γονέων σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημικής κρίσης της Covid 19 στην Ελλάδα;

1.3 Δομή της μελέτης

Για την ολοκλήρωση αυτής της μελέτης αρχικά πραγματοποιήθηκε μία βιβλιογραφική ανασκόπηση για την κάλυψη των βασικών θεωρητικών σημείων της και στη συνέχεια διενεργήθηκε η πρωτογενής, ποσοτική έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, η δομή της παρούσας μελέτης ήταν η εξής:

1. Στο πρώτο μέρος της μελέτης παρουσιάστηκε το υπόβαθρο της μελέτης, ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματά της όπως και η δομή αυτής.
2. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάστηκε εκτενώς το θεωρητικό υπόβαθρο της μελέτης αυτής και συγκεκριμένα ασχολήθηκε με την εκδήλωση της πανδημικής κρίσης της Covid 19 και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Πιο αναλυτικά, στην περίπτωση συζήτησης της πανδημικής κρίσης της Covid 19 πραγματοποιήθηκε μία ιστορική αναδρομή σε προγενέστερες πανδημικές κρίσεις, παρουσιάστηκαν στοιχεία σχετικά με την πανδημική κρίση της Covid 19 σε παγκόσμιο επίπεδο και τέλος έγινε μία αναφορά στην έλευση αυτής στην περίπτωση της Ελλάδας. Επιπλέον, στο κομμάτι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αρχικά πραγματοποιήθηκε μία αναδρομή στην έννοιά της και στη συνέχεια έγινε μία προσπάθεια προσδιορισμού της, αναφέρθηκαν τα

θετικά και τα αρνητικά στοιχεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης όπως επίσης και τα εμπόδια αλλά και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει. Τέλος, το μέρος αυτό ολοκληρώθηκε με την παρουσίαση των μαθησιακών εργαλείων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

3. Στο τρίτο μέρος αυτής της μελέτης παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης όπως προέκυψαν μετά την αναζήτηση στη διεθνή και στην εγχώρια βιβλιογραφία. Ειδικότερα, τα ευρήματα της βιβλιογραφικής ανασκόπησης έδειξαν τη στάση των γονέων των μαθητών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έναντι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Τα ευρήματα αυτά κατηγοριοποιήθηκαν και παρουσιάστηκαν ανά πτυχή όπως ήταν τα εμπόδια, η συμμετοχή των γονέων και οι στάσεις και οι αντιλήψεις των γονέων για τις εκπαιδευτικές πολιτικές και την εμπειρία τους.
4. Στο τέταρτο μέρος αυτής της μελέτης παρουσιάστηκε η ερευνητική μεθοδολογία και τα αποτελέσματα αυτής. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά παρουσιάστηκε η μεθοδολογία της έρευνας, το δείγμα της και το ερευνητικό εργαλείο και στη συνέχεια παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα στα οποία οδήγησε αυτή η μελέτη ανά ενότητα του ερευνητικού εργαλείου.
5. Στο πέμπτο μέρος της μελέτης αυτής παρουσιάστηκαν τα συμπεράσματα στα οποία οδήγησε και πιο ειδικά αναφέρθηκαν οι βασικές συμπερασματικές παρατηρήσεις, οι περιορισμοί με τους οποίους ήρθε αντιμέτωπη η μελέτη και τέλος ορισμένες προτάσεις για συνέχιση αυτής της μελέτης στο μέλλον.

2. Θεωρητικό υπόβαθρο

2.1 Εκδήλωση πανδημικής κρίσης της Covid 19

2.1.1 Ιστορική αναδρομή σε προγενέστερες πανδημικές κρίσεις

Η τεχνολογική πρόοδος σε συνδυασμό με τις εξελίξεις οι οποίες συμβαίνουν στον τομέα της υγείας καθώς επίσης και η επανάσταση η οποία λαμβάνει χώρα στον τομέα της φαρμακοβιομηχανίας αναφορικά με την έρευνα σε νέα φάρμακα και εμβόλια, η παρακολούθηση των γνωστών λοιμωδών ασθενειών και οι εμβολιασμοί έκτακτης ανάγκης οδήγησαν σταδιακά στην εξάλειψη κάποιων λοιμωδών ασθενειών ή χρόνιων νοσημάτων που μπορεί να ήταν σπάνια και σοβαρά. Αντίστοιχα, ακόμη και εάν ένα μέρος του πληθυσμού νοσεί από αντίστοιχες ασθένειες εξαιτίας των εξελίξεων που

προαναφέρθηκαν η πιθανότητα θανάτου ή σοβαρής λοίμωξης έχει περιοριστεί. Αυτό το γεγονός συνηγορεί προς την κατεύθυνση ότι η εκδήλωση των ασθενειών οι οποίες μπορεί να εκδηλωνόταν με τη μορφή επιδημίας ή πανδημίας έχει εξαλειφθεί (Morens, Folkers & Fauci, 2004). Σε αυτό το σημείο θα ήταν χρήσιμο να σημειωθεί ότι ορισμένες από τις ασθένειες οι οποίες έχουν εξαφανιστεί είναι οι εξής (Roberts, 2006):

- Η διφθερίτιδα
- Η ευλογιά
- Ο κοκίτης
- Η πολιομυελίτιδα
- Ο τύφος
- Η φυματίωση
- Η χολέρα.

Το βασικό στοιχείο αυτής της περίπτωσης είναι το γεγονός ότι η εξάλειψη κάποιων ασθενειών μπορεί να μην έχει μόνιμο χαρακτήρα αλλά η τεχνολογική πρόοδος και η εξέλιξη της τεχνολογίας επιτρέπουν την αίσθηση της αισιοδοξίας. Αυτό υποδηλώνει το ότι είναι εύκολο να ανακαλυφθούν νεότερες και αποτελεσματικότερες θεραπείες ή να αναπροσαρμοστεί κάποια υπάρχουσα θεραπεία επειδή ίσως κάποιο μολυσματικό στέλεχος εμφανίζεται ισχυρότερο (Roberts, 2006).

Από τη δεκαετία του 1970 έως και σήμερα έχουν εντοπιστεί σχεδόν περισσότεροι από 40 παθογόνοι οργανισμοί, κυρίως ιοί, οι οποίοι αυξάνουν τον κατάλογο των μολυσματικών και μεταδοτικών ασθενειών (Gust, Hampson & Lavanchy, 2001). Αξίζει να σημειωθεί ότι στο συγκεκριμένο κατάλογο προστίθενται και νεότερες, ίσως και σοβαρότερες ή σπανιότερες ασθένειες όπως για παράδειγμα (Gust et al., 2001):

- Ο Έμπολα ή αιμορραγικός πυρετός από την Αφρική
- Ο ιός Nipahο οποίος εντοπίζεται στις χώρες της Βεγγάλης, της Μαλαισίας και της Σιγκαπούρης
- Το πνευμονικό σύνδρομο το οποίο ονομάζεται Hantavirusκαι εμφανίστηκε στις Η.Π.Α.
- Ο ιός SARS

- Η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια η οποία εμφανίστηκε στα βοοειδή (νόσος των τρελών αγελάδων) και αφορά στην ανθρώπινη μορφή εξαιτίας της μετάλλαξης της ασθένειας Creutzfeldt-Jakob
- Ο ιός HIV ή AIDS.

Από όλες τις παραπάνω ασθένειες καμία δεν ήταν τόσο απειλητική ώστε να μπορούσε να ειπωθεί ότι θα άλλαζε την παγκόσμια ιστορία. Ωστόσο, αυτό συμβαίνει στην περίπτωση του ιού του HIV, ο οποίος πλήττει μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Αφρικής αλλά πλέον λαμβάνει διαστάσεις και στις υπόλοιπες ηπείρους (Mogens et al., 2004). Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα ο αριθμός των θανάτων εξαιτίας του AIDS σε παγκόσμιο επίπεδο κάθε έτος άγγιζε τα 2,8 εκατομμύρια. Η επανάσταση η οποία έχει συμβεί στην ιατρική επιστήμη έχει οδηγήσει στην εύρεση φαρμάκων τα οποία παρατείνουν τη διάρκεια της ζωής των ασθενών που έχουν μολυνθεί από AIDS, ενώ υπάρχουν και ελπίδες για εμβολιασμό. Αυτές οι εξελίξεις μπορούν να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι ο ιός του HIV αν και αφορά σε μία σοβαρή ασθένεια είναι δυνατό να διαχειριστεί πλέον (Kilbourne, 2009).

Σε συνέχεια των παραπάνω πρέπει να αναφερθεί ότι ετήσια εμφανίζονται επιδημίες υποτροπιάζουσας γρίπης με εντονότερη την παρουσία τους το χειμώνα. Παρατηρώντας στατιστικά στοιχεία στις Η.Π.Α. μπορεί κανείς να εντοπίσει ότι τα περιστατικά της γρίπης βρίσκονται ανάμεσα στις 250 με 500 χιλιάδες, ενώ τα 100 χιλιάδες περιστατικά πρέπει να νοσηλευτούν και τα 20 χιλιάδες περιστατικά έχουν άσχημη κατάληξη (Roberts, 2006). Η μόλυνση από την εποχική γρίπη είναι εντονότερη στις παιδικές ηλικίες όπου τα περιστατικά εκεί εμφανίζονται κατά ποσοστό από 10% έως 30% ή σε άτομα που έχουν ηλικία μεγαλύτερη των 65 ετών. Μία γρίπη για να θεωρηθεί πανδημία πρέπει ένα από τα 16 υποστέλεχη του ορότυπου Α των ιών της γρίπης, να διαφέρει από αυτά που έχουν ήδη εμφανιστεί στον άνθρωπο. Επιπλέον, πρέπει αυτό το υποστέλεχος να εμφανιστεί απότομα, να μολύνει ένα σημαντικό αριθμό του πληθυσμού ταχύτατα και το ποσοστό αυτών που προσβάλλονται να βρίσκεται ανάμεσα στο 30% και στο 50% του γενικού πληθυσμού. Παρά το γεγονός ότι τα συμπτώματα της γρίπης είναι κοινά, εάν δε ληφθεί η κατάλληλη θεραπεία μπορεί να εξελιχθεί σε μία μορφή ιογενούς πνευμονίας ή βακτηριακής πνευμονίας (Kilbourne, 2009). Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται οι πανδημίες της γρίπης για ένα διάστημα το οποίο καλύπτει περίπου τους δύο τελευταίους αιώνες.

Πίνακας 1: Χρονική παράθεση πανδημιών γρίπης

Έτος	Υποτύπος	Χώρα προέλευσης
1580		
1830-1833	Άγνωστος	Ρωσία
1836-1837	Άγνωστος	Ρωσία (πιθανότατα)
1889-1890	H ₂ , H ₃	Ρωσία (πιθανότατα)
1918-1919	H ₁ (Ισπανική Γρίπη)	Η.Π.Α.
1957-1958	H ₂ N ₂	Νότια Κίνα
1968-1968	H ₃ N ₂	Χονγκ Κονγκ

Πηγή: Webster (1997)

Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι όλες οι επιδημίες της γρίπης οι οποίες είχαν εκδηλωθεί μετά από το 1969 δεν είχαν καταλήξει στο επίπεδο της πανδημίας. Επιπλέον, οι πανδημίες οι οποίες είχαν εκδηλωθεί κατά το 19^ο αιώνα όπως συγκεκριμένα και εκείνες των ετών 1957 και 1968 ήταν ήπιες μορφές και δεν είχαν αυξήσει κατά πολύ το επίπεδο της παγκόσμιας θνησιμότητας. Αυτά τα στοιχεία έρχονται σε αντίθεση με την πανδημία η οποία είχε εκδηλωθεί το διάστημα 1918-1919, όπου από την άνοιξη του 1918 και τις Η.Π.Α. ο ιός είχε μεταδοθεί στις χώρες της Βόρειας Αφρικής, της Δυτικής Ευρώπης, της Ιαπωνίας και της Κίνας, ενώ έφτασε μέχρι και στην Αυστραλία αλλά και την Ινδία (Taubenberger, Reid & Krafft, 1997). Αυτό ήταν το πρώτο κύμα της συγκεκριμένης γρίπης, ενώ το δεύτερο κύμα εμφανίστηκε στο διάστημα από το Σεπτέμβριο έως και το Δεκέμβριο του ίδιου έτους όπου το ποσοστό της παγκόσμιας θνησιμότητας είχε αυξηθεί κατά ένα ποσοστό ίσο με το 2.5%. Η άνοιξη του 1919 είχε ως συνέπεια την έλευση του τρίτου κύματος αυτής της πανδημίας της γρίπης το οποίο δεν ήταν τόσο επιθετικό αλλά η θνησιμότητα είχε αυξηθεί στα άτομα που είχαν ηλικία από 15 ετών μέχρι 35 ετών (Johnson & Mueller, 2002). Η επιπλοκή αυτής της γρίπης ήταν η ιογενής πνευμονία η οποία εξελίσσονταν εντός 48 ωρών, ενώ έχει αναφερθεί ότι ο αριθμός των θανάτων άγγιξε περίπου τα 40 εκατομμύρια (Taubenberger et al., 1997). Οι Johnson & Mueller (2002) είχαν αναφέρει ότι ο αριθμός των θανάτων που οφείλονταν στην Ισπανική Γρίπη ήταν υψηλότερος εκείνου των θανάτων εξαιτίας του Α' Παγκοσμίου Πολέμου ή της πανώλης που είχε εκδηλωθεί στο διάστημα μεταξύ του 1347-1351.

Περίπου στα τέλη του 1990 είχαν αρχίσει να εμφανίζονται κάποιες ανησυχίες στην ιατρική κοινότητα επειδή είχαν εμφανιστεί κάποια νέα στελέχη της γρίπης σε ζώα όπως τα πτηνά και οι χοίροι. Το υποστέλεχος της γρίπης με ονομασία H₅N₁ είχε μεταλλαχθεί στην αγορά των πτηνών στο Χονγκ Κονγκ σε μία μορφή η οποία ήταν ιδιαίτερα παθογόνος και είχε εντοπιστεί την άνοιξη του 1997 (Morens et al., 2004). Από αυτό το υποστέλεχος μπορούσαν να θανατωθούν όλα τα πτηνά τα οποία είχαν προσβληθεί σε διάστημα σχεδόν ίσο με δύο ημέρες και το ίδιο έτος, συγκεκριμένα το Μάιο, είχε καταγραφεί και ο πρώτος θάνατος σε άνθρωπο. Το περιστατικό αφορούσε σε ένα μικρό αγόρι το οποίο είχε ηλικία ίση με αυτήν των τριών ετών (Snacken, 1999). Το συγκεκριμένο υποστέλεχος είχε μεταδοθεί τουλάχιστον σε 18 ανθρώπους, με τον απολογισμό των έξι θανάτων και την επακόλουθη θανάτωση σχεδόν 1,6 εκατομμυρίων πουλερικών (Chotpitayasunondh, 2005). Μόλις δύο χρόνια από την πρώτη εμφάνιση αυτού του υποστελέχους, εντοπίστηκαν κι άλλες μεταδόσεις από τα πτηνά στον άνθρωπο. Τα υποστελέχη τα οποία εντοπίστηκαν ήταν το H₉N₂ το 1999 και το H₅N₁ το 2003 (Snacken, 1999). Πλησιάζοντας προς το τέλος του 2003 το υποστέλεχος H₅N₁ εμφανίστηκε εκ νέου στα πτηνά, ενώ το 2006 άρχισε να μεταδίδεται σε αρκετές χώρες και να εντοπίζεται τόσο σε οικόσιτα όσο και σε άγρια πτηνά (Fergus, 2006).

Στο διάστημα μεταξύ του 2003 και του 2007 είχαν καταγραφεί 329 επιβεβαιωμένα κρούσματα μόλυνσης ανθρώπων από τον H₅N₁ και συνολικά είχαν καταγραφεί 201 θάνατοι υποδηλώνοντας έτσι τη μολυσματικότητά του. Οι περισσότεροι θάνατοι και οι περισσότερες μολύνσεις είχαν εντοπιστεί στην Ινδονησία και στο Βιετνάμ (TheMITPressReader, 2020). Το θετικό με το υποστέλεχος του ιού της γρίπης H₅N₁ ήταν ότι παρά τη μολυσματικότητά του δεν ήταν τόσο μεταδοτικός αν και είχε οικονομικές επιπτώσεις, εξαιτίας της σφαγής σημαντικού αριθμού πτηνών ή την ανάγκη χορήγησης εμβολίων και φαρμάκων όπως τα αντιικά (Chotpitayasunondh, 2005). Προχωρώντας σε έναν άλλο επικίνδυνο ιό εκείνος ήταν ο SARS¹ (SARSCoV) ο οποίος εμφανίστηκε για πρώτη φορά στην Κίνα μολύνοντας περίπου 10,000 ανθρώπους. Η μετάδοση αυτού του ιού ήταν γρήγορη και έτσι έφτασε σε σύντομο χρονικό διάστημα στις Η.Π.Α. (WorldHealthOrganization, 2003). Ο SARS προκαλούσε σοβαρά αναπνευστικά προβλήματα, ενώ είχε και ένα υψηλό ποσοστό θνησιμότητας με αποτέλεσμα να έχει ανησυχήσει την παγκόσμια ερευνητική

¹ Σοβαρό Οξύ Αναπνευστικό Σύνδρομο

κοινότητα σχετικά με την ασφάλεια της δημόσιας υγείας (Smith, 2006). Η ραγδαία εξάπλωση του SARS είχε άμεσες ψυχολογικές και κοινωνικές επιπτώσεις καθώς οι ασθενείς οι οποίοι είχαν μολυνθεί με τον ιό έπρεπε να παραμένουν περιορισμένοι (καραντίνα) για να μη μεταδίδουν τον ιό και άλλαζε η πορεία τους στον επαγγελματικό τομέα (Maunder, 2009).

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι η πανδημία του H1N1 ή διαφορετικά η γρίπη των χοίρων θεωρήθηκε ότι ήταν η επανάληψη από την ισπανική γρίπη η οποία είχε εκδηλωθεί κατά το 1918. Ωστόσο, οι συνέπειες της δεν ήταν τόσο σοβαρές όσες της ισπανικής γρίπης και το πρώτο κρούσμα είχε εντοπιστεί στο Μεξικό την άνοιξη του 2009 (Trifonov, Khiabanian & Rabadan, 2010). Από αυτόν τον ιό της γρίπης είχε μολυνθεί ένα ποσοστό ίσο με το 10% του πληθυσμού σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ αναχαιτίστηκε η πορεία εξάπλωσής της σχεδόν μετά από ένα χρόνο και συγκεκριμένα το Μάιο του 2010. Οι θάνατοι οι οποίοι είχαν καταγραφεί σε αυτό το διάστημα κυμαίνονταν από 20 χιλιάδες έως 500 χιλιάδες, αν και σημειώθηκε ότι το ποσοστό θνησιμότητάς του ήταν μικρότερο από εκείνο της εποχικής γρίπης (Dawood, Iuliano & Reed, 2012). Το οξύμωρο με τη γρίπη των χοίρων ήταν ότι ήταν ιδιαίτερα επιθετική έναντι των νέων ατόμων τα οποία κατέληγαν να εκδηλώνουν σοβαρά προβλήματα αναπνευστικού τύπου. Μία εξήγηση η οποία είχε δοθεί ήταν ότι πολλοί από τους ενήλικες ίσως να διέθεταν αντισώματα λόγω της μόλυνσής τους από μία παρόμοια μορφή γρίπης κατά το 1970 (Nguyen-Van-Tam, Openshaw & Hashim, 2010). Η εκδήλωση αυτής της γρίπης οδήγησε σε μία γενική δυσπιστία και ανασφάλεια του πληθυσμού έναντι του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και των μέτρων δημόσιας υγείας που λαμβάνονταν (Garske et al., 2009). Πιο συγκεκριμένα, οι υγειονομικές αρχές κατηγορούνταν σχετικά με τη συμβολή τους στη διασπορά του ιού της γρίπης των χοίρων και από την άλλη πλευρά οι φαρμακοβιομηχανίες αντιμετώπιζαν μία δυσπιστία σχετικά με την προώθηση εμβολίων τα οποία δεν είχαν αποδεδειγμένα, θετικά αποτελέσματα (ABCNews, 2009).

Αρκετά χρόνια αργότερα εμφανίστηκε ο αιμορραγικός πυρετός Έμπολα και συγκεκριμένα το χρονικό διάστημα από το 2014 έως και το 2016. Εμφανίστηκε στις χώρες οι οποίες βρίσκονται στη Δυτική και την Κεντρική Αφρική, ενώ είχε εντοπιστεί για πρώτη φορά σε ένα μικρό χωριό στα τέλη του 2013. Αρχικά η διασπορά ήταν ενδοοικογενειακή αλλά σύντομα καταγράφηκαν περίπου 28 χιλιάδες περιστατικά και 11 χιλιάδες θάνατοι του γενικού πληθυσμού (Kalra et al., 2014). Ο

αιμορραγικός πυρετός λάμβανε πολύ σοβαρές διαστάσεις και έτσι τόσο ο πληθυσμός όσο και η ιατρική κοινότητα εξέφραζαν τις ανησυχίες τους σχετικά με την εκδήλωση μίας νέας επιδημίας (Bell, Damon & Jernigan, 2016). Ένας ακόμη ιός ήταν ο Ζίκα ο οποίος εντοπίστηκε το διάστημα από το 2015 έως το 2016 και είχε εντοπιστεί στο ρέζους των μαϊμούδων στη χώρα της Ουγκάντα. Πριν την εμφάνισή του είχε εντοπιστεί ακόμη ένα μεμονωμένο περιστατικό το 2007 αλλά ο ιός θεωρούνταν ότι ήταν αδρανής. Κατόπιν αυτού και συγκεκριμένα κατά το 2015 ο ιός Ζίκα είχε εντοπιστεί το 2015 στη χώρα της Βραζιλίας και εκδηλώνονταν με συμπτώματα τα οποία παρομοιάζονταν με το δάγκειο πυρετό. Η μετάδοσή της οφείλονταν στα κουνούπια ενώ υπήρχαν ενδείξεις ότι θα μπορούσε να γίνει ακόμη και σεξουαλικά η μετάδοσή του. Παρόλο που η μετάδοσή του ήταν ήπια η ιατρική κοινότητα ανησυχούσε εξαιτίας του ότι ο ιός αυτός μπορούσε να προκαλέσει ένα σπάνιο σύνδρομο, το οποίο ήταν το Guillain-Barre (Kindhauser et al., 2016). Ο ιός Ζίκα αποτέλεσε μία μορφή σύγχρονης πανδημίας καθώς η εξάπλωσή του είχε λάβει διαστάσεις εξαιτίας των ενημερώσεων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Ofri, 2009).

Πίνακας 2: Εξέλιξη πανδημιών από το 1580

Έτος	Πανδημία
1580	Πρώτη επιδημία
1830	Άγνωστο υποστέλεχος από τη Ρωσία
1836	Άγνωστο υποστέλεχος από τη Ρωσία
1889	H ₂ και H ₃ προερχόμενα από τη Ρωσία
1918	H ₁ , Ισπανική Γρίπη
1957	H ₂ N ₂ από τη Νότια Κίνα
1968	H ₃ N ₂ από το Χονγκ Κονγκ
1997	H ₅ N ₁ , Γρίπη των Πτηνών
2002	SARS
2009	H ₁ N ₁ , Γρίπη των Χοίρων
2014	Ebola, Αιμορραγικός Πυρετός
2015	Ιός Zika

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

2.1.2 Η πανδημική κρίση της Covid 19 σε παγκόσμιο επίπεδο

Στο τέλος του Δεκεμβρίου του 2019 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας είχε ενημερωθεί σχετικά με τον εντοπισμό μίας μορφής πνευμονίας με άγνωστη αιτία στην περιοχή Γιουχάν, της επαρχίας Χουμπέι στην Κίνα. Σύμφωνα με τα υπάρχοντα στοιχεία αυτή η μορφή πνευμονίας οφείλονταν σε ένα νέο τύπο κορονοϊού και οι υγειονομικές αρχές της Κίνας είχαν προσδώσει σε αυτόν το όνομα 2019-nCoV στις αρχές του Ιανουαρίου του επόμενου έτους. Ο κορονοϊός δεν είναι μία νέα ομάδα ιών αλλά αντίθετα αποτελούν μία γνωστή ομάδα ιών οι οποίοι προκαλούν ασθένειες οι οποίες ταυτίζονται με το κοινό κρυολόγημα ή μπορεί να έχουν και σοβαρότερη μορφή. Ο νέος τύπος κορονοϊού ο οποίος είχε εντοπιστεί στην πόλη Γιουχάν αποτελούσε ένα νέο στέλεχος το οποίο είχε εντοπιστεί παλαιότερα στους ανθρώπους. Τελικά η ονομασία που έλαβε αυτός ο κορονοϊός ήταν SARS-CoV-2 ή διαφορετικά ο ιός της Covid 19. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο τέλος του Ιανουαρίου του 2020 (30 Ιανουαρίου) ένα ανώτερο διοικητικό στέλεχος του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας είχε αναφέρει ότι η δημόσια υγεία σε παγκόσμιο επίπεδο έπρεπε να τεθεί σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης εξαιτίας του κινδύνου της Covid 19. Με αυτόν τον τρόπο είχε ανακοινωθεί το ξέσπασμα της πανδημίας εξαιτίας του νέου κορονοϊού, ενώ ο συναγερμός ο οποίος είχε τεθεί ήταν ο σημαντικότερος των τελευταίων ετών (WorldHealthOrganization, 2021).

Την περίοδο ανακοίνωσης της πανδημικής κρίσης της Covid 19 υπήρχαν συνολικά 98 επιβεβαιωμένα περιστατικά στην Κίνα και κανένας θάνατος, ενώ στις υπόλοιπες χώρες του κόσμου δεν υπήρχε κανένα επιβεβαιωμένο περιστατικό. Στις 11 Μαρτίου διευθυντικό στέλεχος του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας είχε ανακοινώσει ότι η διασπορά του επικίνδυνου ιού λάμβανε παγκόσμιες διαστάσεις και αυτό το γεγονός θα μπορούσε να σηματοδοτήσει την έναρξη της πανδημίας. Ο αριθμός των επιβεβαιωμένων περιστατικών της Covid 19 είχε ξεπεράσει τον αριθμό των 118 χιλιάδων σε ένα σύνολο 114 χωρών και οι θάνατοι είχαν ξεπεράσει τους τέσσερις χιλιάδες. Λίγες ημέρες αργότερα και συγκεκριμένα στα μέσα Μαρτίου, η Ευρώπη ήταν το επίκεντρο της διασποράς της Covid 19 καθώς στη γηραιά ήπειρο είχε καταγραφεί σχεδόν το 40% των επιβεβαιωμένων περιστατικών. Επιπλέον, στο

τέλος του Απριλίου του 2020 το 63% των θανάτων παγκοσμίως εξαιτίας της Covid 19 είχε καταγραφεί στην Ευρώπη (WorldHealthOrganization, 2021).

Από το Δεκέμβριο του 2019 έως και το Δεκέμβριο του επόμενου έτους τα επιβεβαιωμένα περιστατικά της Covid 19 ήταν 266,018,810 και ο αριθμός των θανάτων ήταν ίσος με 5,265,092. Σύμφωνα με δημοσιευμένα στοιχεία η Ασία, η Αμερική και η Ευρώπη είχαν τους υψηλότερους αριθμούς επιβεβαιωμένων περιστατικών της Covid 19 και όπως είναι επόμενο και τους υψηλότερους αριθμούς θανάτων. Στην Αμερική τα περισσότερα επιβεβαιωμένα περιστατικά αυτού του ιού είχαν εντοπιστεί στη Βραζιλία, ενώ στην Ευρώπη αυτό συνέβαινε για το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Ρωσία και την Τουρκία. Στην Ασία οι χώρες όπου είχαν καταγραφεί οι μεγαλύτεροι αριθμοί επιβεβαιωμένων περιστατικών της Covid 19 ήταν η Ινδία και το Ιράν ακολουθώντας η Ινδονησία. Στην περίπτωση της Αφρικής, το Μαρόκο και η Νότια Αφρική συγκέντρωναν τους υψηλότερους αριθμούς επιβεβαιωμένων περιστατικών του νέου κορονοϊού, ενώ στην Ωκεανία από την άλλη πλευρά είχαν καταγραφεί οι χαμηλότεροι αριθμοί επιβεβαιωμένων περιστατικών και θανάτων αυτής της ασθένειας (EuropeanCentreforDiseasePreventionandControl, 2021).

Όπως και στην περίπτωση του μεγαλύτερου αριθμού επιβεβαιωμένων περιστατικών, έτσι και στην περίπτωση του αριθμού των θανάτων εξαιτίας της Covid 19, οι ήπειροι οι οποίες διατηρούσαν τα πρωτεία ήταν η Ασία, οι Αμερική και η Ευρώπη. Στην Αμερική οι χώρες με τον υψηλότερο αριθμό θανάτων ήταν η Βραζιλία όπως και το Περού παρά το γεγονός ότι τα επιβεβαιωμένα περιστατικά σε αυτήν τη χώρα δεν ήταν πολύ υψηλά. Αναφορικά με τη γηραιά ήπειρο, τόσο το Ηνωμένο Βασίλειο όπως και η Ρωσία αποτέλεσαν τις χώρες με τους υψηλότερους αριθμούς καταγεγραμμένων θανάτων εξαιτίας της Covid 19, ενώ σε αυτής τις χώρες συμπεριλαμβάνονταν και η Ιταλία. Από την άλλη πλευρά, στην Ασία ο μεγαλύτερος αριθμός θανάτων εξαιτίας αυτής της ασθένειας αφορούσε στην Ινδία όπως και στην Ινδονησία, ενώ το Ιράν μπορεί να είχε πάρα πολύ υψηλό αριθμό επιβεβαιωμένων περιστατικών αλλά δε βρισκόταν στις πρώτες θέσεις σχετικά με τον αριθμό των θανάτων εξαιτίας της ίδιας αιτίας. Ο αριθμός των θανάτων που είχαν ως αιτία την Covid 19 ήταν υψηλός και στην περίπτωση των χωρών της Νοτίου Αφρικής, ενώ ο χαμηλότερος αριθμός θανάτων είχε σημειωθεί για την Ωκεανία.

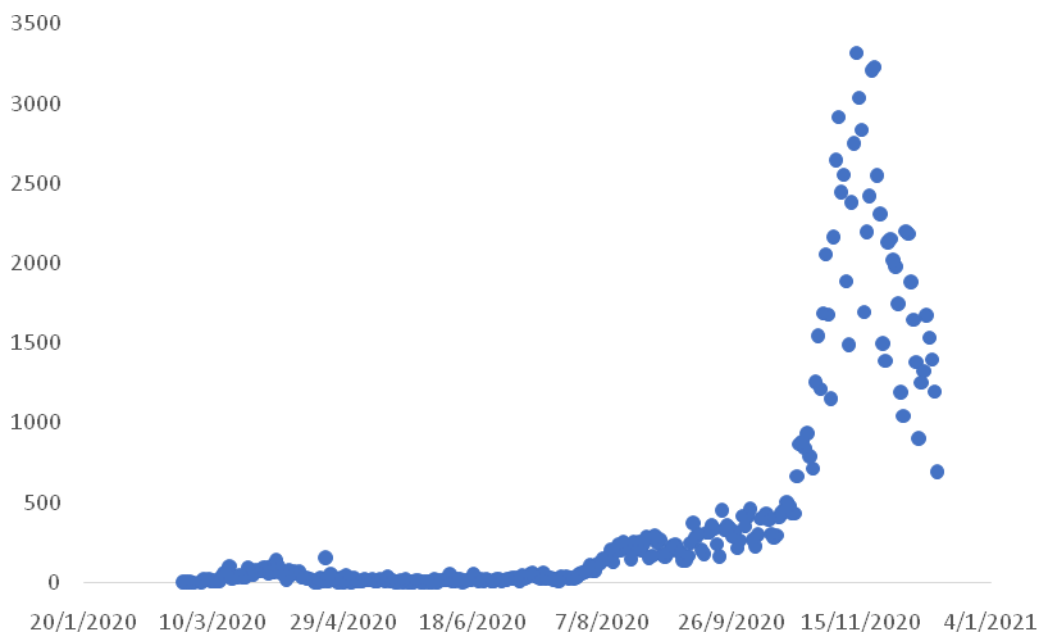
Πίνακας 3: Αριθμός επιβεβαιωμένων περιστατικών και θανάτων εξαιτίας της Covid 19 (Δεκέμβριος 2020 έως Δεκέμβριος 2021)

	Επιβεβαιωμένα περιστατικά	Θάνατοι
Αφρική	8,774,315	224,159
Ασία	71,833,335	1,122,344
Αμερική	97,969,790	2,366,377
Ευρώπη	87,041,888	1,547,643
Ωκεανία	398,777	4,563

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

2.1.3 Η έλευση της πανδημικής κρίσης της Covid 19 στην Ελλάδα

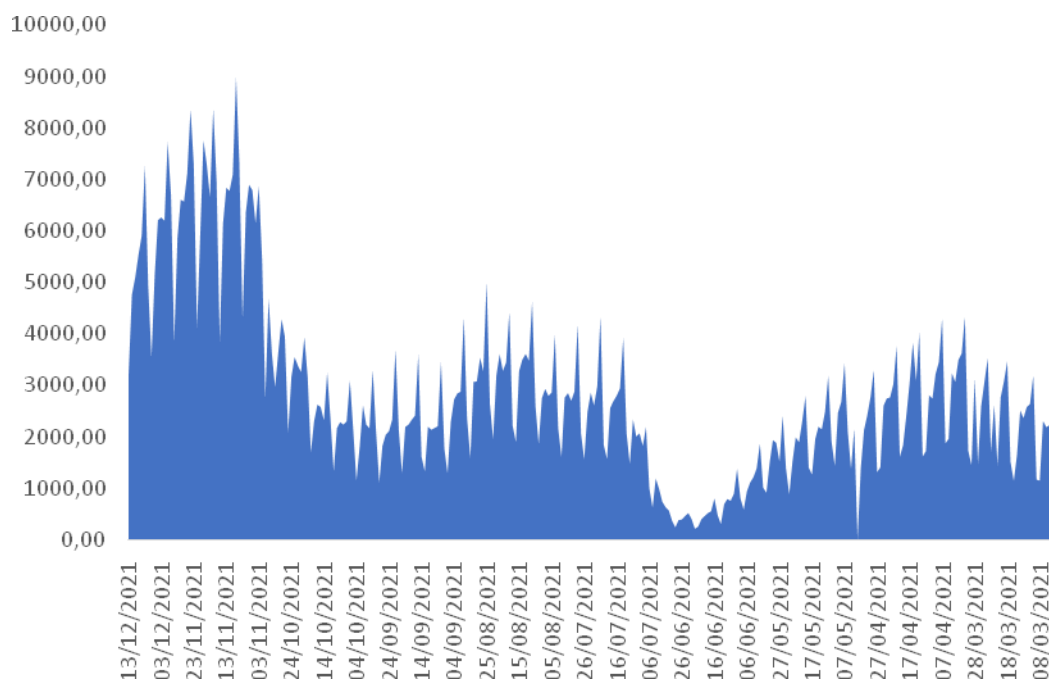
Το πρώτο επιβεβαιωμένο περιστατικό της Covid 19 στην Ελλάδα είχε εντοπιστεί στα τέλη του Φεβρουαρίου του 2020 με αποτέλεσμα οι υγειονομικές αρχές να βρίσκονται σε εγρήγορση για τον περιορισμό μίας πιθανής διασποράς. Στην Ελλάδα τα πρώτα περιστατικά αυτής της ασθένειας είχαν εντοπιστεί στη Θεσσαλονίκη και στην Πελοπόννησο (Περιφερειακές Ενότητες Αχαΐας, Ηλείας και Ζακύνθου) και όλα ήταν συνδεδεμένα με ταξίδια τα οποία είχαν πραγματοποιηθεί στο εξωτερικό. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι μετά την εμφάνιση των πρώτων περιστατικών και συγκεκριμένα μέχρι το πρώτο δεκαήμερο του Μαρτίου είχαν καταγραφεί 89 επιβεβαιωμένα περιστατικά της Covid 19. Ωστόσο, είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι μέχρι εκείνο το διάστημα δεν υπήρχε κανένας καταγεγραμμένος θάνατος του ιού στη χώρα (International Monetary Fund, 2021). Όπως ήταν αναμενόμενο εκ τότε ο αριθμός των περιστατικών της υπο μελέτης ασθένειας έβαινε αυξανόμενος.

Γράφημα 1: Συνολικός αριθμός επιβεβαιωμένων περιστατικών της Covid 19 στην Ελλάδα (Ιανουάριος 2020 έως Ιανουάριος 2021)

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Η εθνική κυβέρνηση της χώρας προχώρησε στη λήψη αυστηρών μέτρων για την αναχαίτιση της διασποράς του επικίνδυνου ιού SARS-CoV-2 και έτσι περιόρισε σημαντικά τις μετακινήσεις των πολιτών, τις συγκεντρώσεις τους για την αποφυγή του συνωστισμού και του συγχρωτισμού, ενώ επίσης ανέστειλε τη λειτουργία οργανισμών του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Σε όλο το διάστημα που είχε διαρκέσει η πρώτη καραντίνα στην Ελλάδα (Μάρτιος-Μάιος 2020) ο υψηλότερος αριθμός καταγεγραμμένων περιστατικών ήταν ίσος με 156 και αυτό είχε συμβεί στις 22 Απριλίου (in, 2020). Αυτός ο τόσο χαμηλός αριθμός συγκριτικά με τους αντίστοιχους άλλων χωρών μπορεί να οφείλονταν είτε στην έγκαιρη λήψη περιοριστικών μέτρων είτε και στο γεγονός ότι πραγματοποιούνταν πολύ μικρός αριθμός από διαγνωστικούς ελέγχους. Η ολοκλήρωση αυτού του πρώτου κύματος της πανδημικής κρίσης εξαιτίας της Covid 19 είχε ως αποτέλεσμα τη χαλάρωση των περιοριστικών μέτρων το καλοκαίρι και την έλευση του δεύτερου κύματος στο τέλος του φθινοπώρου του 2020. Κατά το δεύτερο κύμα της πανδημικής κρίσης, η εθνική κυβέρνηση προχώρησε πάλι στη λήψη περιοριστικών μέτρων τα οποία όμως ήταν περισσότερα ήπια από τα αντίστοιχα του πρώτου κύματος (newsIT, 2020).

Γράφημα 2: Σύνολο επιβεβαιωμένων περιστατικών της Covid 19 στην Ελλάδα (Μάρτιος έως Δεκέμβριος 2021)

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Η ολοκλήρωση και του δεύτερου κύματος της πανδημικής κρίσης οδήγησε εκ νέου στην άρση των περιοριστικών μέτρων εξαιτίας του ότι κατά τους θερινούς μήνες η σφοδρότητα της νόσησης και της διασποράς της Covid 19 περιοριζόταν. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτό οφείλονταν στο γεγονός ότι όλοι οι χώροι λειτουργούσαν υπαίθρια, ενώ οι υψηλές θερμοκρασίες δεν επέτρεπαν την εύκολη μετάδοση του ιού της Covid 19. Σε αυτό το σημείο είναι σκόπιμη η αναφορά του γεγονότος ότι κατά τον Ιανουάριο του 2021 ο συνολικός αριθμός των καταγεγραμμένων περιστατικών της Covid 19 είχε αρχίσει να αυξάνεται. Αυτό το γεγονός σηματοδότησε την έναρξη του τρίτου κύματος της πανδημικής κρίσης όπου η Αττική τέθηκε σε κατάσταση καραντίνας και στη συνέχεια ακολούθησαν και άλλες ελληνικές πόλεις. Στις αρχές του Μαρτίου του ίδιου έτους τα καταγεγραμμένα περιστατικά της Covid 19 στη χώρα άγγιζαν τις 3,215, ενώ συνολικά σε αυτόν το μήνα ο αριθμός των επιβεβαιωμένων περιστατικών από την έναρξη της πανδημικής κρίσης ανέρχονταν στις 200 χιλιάδες. Ένα μήνα αργότερα και συγκεκριμένα το Μάρτιο του 2021 ο συνολικός αριθμός των θανάτων που είχαν καταγραφεί και οφείλονταν στην Covid 19 ήταν ίσος με 10 χιλιάδες.

2.2 Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

2.2.1 Αναδρομή και προσδιορισμός της έννοιας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Παρά το γεγονός ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως έννοια έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται κατά κόρον τα τελευταία χρόνια, δεν αποτελεί μία καινοτομία καθώς έχει τις ρίζες της στο βάθος του χρόνου. Ωστόσο, αποτελεί βεβαιότητα το γεγονός ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει επηρεαστεί σημαντικά από τις αλλαγές οι οποίες έχουν λάβει χώρα στον κοινωνικό, στον οικονομικό και στον τεχνολογικό τομέα. Αυτά τα γεγονότα είχαν ως αποτέλεσμα η εξ αποστάσεως εκπαίδευση να αρχίσει να επαναπροσδιορίζεται σε τοπικό, σε περιφερειακό και σε εθνικό επίπεδο (Smidt, McDyre, Bunk, Li & Gatenby, 2014). Ο Saba (2011) στη μελέτη του είχε πραγματοποιήσει μία ολοκληρωμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση στην έννοια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και στην εξέλιξή της στο χρόνο. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι είχε δοθεί ιδιαίτερη μνεία στον τρόπο μέσω του οποίου η τεχνολογία είχε συμβάλει στη διαμόρφωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Saba, 2011). Με ένα παρόμοιο τρόπο οι Berge & Mrozowski (2001) είχαν προσπαθήσει να προσεγγίσουν την έννοια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο διάστημα του 20^{ου} αιώνα. Αντίστοιχες προσεγγίσεις έχουν εντοπιστεί στη βιβλιογραφία επίσης από τους Burge (2008) και Sumner (2000) όπου αναλύονταν η εξελικτική πορεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης λαμβάνοντας υπόψη και τη στάση των ατόμων που συμμετείχαν σε αυτήν.

Οι περισσότεροι ερευνητές έχουν συμφωνήσει ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση/μάθηση αποτελεί μία μορφή διδασκαλίας/μάθησης η οποία συμβαίνει από απόσταση ή «δια αλληλογραφίας» (Berge & Mrozowski, 2001). Κάποιοι άλλοι όροι οι οποίοι χρησιμοποιούνται για να προσεγγίσουν την έννοια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι αυτοί οι οποίοι παρουσιάζονται στη συνέχεια (Courtney & Wilhoite-Mathews, 2015):

- Η ηλεκτρονική/διαδικτυακή εκπαίδευση
- Η σύγχρονη ή η ασύγχρονη εκπαίδευση/μάθηση.

Στηρίζεται σε μέσα τα οποία μπορούν να υπάρχουν εκτυπωμένα και δέχεται την πλήρη υποστήριξη των τεχνολογικών εφαρμογών. Από τα ευρήματα της βιβλιογραφίας έχει παρατηρηθεί ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι βοηθητική

για όλους εκείνους οι οποίοι είναι απομακρυσμένοι από ευκαιρίες μάθησης και δε θέλουν να απέχουν από αυτές ή να τις παραβλέψουν. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ωστόσο ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να δημιουργήσει εμπόδια σχετικά με την παράδοση του απαιτούμενου υλικού ή τη δυσκολία της επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευτών και των εκπαιδευόμενων (Courtney & Wilhoite-Mathews, 2015). Η πρώτη καταγραφή της έννοιας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εμφανίστηκε κατά το 1960 και είχε αναπτυχθεί ταχύτατα εξαιτίας του γεγονότος ότι οι άνθρωποι είχαν αρχίσει πλέον να χρησιμοποιούν με ευκολία τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Η παραδοσιακή μέθοδος με τη δια ζώσης διδασκαλία συμπληρώθηκε από την εμφάνιση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης όπου χρησιμοποιούνταν επιπλέον τεχνολογικά μέσα και η επικοινωνία πλέον μετατράπηκε σε αμφίδρομη ή σε μονόπλευρη. Είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι ακόμη και εάν η τεχνολογία εξελίσσονταν, στα πρώτα χρόνια εμφάνισης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αυτή είχε επικεντρωθεί στη δημιουργία και στη διάθεση του απαραίτητου εκπαιδευτικού υλικού προς τους ενδιαφερόμενους. Αυτό δείχνει ότι δεν μπορούσε να υπάρξει κάποια μορφή επικοινωνίας ανάμεσα στους συμμετέχοντες στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (εκπαιδευτής ή εκπαιδευτικός και εκπαιδευόμενος ή μαθητής) (Burge, 2008).

Θα ήταν καλό να αναφερθεί ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση συντελεί σε έναν τρόπο διδασκαλίας μέσω του οποίου δημιουργείται και διανέμεται όλο το απαραίτητο υλικό και επίσης δίνεται η δυνατότητα και ανατροφοδότησης, χωρίς η επικοινωνία να είναι απαραίτητα άμεση (Saba, 2011). Όμως, με την εξέλιξη που έχει συμβεί στον τομέα της επικοινωνίας και τη χρήση ποικίλων τεχνολογικών εφαρμογών, έχει σημειωθεί μία επανάσταση η οποία έχει ευνοήσει και την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Courtney & Wilhoite-Mathews, 2015). Ο Nipper (1989) στο έργο του τόνισε ότι δε δύναται να προωθηθεί η μάθηση σαν μία κοινωνική διαδικασία, εάν δεν έχει εξασφαλιστεί η πρόσβαση σε μορφές επικοινωνίας με διαδραστικό τρόπο οι οποίες εντοπίζονται στις νέες τεχνολογικές εφαρμογές. Αυτό το γεγονός επεσήμανε το ότι η διαδικασία της μάθησης δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μία ατομικιστική προσέγγιση αλλά ως μία διαδικασία με κοινωνική διάσταση (Nipper, 1989). Οι Anderson and Simpson (2012) αναφέρθηκαν στο μέλλον της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης η οποία στο επίκεντρό της θα είχε την ασύγχρονη μορφή διδασκαλίας με την αποκλειστική χρήση των τεχνολογικών εφαρμογών (εικόνα, ήχος, τηλεδιάσκεψη, αλληλεπίδραση, «έξυπνη» αναγνώριση).

Όπως έχει γίνει ήδη κατανοητό η εξ αποστάσεως εκπαίδευση διακρίνεται για το δυναμικό χαρακτήρα της και ως εκ τούτου θα συνεχίσει να εξελίσσεται. Οι διάφορες αλλαγές οι οποίες παρατηρούνται σχετικά με τη διαχείριση και τη διανομή (κοινή χρήση) των πόρων ή το βαθμό διαθεσιμότητας των μαθημάτων που ολοκληρώνονται με ηλεκτρονικό τρόπο αλλάζουν την εικόνα που είχε μέχρι πρότινος η εκπαίδευση. Απαραίτητη προϋπόθεση για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι η εμπειρία της γνώσης και της μάθησης να αλλάξει από εκείνες τις μορφές που αφορούσαν στην παραδοσιακή διά ζώσης εκπαίδευση (Baran et al., 2013). Η ερευνητική κοινότητα και οι εμπλεκόμενοι στην εκπαίδευση επιδεικνύουν ένα συνεχόμενο και αυξανόμενο ενδιαφέρον σχετικά με τις δυνατότητες της παιδαγωγικής που έχει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Θεωρείται ότι μία αντίστοιχη εξέλιξη μπορεί να οδηγήσει σε αλλαγές οι οποίες θα είναι εύκολο να εντοπιστούν στο μέλλον (Courtney & Wilhoite-Mathews, 2015). Με την πάροδο του χρόνου στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχουν αρχίσει να εντοπίζονται κάποια παιδαγωγικά στοιχεία της όπως είναι η αλληλοεπίδραση, η συνεργατική μάθηση και η μαθητοκεντρική εκπαίδευση (Mikropoulos, 2005).

Σύμφωνα με το Mikropoulos (2005) οι γενιές οι οποίες έχουν παρατηρηθεί στην εξέλιξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι οι εξής:

1. Η πρώτη γενιά η οποία κάλυπτε το διάστημα από το τέλος του 19^{ου} αιώνα έως και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, με κύριο χαρακτηριστικό της να είναι η αντιστοίχιση της μάθησης. Η τεχνολογία η οποία χρησιμοποιούνταν σε αυτήν τη γενιά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ήταν το υλικό το οποίο εκτυπώνονταν και η χρήση των συμβατικών βιβλίων.
2. Η δεύτερη γενιά ξεκινούσε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 και το βασικό χαρακτηριστικό της ήταν η τηλεεκπαίδευση μέσα από μέσα όπως ήταν το ραδιόφωνο αλλά και η τηλεόραση. Τα τεχνολογικά μέσα τα οποία χρησιμοποιούνταν σε αυτήν τη γενιά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ήταν η τηλεεκπαίδευση (κασέτα, τηλεόραση, ραδιόφωνο, τηλέφωνο).
3. Η τρίτη γενιά κάλυπτε το διάστημα το οποίο ξεκινούσε από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 και το βασικό χαρακτηριστικό της ήταν ότι χρησιμοποιούνταν βίντεο μίας μόνο κατεύθυνσης (χωρίς αλληλοεπίδραση), υπήρχε η αμφίροπη επικοινωνία και η αλληλοεπίδραση λάμβανε χώρα σε πραγματικό χρόνο, ενώ ακόμη και οι τηλεδιασκέψεις μπορεί να συνέβαιναν με

αμφίρροπο τρόπο. Τα τεχνολογικά μέσα τα οποία χρησιμοποιούνταν ήταν η επικοινωνία μέσω του δορυφόρου, το βίντεο και ο ήχος μέσα από CD/CD-ROMs

4. Η τέταρτη γενιά κάλυπτε ένα διάστημα από το 1996 και συνεχίζει έως και σήμερα. Το βασικό χαρακτηριστικό της ήταν ότι λάμβανε ένα περισσότερο παιδαγωγικό χαρακτήρα η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με την καθιέρωση της αλληλοεπίδρασης και της συνεργατικής μάθησης, η μάθηση από δασκαλοκεντρική μετατρέπεται σε μαθητοκεντρική και οι μαθητές μπορούν πλέον να αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους. Τα τεχνολογικά μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται είναι το διαδίκτυο και οι τηλεπικοινωνίες.

2.2.2 Τα θετικά και τα αρνητικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Έχοντας παρουσιάσει την έννοια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε αυτό το σημείο είναι χρήσιμο να αναφερθούν τα βασικά θετικά στοιχεία της τα οποία είναι τα εξής (Δημητριάδης, 2008):

- Η ευελιξία η οποία συνοδεύει τη συμμετοχή ή/και την πρόσβαση σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα και αντίστοιχα στο διαθέσιμο εκπαιδευτικό του υλικό.
- Η ταχύτητα με την οποία μπορεί να παρέχεται ένας σημαντικός όγκος πληροφοριών.
- Η μείωση του κόστους το οποίο συνόδευε τη δημιουργία τω εκπαιδευτικών προγραμμάτων και των αντίστοιχων πρακτικών εντός της σχολικής τάξης, η μείωση του χρόνου για τη διεκπεραίωση αυτών των διαδικασιών, η γρήγορη διανομή όπως και η εύκολη χρήση του απαραίτητου εκπαιδευτικού υλικού.
- Η δυνατότητα συμμετοχής ενός μεγάλου αριθμού ατόμων σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, είτε αυτοί είναι οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτικοί είτε οι εκπαιδευόμενοι/μαθητές.
- Η δυνατότητα που έχει το κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα ώστε να προσαρμόζεται στις ανάγκες που έχει το κάθε άτομο (εκπαιδευόμενος/μαθητής).

- Η ευκαιρία επιλογής του τρόπου με τον οποίο θα επιτευχθεί η μάθηση όπως και το επιθυμητό γνωστικό αντικείμενο από κάθε εκπαιδευόμενο/μαθητή ξεχωριστά.
- Η δυνατότητα συμμετοχής οπότε και πρόσβασης σε εκπαιδευτικά προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ατόμων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες όπως τα άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Η δημιουργία μίας νέας διάστασης στην επικοινωνία ανάμεσα στα εμπλεκόμενα μέλη (εκπαιδευτής/εκπαιδευτικός, εκπαιδευόμενος/μαθητής).
- Η δυνατότητα αλληλοεπίδρασης των εμπλεκόμενων μελών (εκπαιδευτής/εκπαιδευτικός, εκπαιδευόμενος/μαθητής) στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε χρόνο που είναι πραγματικός.
- Η ικανότητα ελέγχου, ανατροφοδότησης και αξιολόγησης των εκπαιδευόμενων/μαθητών με άμεσο τρόπο.

Από την άλλη πλευρά, τα αρνητικά τα οποία μπορεί να συνοδεύουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι αυτά τα οποία αναφέρονται στη συνέχεια (Καρατάσιος & Μιχαηλίδης, 2009):

- Οι συμμετέχοντες στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να μη θεωρούν αξιόπιστα τα ψηφιακά εργαλεία και μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται.
- Το χαμηλό επίπεδο αξιοπιστίας από τους εκπαιδευόμενους/μαθητές.
- Η λανθασμένη χρήση των εκπαιδευτικών στοιχείων/εργαλείων τα οποία πρόκειται να χρησιμοποιηθούν στη διαδικασία της διδασκαλίας.
- Οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτικοί μπορεί να διαθέτουν ένα χαμηλό επίπεδο επιμόρφωσης επί της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και των ψηφιακών εργαλείων τα οποία προορίζονται αποκλειστικά για παιδαγωγική χρήση.
- Η απουσία της άμεσης επικοινωνίας και της επαφής όπως στην παραδοσιακή, δια ζώσης μέθοδο εκπαίδευσης.
- Η απουσία κάθε μορφής αλληλοεπίδρασης ανάμεσα στον εκπαιδευόμενο/μαθητή και στον εκπαιδευτή/εκπαιδευτικό ή μεταξύ αυτών των δύο μελών και του διαθέσιμου εκπαιδευτικού υλικού.
- Η απουσία ενός βαθμού τεχνικής υποστήριξης σχετικά με την αντιμετώπιση των προβλημάτων τα οποία έχουν άμεση σχέση με τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων.

- Οι υποχρεώσεις που μπορεί να έχει ο εκπαιδευτής/εκπαιδευτικός αναφορικά με τον απαραίτητο χρόνο για την προετοιμασία και την πραγματοποίηση του μαθήματος, αλλά και ο χρόνος ο οποίος είναι απαραίτητος για να συντηρηθεί ή για να δημιουργηθεί το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό.
- Οι εκπαιδευόμενοι/μαθητές δε διαθέτουν το κατάλληλο επίπεδο υποστήριξης σε συναισθηματικούς ή/και σε ψυχολογικούς όρους.

Πίνακας 4: Συγκεντρωτική παρουσίαση θετικών και αρνητικών στοιχείων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Θετικά	Αρνητικά
Ευελιξία συμμετοχής & πρόσβασης	Αναξιοπιστία ψηφιακών εργαλείων
Ταχύτητα διάδοσης όγκου πληροφοριών	Χαμηλό επίπεδο αξιοπιστίας από τους εκπαιδευόμενους/μαθητές
Μείωση κόστους & χρόνου	Λανθασμένη χρήση εκπαιδευτικών, ψηφιακών εργαλείων
Συμμετοχή μεγάλου αριθμού ατόμων	Χαμηλό επίπεδο επιμόρφωσης εκπαιδευτών/εκπαιδευτικών
Προσαρμογή εκπαιδευτικού προγράμματος στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων/μαθητών	Απουσία άμεσης επικοινωνίας
Επιλογή τρόπου μάθησης	Απουσία αλληλοεπίδρασης
Συμμετοχή & πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες	Απουσία τεχνικής υποστήριξης
Νέα διάσταση επικοινωνίας	Υποχρεώσεις εκπαιδευτή/εκπαιδευτικού
Αλληλοεπίδραση εμπλεκομένων	Απουσία συναισθηματικής/ψυχολογικής υποστήριξης
Έλεγχος, ανατροφοδότηση, αξιολόγηση	

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

2.2.3 Εμπόδια και προκλήσεις εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Όπως έχει ήδη σημειωθεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση προσφέρει στους ανθρώπους ένα πρωτότυπο εκπαιδευτικό περιβάλλον, ανεξάρτητα από το χώρο και το χρόνο μέσα από την υποστήριξη που προσφέρουν τα ψηφιακά εργαλεία της παιδαγωγικής (Bolliger & Wasilik, 2009). Οι εκπαιδευτικές μονάδες κάθε βαθμίδας επιλέγουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση για ποικίλους λόγους όπως είναι η πρόσβαση στη μάθηση και στην εκπαίδευση ανά πάσα στιγμή, η ενημέρωση σχετικά με την ανάπτυξη των δεξιοτήτων, η βελτίωση του επιπέδου της αποδοτικότητας και η μείωση του κόστους, η βελτίωση της ποιότητας των υποδομών της εκπαίδευσης, η βελτίωση του επιπέδου των ικανοτήτων του εκπαιδευτικού συστήματος, η εξισορρόπηση των ανισοτήτων ανάμεσα στις ηλικιακές ομάδες, η παροχή εκπαίδευσης σε συγκεκριμένες ομάδες-στόχους, η παροχή εκπαίδευσης σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης σε ομάδες-στόχους, η διεύρυνση των ικανοτήτων των ατόμων σε διαφορετικά εκπαιδευτικά πεδία, η συσχέτιση της επαγγελματικής και της προσωπικής ζωής με την εκπαίδευση και η διαμόρφωση μίας νέας διάστασης της εκπαίδευσης η οποία είναι περισσότερο διεθνής (Murphy, Levant, Hall & Glueckauf, 2007; Moore & Kearsley, 2005)

Ωστόσο, η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης συχνά μπορεί να αντιμετωπίζει εμπόδια και προκλήσεις, τα σημαντικότερα εκ των οποίων σχετίζονται με την ολοκλήρωση της τεχνολογίας (Özüdoğru, 2021). Ο Ertmer (1999) στη μελέτη του διέκρινε τα εμπόδια τα οποία αντιμετωπίζει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε εμπόδια πρώτης τάξης ή εξωτερικά εμπόδια και σε εμπόδια δεύτερης τάξης ή εσωτερικά εμπόδια σε όρους τεχνολογικής ενσωμάτωσης. Τα εμπόδια πρώτης τάξης ή εξωτερικά εμπόδια έχουν άμεση σχέση με τον εξοπλισμό, την εκπαίδευση, την πρόσβαση, τον απαιτούμενο χρόνο και την τεχνική υποστήριξη. Από την άλλη πλευρά, τα εμπόδια δεύτερης τάξης ή τα εσωτερικά εμπόδια ειδικά για τους εκπαιδευτές/εκπαιδευτικούς της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σχετίζονται με την παιδαγωγική, τις πεποιθήσεις τους και τις προσωπικές προτιμήσεις ή τις αντιλήψεις τους (Ertmer, 1999). Σε μία πρόσφατη μελέτη οι Davis, Gough & Taylor (2019) σημείωσαν ότι ενδεχομένως τα εμπόδια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης να εντοπίζονται και στην περίπτωση των εκπαιδευόμενων/μαθητών. Σε αυτήν την περίπτωση μπορεί να παρερμηνεύονται οι προσδοκίες των μαθητών, να είναι δύσκολο να διαχειριστεί ο χρόνος, ενώ απουσιάζει κάθε μορφή διαπροσωπικής

επικοινωνίας. Αναφορικά με τους εκπαιδευτές/εκπαιδευτικούς τα εμπόδια που συναντούν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση σχετίζονται με τον προσδιορισμό των προσδοκιών, την παροχή ανατροφοδότησης και τις προσωπικές σχέσεις μεταξύ αυτών και των εκπαιδευόμενων/μαθητών (Davis, Gough & Taylor, 2019).

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι οι O'Doherty et al. (2018) στη μελέτη τους τόνισαν ότι τα εμπόδια και οι προκλήσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θα μπορούσαν να αφορούν στους χρονικούς περιορισμούς που τίθενται, στην αδυναμία των τεχνικών που χρησιμοποιούνται και στο χαμηλό επίπεδο τεχνικών δεξιοτήτων των εμπλεκόμενων μελών σε αυτήν τη διαδικασία (εκπαιδευτές/εκπαιδευτικοί, εκπαιδευόμενοι/μαθητές), στην ανεπάρκεια των υποδομών, στην απουσία ολοκληρωμένων θεσμικών στρατηγικών, στην απουσία υποστήριξης και στην αρνητική στάση όλων των εμπλεκόμενων (O'Doherty et al., 2018). Ο Burns (2011) στο συγγραφικό έργο του είχε αναφέρει ότι οι προκλήσεις με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπη η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ήταν η εκπαίδευση των εκπαιδευτών/εκπαιδευτικών, η απουσία σύνδεσης στο διαδίκτυο (ολική απουσία ή απουσία υψηλής ταχύτητας), η σύγχρονη τεχνολογία, η απουσία διαθέσιμου αριθμού εκπαιδευτών/εκπαιδευτικών, το χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων των εκπαιδευόμενων/μαθητών και η απουσία υπηρεσιών τεχνικής υποστήριξης (Burns, 2011).

Στον Πίνακα 5 παρουσιάζονται ορισμένες από τις μελέτες οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία 20 χρόνια στο πεδίο των εμποδίων και των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Εκτός από τους ερευνητές και τη χρονολογία των δημοσιεύσεων παρουσιάζονται επίσης και τα δείγματα των μελετών, δηλαδή ποιων η γνώμη λήφθηκε υπόψη για τη διεξαγωγή συμπερασμάτων. Οι έρευνες αφορούν σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα και το δείγμα το οποίο συμμετείχε σε αυτές μπορεί να ήταν οι σχολικοί διευθυντές, οι γονείς, οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτικοί και οι εκπαιδευόμενοι/μαθητές. Παρατηρώντας τον πίνακα είναι εύκολο να εντοπίσει κανείς ότι οι λιγότερες έρευνες οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί σχετικά με τα εμπόδια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αφορούσαν στους γονείς.

Πίνακας 5: Έρευνα σχετικά με τα εμπόδια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για διαφορετικές εμπλεκόμενες ομάδες

Έρευνα/Ερευνητής-ές	Δείγμα που αφορούσε η μελέτη
Berge & Muilenburg (2000)	Σχολικοί διευθυντές
Durak, Çankaya & İzmirli (2020)	
Apriyanti (2020)	Γονείς
Fauzi & Khusuma (2020)	Εκπαιδευτές/Εκπαιδευτικοί
Mailizar, Maulina & Bruce (2020)	
Rasmitadila et al. (2020)	
Botha (2011)	Εκπαιδευόμενοι/Μαθητές
Guyen, Kurum & Saglam (2012)	
Leontyeva (2018)	
Mahmud (2010)	
Muilenburg & Berge (2005)	
Özüdoğru & Özüdoğru (2017)	

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Ο Apriyanti (2020) στη μελέτη του διαπίστωσε ότι οι γονείς των παιδιών που μαθήτευαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Δημοτικό Σχολείο, Νηπιαγωγείο) αντιμετώπιζαν προβλήματα σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Τα σημαντικότερα από αυτά τα εμπόδια αφορούσαν στην αδυναμία καθοδήγησης των παιδιών τους στη μάθηση, στην απουσία συγκέντρωσης των παιδιών, στην απροθυμία τους να μάθουν, στην επιθυμία τους να επιστρέψουν στις σχολικές αίθουσες, στην ανικανότητά τους να βελτιώσουν το επίπεδο της γνώσης τους στη διαδικτυακή μάθηση και στην περιορισμένη ικανότητά τους να αντιληφθούν το εκπαιδευτικό υλικό στη μορφή που δίνονταν (Apriyanti, 2020). Επιπρόσθετα, οι Fauzi & Khusuma (2020) στη δική τους μελέτη σημείωσαν ότι οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτικοί αντιμετώπιζαν προβλήματα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19 και αυτά αφορούσαν στην έλλειψη ευκαιριών, στη δυνατότητα χρήσης του

διαδικτύου, στη δυσκολία σχεδιασμού, υλοποίησης και αξιολόγησης του μαθήματος και η δυσκολία συνεργασίας με τους γονείς.

Επίσης, οι Mailizar, Maulina and Bruce (2020) διαπίστωσαν στη μελέτη τους ότι οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτικοί, οι σχολικές μονάδες, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και οι εκπαιδευόμενοι/μαθητές αποτελούσαν τέσσερις συνιστώσες των προβλημάτων που αντιμετώπιζαν οι πρώτοι κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid-19. Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι οι Rasmitadila et al. (2020) μέσα από τη μελέτη τους κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτικοί αντιμετώπιζαν προβλήματα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid-19. Αυτά τα προβλήματα ήταν κυρίως τα τεχνικά εμπόδια, η δυσκολία ικανοποιητικής προετοιμασίας των μαθητών, το χαμηλό επίπεδο συμμετοχής των μαθητών στη διαδικασία της εκπαίδευσης και το χαμηλό επίπεδο εμπειρίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση από το παρελθόν (Rasmitadila et al., 2020). Σε αυτό το σημείο πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι τα εμπόδια και οι προκλήσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ανεξάρτητα από την περίοδο στην οποία εμφανίζονται, δημιουργούνται λόγω της διαφοράς μετάβασης από τη θεωρία στην πράξη (Huang, 2002). Στη μελέτη που πραγματοποίησε ο Huang (2002) κατέληξε σε ορισμένες προκλήσεις με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπη η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και αυτές ήταν οι εξής:

- Το αυξημένο επίπεδο απομόνωσης των εκπαιδευόμενων/μαθητών λόγω της απουσίας επαφών με τους όμορούς τους και τους εκπαιδευτές/εκπαιδευτικούς και η απουσία της φυσικής αλληλοεπίδρασης
- Η πιθανότητα να λάβει χώρα η λάθος μάθηση εξαιτίας του γεγονότος ότι ένας εκπαιδευόμενος/μαθητής μπορεί να μάθει μέσα από τους όμορούς του και όχι από τον εκπαιδευτή/εκπαιδευτικό
- Η απροθυμία του εκπαιδευτή/εκπαιδευτικού να αποδεχτεί το ρόλο του διαμεσολαβητή με τον οποίο τον επιφορτίζει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και όχι με το ρόλο του εισηγητή κατά την παρουσίαση του μαθήματος
- Η δυσκολία αξιολόγησης η οποία πρέπει να συμβεί στο περιβάλλον της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης
- Η ασυμβατότητα εφαρμογής της συνεργατικής μάθησης ανάμεσα σε μέλη ομάδων διαφορετικών ηλικιών και δεξιοτήτων όπως για παράδειγμα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

2.2.4 Μαθησιακά εργαλεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Ήδη από τη δεκαετία του 1980 η χρήση των τεχνολογικών εργαλείων και συγκεκριμένα των ηλεκτρονικών υπολογιστών ήταν ευρέως διαδεδομένη στην εκπαίδευση. Εκείνη την περίοδο τα διάφορα τεχνολογικά ή ψηφιακά μέσα είχαν σταματήσει να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά με μόνο στις επιστήμες της μηχανικής/μηχανολογίας και της πληροφορικής ή στις επιχειρήσεις. Τα διάφορα μαθησιακά εργαλεία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είχαν σχεδιαστεί με στόχο την εκμετάλλευση των μοναδικών ευκαιριών που θα ήταν δυνατό να δοθούν προς τους εκπαιδευόμενους/μαθητές και τους εκπαιδευτές/εκπαιδευτικούς στα πλαίσια αυτής της νέας μορφής εκπαίδευσης. Ένα από τα πιο διαδεδομένα μαθησιακά εργαλεία ήταν το «μαθησιακό αντικείμενο», το οποίο ήταν ηλεκτρονικής μορφής και πατέρας του θεωρούνταν ο Hodgins (Polsani, 2003). Κάθε ψηφιακό εργαλείο που θα μπορούσε να αφορά στη μάθηση με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί περισσότερες από μία φορές ή ακόμη και να εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου (Courtney & Wilhoite-Mathews, 2015). Αν και αυτή η προσέγγιση είναι πολύ γενική παρόλα αυτά περιλαμβάνει μία σειρά από πόρους οι οποίοι χρησιμοποιούνταν ήδη από το 1950 και στην πορεία εξελίχθηκαν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η εκπαίδευση να εξελιχθεί με τη χρήση διάφορων ψηφιακών εργαλείων και να λάβει μία εκσυγχρονισμένη μορφή παρόμοια με αυτή της σημερινής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Polsani, 2003).

Τόσο οι ατομικοί ηλεκτρονικοί υπολογιστές όσο και το διαδίκτυο έχουν αρχίσει να χρησιμοποιούνται κατά κόρον και έτσι δημιουργήθηκαν, αναπτύχθηκαν και άρχισαν να χρησιμοποιούνται αρκετά αντικείμενα μάθησης που αφορούσαν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Weller, Pegler & Mason, 2003). Όπως έχει ήδη σημειωθεί τα ψηφιακά εργαλεία δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά στην περίπτωση του επιχειρηματικού τομέα ή των επιστημών αλλά μπορούσαν να υποστηρίξουν με χαμηλό κόστος και την εκπαιδευτική διαδικασία (Sicilia & Garcia, 2003). Έτσι, ο γενικός πληθυσμός ήταν σε θέση να χρησιμοποιήσει τα ψηφιακά εργαλεία της μάθησης με μικρό κόστος και να ενισχύσει έτσι τις δεξιότητές του και τις δυνατότητες που μπορεί να είχε (Polsani, 2003). Οι Courtney and Wilhoite-Mathews (2015) έχουν αναφέρει ότι τα μαθησιακά εργαλεία της εξ αποστάσεως

εκπαίδευσης προσφέρουν ένα διαφορετικό και πιο καινούργιο τρόπο σκέψης αναφορικά με το περιεχόμενο το οποίο πραγματεύεται η μάθηση. Αν και παραδοσιακά αυτό μπορεί να είναι διαθέσιμο σε λίγες ώρες, με τα μαθησιακά εργαλεία αυτό είναι ακόμη πιο γρήγορο και μπορεί να συμβεί σε χρόνο ο οποίος δεν υπερβαίνει τα 15 λεπτά της ώρας (Courtney & Wilhoite-Mathews, 2015).

Επιπλέον, τα μαθησιακά εργαλεία είναι γνωστά για την αυτονομία που τα διακρίνει και την ανεξαρτησία τους, ενώ όπως έχει αναφερθεί ήδη μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν σε διαφορετικά μαθησιακά περιβάλλοντα και για διαφορετικούς σκοπούς (IEEE, 2002). Αν και ορισμένοι αναφέρουν ότι τα μαθησιακά εργαλεία έχουν ένα συγκεντρωτικό χαρακτήρα στην πραγματικότητα υπάρχει η δυνατότητα να ομαδοποιηθούν σε ευρύτερες συλλογές στις οποίες μπορεί να υπάρχουν ακόμη και κάποιες παραδοσιακές δομές των μαθημάτων. Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση το μαθησιακό εργαλείο μπορεί να αφορά σε περιγραφικές πληροφορίες μέσω των οποίων η μάθηση μπορεί να γίνει περισσότερο ενδιαφέρουσα και να αναζητηθούν ευκολότερα κάποιες πληροφορίες (Courtney & Wilhoite-Mathews, 2015). Στις μελέτες τους οι οποίες είχαν πραγματοποιηθεί από τους Holmes and Gardner (2006), τους Mardis and Ury (2008) όπως και το Mestre (2010) έγινε μία προσπάθεια προσδιορισμού της έννοιας των μαθησιακών εργαλείων που αφορούν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στις μελέτες αυτές η προσέγγιση των μαθησιακών εργαλείων συνέβη υπό το πρίσμα της αλλαγής του ρόλου των παραδοσιακών μέσων εκμάθησης και συγκέντρωσης πληροφοριών όπως για παράδειγμα ήταν οι βιβλιοθήκες (Mestre, 2010).

Με την αναζήτηση που πραγματοποιήθηκε στη βιβλιογραφία δόθηκε η δυνατότητα να εντοπιστούν και να εξεταστούν τα οφέλη τα οποία προκύπτουν από τα μαθησιακά εργαλεία στην περίπτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ορισμένα από αυτά ήταν τα εξής (Mestre, 2010; Mestre et al., 2011):

- Η δυνατότητα επαναχρησιμοποίησής τους.
- Η δυνατότητα δημιουργίας τους με στόχο να ανταποκριθούν σε διαφορετικούς τύπους μάθησης και έτσι η διδασκαλία μπορεί να είναι εξατομικευμένη.
- Το χαμηλό κόστος δημιουργίας.
- Η θετική στάση των εμπλεκόμενων στη μαθησιακή διαδικασία στην περίπτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

- Η βελτίωση της στρατηγικής δημιουργίας μαθησιακών εργαλείων που απευθύνονται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Farkas, 2013).

Ένα παράδειγμα στην περίπτωση των μαθησιακών εργαλείων τα οποία αφορούν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι τα διαδικτυακά σεμινάρια. Παρά το γεγονός ότι το σεμινάριο ως μορφή εκπαίδευσης δεν είναι κάτι το καινοτόμο, στην περίπτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εντοπίζονται διαφορετικές μορφές τους (Sult, Mery, Blakiston & Kline, 2013). Κάποιες από αυτές τις μορφές των σεμιναρίων στην περίπτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι οι εξής (Sult et al., 2013):

- Η καταγραφή ενός βίντεο ή η εγγραφή οθόνης ή μία ψηφιακή εγγραφή η οποία περιλαμβάνει και μία μορφή αφήγησης.
- Η καταγραφή των διδακτικών βίντεο εντός της διδακτικής αίθουσας.
- Τα ηλεκτρονικά φυλλάδια στα οποία μπορεί να υπάρχουν διάφορα στιγμιότυπα οθόνης, διαδικτυακοί ιστότοποι της μορφής html.
- Τα διαδικτυακά σεμινάρια τα οποία είναι διαδραστικού τύπου.

Ένα σημαντικό στοιχείο το οποίο πρέπει να επισημανθεί σε αυτό το σημείο αφορά στο γεγονός ότι η δημιουργία σεμιναρίων τα οποία προορίζονται για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση εγείρει αρκετά ερωτηματικά. Ορισμένα από αυτά αφορούν στο ποιες μπορεί να είναι οι σκέψεις των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία (εκπαιδευόμενος/μαθητής, εκπαιδευτής/εκπαιδευτικός) όταν συμμετέχουν σε αυτήν τη διαδικασία. Επιπρόσθετα, δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι η αξιολόγηση και η ανατροφοδότηση είναι διαδικασίες κομβικής σημασίας για όσους ασχολούνται με τη δημιουργία σεμιναρίων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι εκπαιδευτές/εκπαιδευτικοί πρέπει να αποδείξουν τις γνώσεις τις οποίες έχουν λάβει οι εκπαιδευόμενοι/μαθητές και να αξιολογήσουν το χρόνο ο οποίος είναι απαραίτητος για να δημιουργηθούν τα σεμινάρια στη διαδικτυακή μορφή τους (Courtney & Wilhoite-Mathews, 2015).

Δυστυχώς όμως, στη βιβλιογραφία δεν έχουν εντοπιστεί ακόμη ερευνητικά στοιχεία τα οποία να συνηγορούν προς την ωφέλεια η οποία μπορεί να ανακύψει εξαιτίας της συμμετοχής σε σεμινάρια τα οποία προορίζονται για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Sult et al., 2013). Αρκετοί από τους συμμετέχοντες στα σεμινάρια αυτής της μορφής δεν ήθελαν να αντικατασταθεί η παραδοσιακή διά ζώσης εκπαίδευση. Στην τελευταία περίπτωση οι συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία

μπορούσαν να έχουν προσωπική επικοινωνία και την ίδια στιγμή μπορούσαν να βρίσκονται σε ένα φυσικό, εκπαιδευτικό περιβάλλον όπως για παράδειγμα είναι μία σχολική αίθουσα ή μία βιβλιοθήκη (Farkas, 2013). Ωστόσο, στην περίπτωση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης τα εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν βοηθητικά εκπαιδευτικά προγράμματα αναφορικά με τη σωστή διαχείριση του εξοπλισμού και της διαδικασίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Mestre et al., 2011). Αυτή η μορφή των βοηθητικών προγραμμάτων έχει χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα ωφέλιμη από τους εκπαιδευόμενους/μαθητές καθώς έτσι ενισχύεται η γνώση τους και βελτιώνεται το επίπεδο της αυτοπεποίθησής τους σχετικά με τη χρήση των εργαλείων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Courtney & Wilhoite-Mathews, 2015).

Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι εάν επιθυμείται να βελτιωθεί ο σχεδιασμός και η χρησιμότητα των σεμιναρίων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για όλους τους εμπλεκόμενους σε αυτήν τη διαδικασία, πρέπει να ελεγχθεί η χρηστικότητα τους μέσα από τη στάση των συμμετεχόντων στη διαδικασία (Bury & Oud, 2005). Έτσι, η μελέτη η οποία είχε πραγματοποιηθεί από τους Lindsay, Cummings, Johnson and Scales (2006) αξιολόγησε τη στάση από τους εκπαιδευόμενους/μαθητές στην προσπάθεια βελτίωσης της ποιότητας των σεμιναρίων τα οποία προορίζονταν να πραγματοποιηθούν εξ αποστάσεως. Έτσι, υπήρχε μία εστίαση στον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να βελτιωθεί η στάση τους έναντι της μάθησης και της χρήσης των μαθησιακών εργαλείων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Lindsay, Cummings, Johnson & Scales, 2006). Από την άλλη πλευρά, οι Bailin and Pena (2007) και ο Betty (2008) στις δικές τους προσπάθειες να εστιάσουν την προσοχή τους στον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να βελτιωθεί η τεχνική των εξ αποστάσεως σεμιναρίων μέσω των πιθανών προσθηκών οι οποίες θα μπορούσαν να λάβουν χώρα. Εκτός αυτού εξετάστηκαν τα λογισμικά τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε αυτήν την προσπάθεια βελτίωσης (Betty, 2008; McLean, 2014), στις πρακτικές οι οποίες πρέπει να δημιουργηθούν για την υποστήριξη των σεμιναρίων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Blummer & Kritskaya, 2009).

Ολοκληρώνοντας θα ήταν απαραίτητο να σημειωθεί ότι η συμμετοχή σε εξ αποστάσεως προγράμματα εκπαίδευσης όπως τα σεμινάρια, επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους/μαθητές να χρησιμοποιήσουν τα μαθησιακά εργαλεία ανα πάσα στιγμή χωρίς κανένα περιορισμό. Το άμεσο αποτέλεσμα για εκείνους δεν είναι άλλο

από τη βελτίωση του επιπέδου της γνώσης τους και το έμμεσο αποτέλεσμα αφορά στην εξοικείωσή τους σχετικά με τη χρήση αυτών των εργαλείων. Ένα ακόμη στοιχείο το οποίο πρέπει να επισημανθεί είναι ότι οι εκπαιδευόμενοι/μαθητές έχουν τη δυνατότητα να σκεφτούν και να επιλέξουν το καταλληλότερο για εκείνους στυλ μάθησης (Farkas, 2013). Σύμφωνα με την ανάλυση η οποία προηγήθηκε, τα μαθησιακά εργαλεία και κάθε μορφής πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αφορούν σε λογικές επιλογές οι οποίες θα μπορούσαν να συμβούν από τους εκπαιδευόμενους/μαθητές. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση εάν εξελιχθεί μπορεί να αντικαταστήσει την παραδοσιακή μέθοδο της διάζωσης εκπαίδευσης που ίσχυε μέχρι πρότινος (Mestre et al., 2011).

3. Βιβλιογραφική ανασκόπηση

3.1 Στάση γονέων μαθητών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έναντι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19

3.1.1 Εμπόδια

Η Abuhammad (2020) ήταν από τις ελάχιστες ερευνήτριες οι οποίες επιχειρήσαν να διερευνήσουν τα εμπόδια που μπορεί να αντιμετωπίζουν οι γονείς ως προς την εξ αποστάσεως εκπαίδευση των μαθητών κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι οι στάσεις και οι αντιλήψεις των γονέων πρέπει να ληφθούν υπόψη ούτως ώστε οι ιθύνοντες και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής να λάβουν τις κατάλληλες αποφάσεις. Κατά τη διάρκεια της πρόσφατης πανδημικής κρίσης οι γονείς ήρθαν αντιμέτωποι με αρκετά προβλήματα ως προς την εξ αποστάσεως εκπαίδευση των παιδιών τους (Bayham & Fenichel, 2020). Τα εμπόδια αυτά μπορεί να ήταν ατομικά, οικονομικά ή και υλικοτεχνικά σε ορισμένες περιπτώσεις. Αναφορικά με τα ατομικά εμπόδια αφορούσαν κυρίως στην απουσία κατάρτισης και γνώσης υποστήριξης, ανεπάρκειας επικοινωνίας και απουσίας των τυπικών προσόντων ώστε να διαχειριστούν τον απαραίτητο εξοπλισμό για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Abuhammad, 2020). Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι η απουσία βασικής εκπαίδευσης και γνώσης σχετικά με τη χρήση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αποτελεί ένα εμπόδιο το οποίο έχει αναγνωριστεί και από άλλους ερευνητές στο παρελθόν (Irvin et al., 2010).

Ένα ακόμη ατομικό εμπόδιο συνεπές με τα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας ήταν εκείνο της απουσίας τεχνικής βοήθειας και υποστήριξης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης (Abuhammad, 2020). Οι Brooks et al. (2020) και οι Irvin et al. (2010) ανέφεραν ότι η απουσία του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού για τη διαχείριση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έχει αποτελέσει ένα πολύ σημαντικό εμπόδιο στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σε αντίστοιχες περιπτώσεις οι γονείς πρέπει να είναι προετοιμασμένοι ώστε να κατανοούν την τεχνολογία και να μπορούν να την εφαρμόζουν στην πράξη για να βοηθήσουν τα παιδιά τους (Irvin et al., 2010). Η γνώση χρήσης της τεχνολογίας από την πλευρά των γονέων μπορεί να τους επιτρέψει να βοηθήσουν τα παιδιά τους να συμμετάσχουν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση όταν αντιμετωπίσουν κάποιο πρόβλημα (Knouse, 2010). Ένας τρόπος για να είναι πετυχημένη η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι η χρήση αξιόπιστης τεχνολογίας, η οποία θα έχει ως στόχο τη διασφάλιση της ηλεκτρονικής διδασκαλίας των μαθημάτων με τεχνικά μέσα τα οποία δε θα δημιουργούν ενδοιασμούς και ανασφάλειες στους γονείς και στους μαθητές (Owens, Hardcastle & Richardson, 2009).

Σύμφωνα με τους Menchaca and Bekele (2008) τόσο οι γονείς όσο και οι μαθητές θεωρούσαν ότι η βελτίωση της τεχνολογίας και η παροχή τεχνικής υποστήριξης (Brooks et al., 2020) μπορούν να βελτιώσουν με τη σειρά τους την εμπειρία τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ωστόσο, οι μαθητές και οι γονείς θεωρούσαν ότι το σημαντικότερο εμπόδιο στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ήταν η απουσία αποτελεσματικής επικοινωνίας. Η μοναδική ευκαιρία επικοινωνίας των μαθητών με τους εκπαιδευτικούς ήταν κατά τη διάρκεια της ηλεκτρονικής διδασκαλίας (Abuhammad, 2020). Στην περίπτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης οι μαθητές μπορούσαν να επικοινωνούν με τους εκπαιδευτικούς εκτός του ωραρίου διδασκαλίας μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Αυτή η δυνατότητα ήταν απογοητευτική για τους μαθητές καθώς δεν μπορούσαν να λάβουν έγκαιρη βοήθεια ή απαντήσεις μέσω αυτού του τρόπου επικοινωνίας (Abuhammad, 2020; Ouma, Awuor & Kyambo, 2013). Οι γονείς ανέφεραν ότι η απουσία ουσιαστικής επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς, οδηγούσε πολλές φορές τους μαθητές να μην ασχολούνται με τις σχολικές δραστηριότητές τους (Abuhammad, 2020).

Σε μελέτες οι οποίες είχαν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν σχετικά με τα εμπόδια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είχε διαπιστωθεί ότι το ανεπαρκές επίπεδο επενδύσεως σε υλικοτεχνικό εξοπλισμό, η απουσία τακτικής συντήρησης και η ανεπαρκής συνδεσιμότητα παρεμπόδιζαν την αποτελεσματικότητα αυτής της μεθόδου της εκπαίδευσης (Astri, 2017). Σε παρόμοια συμπεράσματα οδηγήθηκε και η μελέτη της Abuhammad (2020) η οποία είχε εξετάσει τα εμπόδια που αντιμετώπιζαν οι γονείς ως προς την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης. Η αδυναμία διατήρησης της νέας τεχνολογίας από τους παρόχους της που συνήθως είναι το εκπαιδευτικό σύστημα και κατ' επέκταση οι σχολικές μονάδες, αποδείχθηκε ότι εμποδίζει τους μαθητές να επωφεληθούν από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση γεγονός το οποίο αποτυπώνεται στη μάθηση και στη γνώση που αντλούν (Abuhammad, 2020; Renes & Strange, 2011). Σχετικά με την υλικοτεχνική υποδομή των σχολικών μονάδων κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19 αποδείχθηκε ότι εκτός από τον εξοπλισμό αυτό καθ' αυτόν, αυτά τα εμπόδια διογκώνονταν εξαιτίας της ελλιπούς προετοιμασίας των μαθητών, της δυσαρέσκειας σχετικά με τον τρόπο προώθησης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και την ανικανότητα αυτής της μεθόδου εκπαίδευσης να καλύψει τις ανάγκες των μαθητών (Abuhammad, 2020). Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι τα ευρήματα της Abuhammad (2020) ερχόταν σε πλήρη συμφωνία με τα αντίστοιχα στα οποία είχαν οδηγηθεί οι Lloyd, Byrne and McCoy (2012). Αξίζει να σημειωθεί ότι τα υλικοτεχνικά εμπόδια ήταν τα μόνα εμπόδια τα οποία αποδείχθηκε ότι είχαν μία συσχέτιση με τη δυνατότητα επιτυχούς ολοκλήρωσης ενός μαθήματος. Ωστόσο, η απουσία τεχνολογικών υποδομών στα σπίτια των μαθητών ή η ελάχιστη χρήση της σχετιζόνταν με το χαμηλό επίπεδο ωφέλειας που θα μπορούσε να προκύψει από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Brown, Doom, Lechuga-Reña, Watamura & Koppels, 2020).

Ολοκληρώνοντας την παράθεση των εμποδίων που γνώρισε η εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19 σύμφωνα με τους γονείς των μαθητών, πρέπει να τονιστεί ότι η χρηματοδότησή της αποτέλεσε βασικό φραγμό. Ειδικότερα, σε αρκετές περιπτώσεις μπορεί οι γονείς να μην είχαν τη δυνατότητα να αποκτήσουν τον απαραίτητο υλικοτεχνικό εξοπλισμό για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Dong, Cao & Li, 2020). Έτσι, το κόστος των διαδικτυακών μαθημάτων θα μπορούσε να οδηγήσει σε οικονομικές προκλήσεις (Abuhammad,

2020). Αυτό είναι σύμφωνο με μια προηγούμενη μελέτη η οποία έδειξε ότι κάποιοι γονείς δε χρησιμοποιούσαν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο παρελθόν επειδή η χρηματοδότησή της αποτελούσε σημαντικό φραγμό (Lloyd, Byrne & McCoy, 2012) καθώς μπορεί να μη διέθεταν ηλεκτρονικό υπολογιστή, δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο ή κάποια άλλη μορφή ειδικής τεχνολογίας (Irvin et al. 2010; Williams & Sheridan, 2010). Επιπρόσθετα, η ανάγκη αγοράς δικτυακών καμερών για τη συμμετοχή στην ηλεκτρονική μάθηση προσθέτει άλλο ένα εμπόδιο στο κόστος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για τους γονείς (Hager, 2011). Κάποιες άλλες ερευνητικές δημοσιεύσεις σχετικά με τα εμπόδια συμμετοχής στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποκάλυψαν τις ανησυχίες σχετικά με τη χρηματοδότηση και την πρόσβαση σε εξοπλισμό και σε τεχνολογία. Το κόστος το οποίο σχετίζεται με την απόκτηση ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, την πρόσβαση στο διαδίκτυο και οποιαδήποτε άλλη μορφή εξοπλισμού θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως βασικά εμπόδια, ιδιαίτερα εάν η οικογένεια διαθέτει ένα χαμηλό εισόδημα ως προς την κάλυψη αντίστοιχων δαπανών (Adams & Hannum, 2008; Roberts & Hannum, 2018).

3.1.2 Συμμετοχή των γονέων

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η πανδημική κρίση της Covid 19 έχει αλλάξει τις περισσότερες πτυχές της καθημερινότητας των ατόμων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να συμβεί μία μαζική τεχνολογική πρόοδος σε κάθε τομέα οικονομικής δραστηριότητας, χωρίς να αποκλείεται από αυτούς ο τομέας της εκπαίδευσης (Sintema, 2020). Οι μονάδες κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας χρειάστηκε να υιοθετήσουν διαδικτυακές μεθόδους μάθησης, όχι απαραίτητα ως υποκατάστατο της παραδοσιακής δια ζώσης μεθόδου εκπαίδευσης αλλά ως μία συμπληρωματική διαδικασία στη μάθηση (Yaniawati, Kariadinata, Sari, Pramiarsih & Mariani, 2020). Είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι σε ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Νιγηρία, πραγματοποιήθηκε μία προσπάθεια ενσωμάτωσης της διαδικτυακής προσέγγισης της μάθησης στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και εξετάστηκαν οι δυνατότητες εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Waters, Menchaca & Borup, 2014). Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσαν να προετοιμαστούν οι γονείς και οι μαθητές για αυτήν την αλλαγή και παράλληλα θα μπορούσε να ενδυναμωθεί ο ρόλος των γονέων

στη συμμετοχή τους στη διαδικτυακή μάθηση κατά της διάρκειας της πανδημικής κρίσης (Lawrence & Fakuade, 2021)

Οι Lawrence and Fakuade (2021) ανέφεραν ότι οι μαθητές οι οποίοι βρισκόταν στην εφηβική ηλικία μπορούσαν να ανταποκριθούν καλύτερα στις απαιτήσεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Σε μελέτη η οποία είχε πραγματοποιηθεί μέσω της Google αποδείχθηκε ότι η μάθηση κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης οδήγησε σε υψηλές επιδόσεις τους μαθητές οι οποίοι ήταν ιδιαίτερα αφοσιωμένοι (Lawrence & Fakuade, 2021). Αυτό το γεγονός δεν μπορεί να αποτελεί έκπληξη, δεδομένης της ψηφιακής εγγενούς φύσης των μαθητών στη σύγχρονη εποχή κάτι το οποίο έδειξε ότι αντλούσαν ευχαρίστηση από τη διαδικτυακή αλληλεπίδραση ακόμη και πριν από την εκδήλωση της πανδημικής κρίσης της Covid 19, η οποία περιόρισε στα σπίτια τους τους μαθητές (Ghosh, Dubey, Chatterjee & Dubey, 2020). Με παρόμοιο τρόπο το υψηλό επίπεδο της συμμετοχής των γονέων και των μαθητών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα μπορούσε να δικαιολογήσει τα πολυάριθμα οφέλη τα οποία θα μπορούσε να προσφέρει σε συνδυασμό με το κίνητρο για μάθηση (Moreno-Guerrero, Aznar-Diaz, Caseres-Reche & Alonso-Garcia, 2020). Σε παλαιότερη μελέτη οι Dumford and Miller (2016) οδηγήθηκαν στη διαπίστωση ότι η διαδικτυακή μάθηση μπορούσε να ενθαρρύνει και να παρέχει ευκαιρίες σχετικές με τη γνωστική ανάπτυξη των μαθητών. Αυτό μπορούσε να επιτευχθεί σε υψηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με την περίπτωση της συνεργατικής μάθησης (Dumford & Miller, 2016). Επιπλέον, ο Dixon (2015) υπογράμμισε ότι η μάθηση μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης θα μπορούσε να προάγει τη σκέψη σε ένα ανώτερο επίπεδο όπως επίσης και τη συνεργατική μάθηση.

Οι Buelow, Barry and Rich (2018), οι Hew, Qiao and Tang (2018), η Jena (2020) και οι Lawrence and Fakuade (2021) υποστήριξαν ότι η δέσμευση των μαθητών και των γονέων ήταν πολύ σημαντική συνιστώσα για την ενίσχυση της ακαδημαϊκής επιτυχίας, της κοινωνικο-προσωπικής ανάπτυξής τους και της γνωστικής ανάπτυξής τους επίσης. Στον αντίποδα, οι Joshi and Rose (2018) τόνισαν ότι η στάση των γονέων έναντι της δέσμευσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν μπορούσε να παρέχει ουσιαστικές ευκαιρίες στους μαθητές ώστε να αντιμετωπίσουν ορισμένες προκλήσεις ή δεν μπορούσε να προωθήσει τη συνεργατική μάθηση. Παρόλα αυτά, αρκετά παλαιότερα οι Kearsley and Shneiderman (1998) είχαν αναφέρει ότι η θεωρία της συμμετοχής στη μάθηση θα μπορούσε να δικαιολογήσει το

εάν οι μαθητές διέθεταν εγγενή κίνητρα να συμμετάσχουν με ενεργό τρόπο στη διαδικασία της μάθησης. Σε γενικές γραμμές η συμβολή των γονέων στη συμμετοχή στη μάθηση θεωρείται σημαντική για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη μετέπειτα δέσμευση των μαθητών (Kearsley & Shneiderman, 1998). Οι Lawrence and Fakuade (2021) οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα ότι η συμμετοχή των γονέων μπορούσε να βελτιώσει τη στάση των μαθητών έναντι της μάθησης και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης γενικότερα και ακολούθως βελτιωνόταν η συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία αυτή. Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι η συμμετοχή των γονέων και των μαθητών αποτελούσαν ισχυρούς παράγοντες μέσω των οποίων θα μπορούσε να προωθηθεί η διαδικτυακή δέσμευση των μαθητών στην εκπαίδευση (Lawrence & Fakuade, 2021).

Σε αντίστοιχα αποτελέσματα όπως εκείνα των Lawrence and Fakuade (2021) είχαν καταλήξει στο παρελθόν και οι Lawrence and Nkoane (2020) και ο Ntekane (2018) οι οποίοι κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η συμμετοχή των γονέων ήταν καθοριστικής σημασίας στη διαδικασία της μάθησης και στην επίδοση των μαθητών. Οι Boonk, Gijsselaers, Ritzen & Brand-Gruwel (2018) και οι Tran et al. (2020) στις μελέτες τους τόνισαν τη σημαντική και θετική συσχέτιση ανάμεσα στη συμμετοχή των γονέων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση των παιδιών τους και στην υποστήριξη που μπορούσαν να τους προσφέρουν με την επίδοσή τους. Επιπλέον, η συμμετοχή στη μάθηση έχει συμβάλει θετικά στη στάση που διαμορφώνονταν έναντι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Tran et al., 2020). Αυτό το γεγονός συμφωνεί με τα ευρήματα της μελέτης της Jena (2020), όπου αποδείχθηκε η σημασία της διαδικτυακής συμμετοχής και της δέσμευσης στη μάθηση τόσο από τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους μαθητές κατά της διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19.

3.1.3 Στάσεις και αντιλήψεις γονέων για τις εκπαιδευτικές πολιτικές και την εμπειρία τους

Ανάμεσα στις εκπαιδευτικές πολιτικές που υιοθετήθηκαν κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης της πανδημικής κρίσης της Covid 19 συμπεριλαμβάνονταν η αναστολή λειτουργίας της εκπαίδευσης, η εφαρμογή εναλλακτικών μεθόδων εκπαίδευσης ή η καθυστέρηση εισόδου εντός των σχολικών τάξεων. Στη

βιβλιογραφία έχει αναφερθεί ότι η εφαρμογή αυτών των εκπαιδευτικών πολιτικών βρήκε σύμφωνους τους γονείς των μαθητών, οι οποίοι περιέγραφαν την ικανοποίησή τους από την πλευρά των εκάστοτε εθνικών κυβερνήσεων ως προς τη διαχείριση της εξάπλωσης της πανδημίας (Garbe et al., 2020; Viner et al., 2020). Οι γονείς ανέφεραν ότι η αναστολή λειτουργίας των σχολικών μονάδων μπορούσε να μειώσει δραματικά την εξάπλωση του επικίνδυνου ιού, ενώ οι προηγούμενες εμπειρίες από τα κρούσματα της εποχικής γρίπης πριν την Covid 19 φαίνονταν να ήταν πειστικά (Viner et al., 2020). Ωστόσο, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής έπρεπε να γνωρίζουν ότι η παράταση αυτής της απόφασης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης μπορούσε να επιφέρει τεράστιες οικονομικές απώλειες και με τη σειρά της οδηγούσε στον αυξημένο αριθμό απουσιών του ανθρώπινου δυναμικού του τομέα της σχετικό προσωπικό υγειονομικής περίθαλψης. Αυτό συνέβαινε επειδή αυτά τα άτομα χρειάζονταν να παραμείνουν στο σπίτι τους και να ασχοληθούν με τη φροντίδα των παιδιών τους όπως ακριβώς και άλλοι εργαζόμενοι του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα (Lempel, Epstein & Hammond, 2009).

Μετά το πρώτο κύμα της πανδημικής κρίσης και της καραντίνας, αρκετές χώρες έθεσαν σε λειτουργία τον εκπαιδευτικό κλάδο με την εφαρμογή της παραδοσιακής, δια ζώσης εκπαίδευσης. Παράλληλα, τηρούνταν διάφορα μέτρα ασφάλειας συμπεριλαμβανομένων των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης, της τήρησης σωστών κανόνων υγιεινής, των τακτικών καθαρισμών και της χρήσης της πρακτικής της καραντίνας σε περίπτωση ανάγκης για τον περιορισμό της πιθανής εξάπλωσης του ιού στις σχολικές μονάδες (Melnick & Darling-Hammond, 2020; Pulungan, 2020). Ωστόσο, σε ορισμένες χώρες καθυστέρησε η λειτουργία του τομέα της εκπαίδευσης αποκλείοντας τη λειτουργία των μονάδων της με τη δια ζώσης μέθοδο διδασκαλίας. Αντ' αυτής είχαν χρησιμοποιηθεί άλλες μέθοδοι όπως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μέσω της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών ή μέσω επιμορφωτικών προγραμμάτων στο ραδιόφωνο ή στην τηλεόραση (Pulungan, 2020). Η εφαρμογή των μέτρων περιορισμού μετακινήσεων και παραμονής στο σπίτι εξαιτίας της εκδήλωσης της πανδημικής κρίσης της Covid 19 οδήγησε αρκετούς από τους γονείς να περιγράψουν ότι αυτό αποτέλεσε μία ευκαιρία ώστε η οικογένεια να συσπειρώσει τις σχέσεις της (Agaton & Cueto, 2021). Κατά τη διάρκεια της καραντίνας η εφαρμογή της εργασίας από το σπίτι και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης οδήγησε την οικογένεια να αφιερώσει περισσότερο χρόνο σε συλλογικές

δραστηριότητες και στη συζήτηση και τη συνεχή επικοινωνία με όλα τα μέλη της (Ahmed, Buheji & Fardan, 2020).

Από την άλλη πλευρά, η αναστολή λειτουργίας των σχολικών μονάδων οδήγησε στη δυσκολία κοινωνικοποίησης των μαθητών. Η απουσία κοινωνικών σχέσεων σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα προκαλούσε σημαντικές δυσκολίες στη συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες κατά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Adnan, 2020). Επιπρόσθετα, η αναστολή λειτουργίας του τομέα της εκπαίδευσης και η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έδωσαν στους γονείς που αντιμετώπιζαν σημαντικό φόρτο εργασίας την ευκαιρία να καλύψουν τις ανάγκες της οικογένειάς τους. Ειδικότερα, υπήρχε ένας καταμερισμός των οικιακών εργασιών και της φροντίδας των παιδιών εξαιτίας των περιορισμών που είχαν επιβληθεί στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της καραντίνας (Mangiavacchi, Piccoli & Pieroni, 2020). Η εκδήλωση της πανδημικής κρίσης προκάλεσε ψυχολογική δυσφορία και ανησυχίες στους γονείς και αυτό οφείλονταν στην αστάθεια και την αβεβαιότητα εξαιτίας της πορείας των οικονομικών τους, της αναστολής λειτουργίας των σχολικών μονάδων και των λοιπών υπηρεσιών που αφορούσαν στα παιδιά (Fontanesi et al., 2020).

Με την καθιέρωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές και οι γονείς έπρεπε να προσπαθήσουν να προσαρμοστούν στη νέα πραγματικότητα. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση απαιτεί από τους γονείς να ενεργούν ως επόπτες της διαδικασίας της μάθησης αλλά και ως εκπαιδευτικοί σε μία διαδικασία κατ' οίκον εκπαίδευσης (Agaton & Cueto, 2021). Αυτό το γεγονός θα μπορούσε να επιβεβαιωθεί και από τη μελέτη των Hapsari, Sugito and Fauziah (2020) οι οποίοι είχαν αναφέρει ότι οι γονείς έπρεπε να συμμετέχουν ενεργά στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση των παιδιών τους κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης. Ως εκ τούτου, ακόμη και εάν οι γονείς εργάζονταν έπρεπε να έχουν την ίδια ετοιμότητα να συμμετέχουν στην εκπαίδευση των παιδιών τους είτε αυτή συνέβαινε με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως διδασκαλίας είτε με τη μέθοδο της δια ζώσης διδασκαλίας (Hapsari et al., 2020). Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι υπήρχαν και γονείς οι οποίοι είχαν μία αρνητική στάση έναντι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, προτιμώντας τη δια ζώσης εκπαίδευση παρά τον κίνδυνο που μπορεί να ελλόχευε από τη διασπορά του επικίνδυνου ιού. Αυτό οφείλονταν στο γεγονός ότι δεν μπορούσαν να βοηθήσουν τα παιδιά τους, δεν είχαν τον απαραίτητο χρόνο ή τις γνώσεις για την υποστήριξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ή

αντιμετώπιζαν μία ανεπάρκεια στην αυτό-ρύθμιση των παιδιών τους (Dong et al., 2020).

Οι Garbe et al. (2020) σημείωσαν ότι οι γονείς ανέφεραν δυσκολίες που αντιμετώπιζαν σχετικά με την εξισορρόπηση των ευθυνών, τα κίνητρα των μαθητών, την προσβασιμότητα και τα μαθηματικά αποτελέσματα από την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Όσον αφορά στα κίνητρα των μαθητών και στα μαθησιακά αποτελέσματα, οι γονείς παρατήρησαν την απουσία προσοχής στα μαθήματα, τη δυσκολία στη διαχείριση του γρήγορου οδηγού, στην ανικανότητα ολοκλήρωσης των δραστηριοτήτων σε συγκεκριμένο χρόνο και στην πιθανότητα εκδήλωσης προβλημάτων υγείας (Garbe et al., 2020). Σε αυτό το σημείο είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι οι στάσεις των μαθητών, οι τρόποι μάθησης και οι προσαρμογές του τρόπου ζωής στη νέα πραγματικότητα μπορούσαν επίσης να επηρεάσουν το επίπεδο της μάθησης και την αποτελεσματικότητα των μαθητών. Καθώς η μάθηση των μαθητών είχε στενή σχέση εξάρτησης από τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, οι μαθητές έτειναν να επιτυγχάνουν υψηλότερα αποτελέσματα όταν είχαν αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές τους και τους εκπαιδευτικούς τους εντός του σχολικού περιβάλλοντος ή μέσω της δια ζώσης εκπαίδευσης (Lukong et al., 2020).

Ολοκληρώνοντας, είναι απαραίτητη η αναφορά του γεγονότος ότι η μάθηση μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δε θα μπορούσε να οδηγήσει στα επιθυμητά αποτελέσματα στις αναπτυσσόμενες χώρες όπου η συντριπτική πλειονότητα των μαθητών δεν μπορούσε να έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο εξαιτίας τεχνικών ή οικονομικών προβλημάτων (Adnan, 2020; Aboagye, Yawson & Appiah, 2020). Αυτά τα προβλήματα είναι ακόμη εντονότερα όταν οι μαθητές αντιμετωπίζουν δυσκολίες στον τρόπο μάθησής τους ή εξαιτίας των ευθυνών που έχουν να εκπληρώσουν στο σπίτι τους δεν μπορούν να αφοσιωθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία (Baticulon et al., 2020). Κάθε μαθητής είναι μοναδικός και έχει το δικό του ρυθμό μάθησης και δυνατότητες. Οπότε δεν είναι δυνατό όλοι οι μαθητές να έχουν τον ίδιο βαθμό εξοικείωσης ή να επιδεικνύουν τον ίδιο βαθμό εμπιστοσύνης έναντι της χρήσης του διαδικτύου και της απόδοσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Έτσι, συχνά μπορεί να οδηγούνται σε ένα αυξημένο επίπεδο απογοήτευσης και σύγχυσης λόγω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19 (Dhawan, 2020).

4. Ερευνητικό μέρος

4.1 Μεθοδολογία της έρευνας

4.1.1 Παρουσίαση της μελέτης

Η συμμετοχή των γονέων στη μάθηση των παιδιών τους είχε εξεταστεί από τους Kearsley and Shneiderman (1998), ενώ είχε χρησιμοποιηθεί για να κατανοηθεί η σχέση μεταξύ των γονέων και των παιδιών τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Στην περίπτωση που επιτυγχάνονταν κάτι τέτοιο θα ήταν δυνατό να ενισχυθεί η δέσμευση των παιδιών και να έχουν υψηλότερες αποδόσεις στη διαδικασία της μάθησης (Kearsley & Shneiderman, 1998). Το βασικό στοιχείο της θεωρίας της συμμετοχής των γονέων στη μάθηση είναι η ενεργός ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών τους γεγονός το οποίο συνεπάγεται τη γνωστική, τη συναισθηματική και τη συμπεριφορική δέσμευση (Fredricks, Blumenfeld & Paris, 2005; Wiseman, Lodge, Arguel & Kennedy, 2017). Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι οι εκπαιδευόμενοι/μαθητές θεωρείται ότι διαθέτουν εγγενή κίνητρα να εκπαιδευτούν όταν το μαθησιακό περιβάλλον και οι δραστηριότητές του είναι τεχνολογικής φύσεως. Ειδικότερα, σε αντίστοιχη περίπτωση χρησιμοποιούνται στοιχεία όπως είναι τα ηλεκτρονικά μαθησιακά εργαλεία και συγκεκριμένα οι ηλεκτρονικές/διαδικτυακές διασκέψεις, οι εφαρμογές του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και άλλα μαθησιακά περιβάλλοντα.

Στα πλαίσια εκπόνησης της παρούσας μελέτης επιχειρήθηκε η διερεύνηση της στάσης των γονέων των παιδιών που φοιτούν στο δημοτικό σχολείο έναντι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Μέσω αυτής της μελέτης θεωρήθηκε ότι θα μπορούσε να καλυφθεί το ερευνητικό κενό το οποίο υπάρχει στην εγχώρια βιβλιογραφία σχετικά με την κάλυψη αυτού του ζητήματος και έτσι να ενισχυθούν και τα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας. Επιπρόσθετα, ένας ακόμη στόχος αυτής της μελέτης ήταν η προσφορά γνώσης σχετικά με τον τρόπο παροχής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε παιδιά της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία κλήθηκε να απαντήσει η παρούσα μελέτη ήταν τα εξής:

1. Ποια ήταν τα σημαντικότερα εμπόδια με τα οποία ήρθαν αντιμέτωποι οι γονείς των παιδιών Δημοτικού σχολείου κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης την περίοδο της πανδημικής κρίσης Covid 19 στην Ελλάδα;
2. Ποιο ήταν το επίπεδο της ικανοποίησης των γονέων από την επικοινωνία τους με τη σχολική μονάδα ή με τον εκπαιδευτικό εξαιτίας της εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημικής κρίσης της Covid 19 στην Ελλάδα;
3. Ποιο ήταν το επίπεδο υποστήριξης των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια του μαθήματος στα πλαίσια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημικής κρίσης της Covid 19 στην Ελλάδα;
4. Ποιες ήταν οι ανησυχίες των γονέων σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημικής κρίσης της Covid 19 στην Ελλάδα;

Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι αρχικά πραγματοποιήθηκε μία βιβλιογραφική ανασκόπηση με την παράθεση στοιχείων τα οποία είχαν ήδη δημοσιευθεί στη διεθνή και στην εγχώρια βιβλιογραφία. Η αναζήτηση των κατάλληλων αναφορών πραγματοποιήθηκε σε συγκεκριμένες βάσεις όπως ήταν το EmeraldInsight, το ScienceDirect, το PubMed, το Taylor&Francis αλλά και το GoogleScholar με συγκεκριμένα κριτήρια. Πιο συγκεκριμένα αυτά τα κριτήρια ήταν:

- Οι λέξεις-κλειδιά οι οποίες έπρεπε να είναι συναφείς με το θέμα αυτής της μελέτης.
- Η δημοσίευση των αναφορών σε περιοδικά ή σε εφημερίδες που ήταν έγκυρα.
- Ο τίτλος των αναφορών έπρεπε να είναι συναφής με το θέμα της μελέτης και να περιλαμβάνει και κάποιες από τις λέξεις-κλειδιά.
- Η δυνατότητα δωρεάν μεταφόρτωσης των αναφορών ή δωρεάν ανάγνωσής τους στο διαδίκτυο.
- Το έτος στο οποίο είχαν λάβει χώρα οι δημοσιεύσεις των αναφορών έπρεπε να είναι μετά το 2000, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων, με έμφαση σε εκείνες που είχαν δημοσιευθεί από το 2020 και έπειτα οπότε και καλύπτονταν το διάστημα εκδήλωσης της πανδημικής κρίσης της Covid 19.

Στον Πίνακα 6 παρουσιάζονται οι λέξει-κλειδιά οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν για την αναζήτηση των κατάλληλων αναφορών στο διαδίκτυο. Είναι απαραίτητο να αναφερθεί ότι οι λέξεις-κλειδιά χρησιμοποιήθηκαν τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα, ενώ μπορεί να χρησιμοποιούνταν ως συνδυασμοί ή τα παράγωγά τους ή σε άλλο αριθμό ή γένος.

Πίνακας 6: Λέξεις-κλειδιά για την αναζήτηση των κατάλληλων βιβλιογραφικών αναφορών

Ελληνικά	Αγγλικά
Γονέας	Parent
Εκπαίδευση ή Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Education or Primary Education
Εκπαιδευτικός	Teacher
Εμπόδια	Barriers
Εξ αποστάσεως	Distance
Κορονοϊός	Coronavirus or SARS-CoV-2 or Covid 19
Κρίση	Crisis
Μάθηση	Learning
Μαθητής	Student
Πανδημία	Pandemic
Συμμετοχή ή Δέσμευση	Involvement or Engagement
Υγεία	Health

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Εφόσον εντοπίστηκαν οι αναφορές από τη βιβλιογραφία αυτές στη συνέχεια εξετάστηκαν ως προς την πληρότητα των κριτηρίων τα οποία είχαν οριστεί αρχικά για την αναζήτησή τους. Ειδικότερα, εξετάζονταν η συνάφεια των λέξεων-κλειδιών με το ζήτημα διερεύνησης της μελέτης, ελέγχονταν το περιοδικό/εφημερίδα όπου είχαν δημοσιευθεί οι αναφορές ως προς την εγκυρότητά τους, ελέγχονταν η χρονολογία δημοσίευσης της μελέτης και η δυνατότητα δωρεάν ανάγνωσης/μεταφόρτωσης. Εάν πληρούνταν τα περισσότερα ή όλα από αυτά τα κριτήρια γινόταν μία ανάγνωση της περίληψης της αναφοράς η οποία έκρινε εάν η αναφορά επρόκειτο να χρησιμοποιηθεί ή όχι και κατηγοριοποιούνταν ανάλογα με το θέμα της. Δηλαδή, σε αυτό το στάδιο ο ερευνητής διαχώριζε τις αναφορές οι οποίες

θα χρησιμοποιούνταν στο θεωρητικό υπόβαθρο της μελέτης («πανδημική κρίση» ή «εξ αποστάσεως εκπαίδευση») ή στη βιβλιογραφική ανασκόπηση («εμπόδια» ή «συμμετοχή γονέων» ή «στάσεις και αντιλήψεις γονέων»).

4.1.2 Δειγματοληψία και συμμετέχοντες στη μελέτη

Στην παρούσα μελέτη χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική έρευνα, διότι με αυτή τη μέθοδο έχουμε αξιόπιστα αποτελέσματα και η συλλογή μεγάλου δείγματος για την έρευνα είναι πιο απλή. Η συγκέντρωση των δεδομένων για αυτήν τη μελέτη πραγματοποιήθηκε με τη διανομή ενός δομημένου ερευνητικού εργαλείου, το οποίο είχε διανεμηθεί με ηλεκτρονικό τρόπο μέσω του Google Forms. Οι γονείς οι οποίοι επρόκειτο να συμμετάσχουν σε αυτήν τη μελέτη λάμβαναν ένα μήνυμα στο λογαριασμό του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τους. Πριν τη συμμετοχή τους στην έρευνα οι γονείς ενημερώνονταν σχετικά με το λόγο εκπόνησης της μελέτης και τους σκοπούς της, ενώ αναφέρονταν ρητά ότι τα δεδομένα θα χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά για τους σκοπούς ολοκλήρωσης αυτής της μελέτης. Το ερευνητικό εργαλείο είχε αποσταλεί μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σχεδόν σε 150 γονείς παιδιών δημοτικού που φοιτούσαν στην πόλη της Κοζάνης, ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι ο τελικός αριθμός των συμμετεχόντων σε αυτήν ήταν ίσος με 100. Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι ο αριθμός των συμμετεχόντων στη μελέτη ήταν ίσος με 127 αλλά χρησιμοποιήθηκαν μόνο τα 100 λόγω ελλειπών στοιχείων. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι γονείς είχαν επιλέξει να μη συμμετάσχουν σε αυτήν τη μελέτη είτε από άγνοια σχετικά με τη σημασία συμμετοχής σε έρευνες είτε επειδή δεν είχαν το διαθέσιμο χρόνο να το κάνουν.

Πρέπει να επισημανθεί ότι δεν ήταν εύκολο να καταμετρηθεί ο αριθμός των γονέων που είχαν συμπληρώσει το ερευνητικό εργαλείο εξαιτίας της πρόσκλησής τους από το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή μέσω κοινωνικής δικτύωσης. Ο χρόνος στον οποίο έλαβε χώρα η διανομή του ερευνητικού εργαλείου ήταν ο Δεκέμβριος του 2021. Τέλος, για τη συμμετοχή στη μελέτη αυτή οι συμμετέχοντες έπρεπε να πληρούν ορισμένα κριτήρια όπως:

- Να είναι άνω των 18 ετών
- Να έχουν παιδιά τα οποία μαθήτευαν στο Δημοτικό
- Να διαμένουν στην Ελλάδα

- Να διαθέτουν λογαριασμό ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

4.1.3 Ερευνητικό εργαλείο

Οι γονείς οι οποίοι επέλεξαν να συμμετάσχουν σε αυτήν τη μελέτη έπρεπε να συμπληρώσουν ένα ερευνητικό εργαλείο το οποίο υπήρχε στη διάθεσή τους με ηλεκτρονικό τρόπο. Η δημιουργία του ερευνητικού εργαλείου πραγματοποιήθηκε μετά την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και τον εντοπισμό των σημείων εκείνων τα οποία έπρεπε να εξεταστούν. Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι το ερευνητικό εργαλείο στηρίχθηκε σε ένα πιο σύνθετο ερωτηματολόγιο που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες του έργου Educational Continuity 2.0 (Erasmus+ KA201, Pr. No. 2020-1-IT02-KA201-080039). Επίσης, ήταν γραμμένο σε απλή και κατανοητή γλώσσα, ενώ οι ερωτήσεις ήταν κλειστού τύπου της μορφής πολλαπλής επιλογής ή της διαβαθμισμένης κλίμακας 5-point Likert Scale. Μόνο σε μία περίπτωση υπήρχε μία ερώτηση ανοιχτού τύπου όπου οι συμμετέχοντες στη μελέτη έπρεπε να δώσουν την απάντησή τους γραπτά. Ειδικότερα, οι ενότητες του ερευνητικού εργαλείου ήταν οι εξής:

1. Στην πρώτη ενότητα του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκαν τα στοιχεία των δημογραφικών χαρακτηριστικών. Σε αυτήν την ενότητα υπήρχαν συνολικά επτά ερωτήσεις εκ των οποίων η μία μόνο ήταν ανοιχτού τύπου.
2. Στη δεύτερη ενότητα του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκαν τα σημαντικότερα εμπόδια τα οποία είχαν συναντήσει οι γονείς στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Επίσης, σε αυτήν την ενότητα εξετάστηκαν στοιχεία αναφορικά με το βαθμό ικανοποίησης από την επικοινωνία των γονέων με τη σχολική μονάδα όπως και με τον εκπαιδευτικό. Σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου υπήρχαν συνολικά 11 ερωτήσεις κλειστού τύπου.
3. Στην τρίτη ενότητα του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκαν στοιχεία σχετικά με την υποστήριξη των παιδιών κατά τη διάρκεια του μαθήματος στα πλαίσια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Ένα ακόμη στοιχείο το οποίο εξετάστηκε σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου αφορούσε στις ανησυχίες που μπορεί να είχαν οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε αυτό το διάστημα. Ο

συνολικός αριθμός των ερωτήσεων σε αυτήν την ενότητα ήταν ίσος με 10 και ήταν όλες κλειστού τύπου.

4. Στην τέταρτη ενότητα του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκε το στοιχείο της μεικτής μάθησης με ερωτήσεις οι οποίες ήταν όλες κλειστού τύπου και ο συνολικός αριθμός τους ήταν ίσος με τρεις.

Πίνακας 7: Αντιστοίχιση ερωτήσεων ερευνητικού εργαλείου και ερευνητικών ερωτημάτων

	Δημογραφικά χαρακτηριστικά	Εμπόδια βαθμός ικανοποίησης	& Υποστήριξη & ανησυχίες	Μεικτή μάθηση
Ανοιχτού τύπου	✓			
Κλειστού τύπου	✓	✓	✓	✓
Ερωτήσεις	1 έως 7	8 έως 18	9 έως 28	29 έως 31
Ερευνητικό ερώτημα		1 και 2	3 και 4	

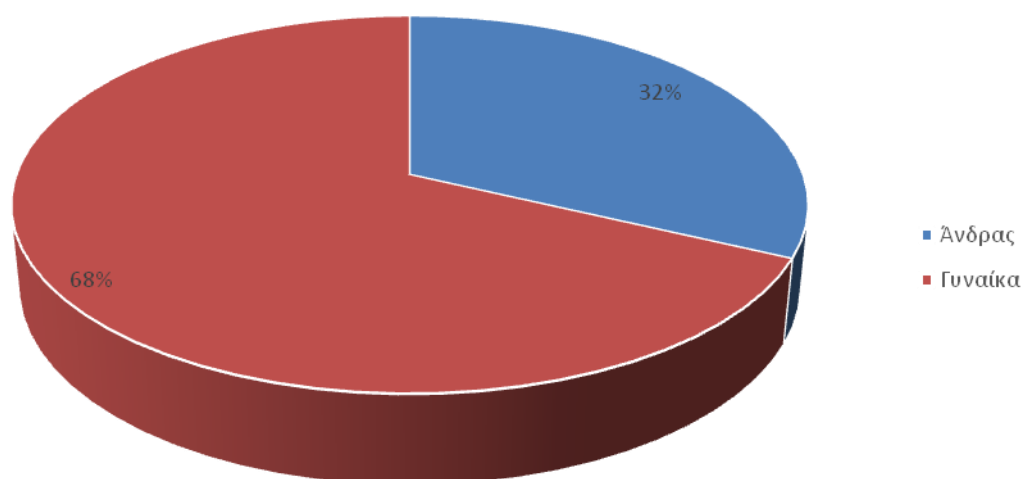
Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

4.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων μελέτης

4.2.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Στην πρώτη ενότητα του ερευνητικού εργαλείου αυτής της μελέτης εξετάστηκαν στοιχεία που αφορούσαν στα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος που συμμετείχε σε αυτήν. Τα στοιχεία εκείνα τα οποία εξετάστηκαν ήταν το φύλο των γονέων που συμμετείχαν στη μελέτη, η ηλικία τους, η οικογενειακή τους κατάσταση, ο αριθμός των παιδιών τους που μαθήτευαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και συγκεκριμένα στο Δημοτικό Σχολείο για το σχολικό έτος 2020-2021, η τάξη στην οποία μαθήτευαν τα παιδιά τους, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων και τέλος το επίπεδο της γνώσης των γονέων σχετικά με τη νέα τεχνολογία. Το πρώτο στοιχείο των δημογραφικών χαρακτηριστικών το οποίο εξετάστηκε στα πλαίσια παρουσίασης των δημογραφικών χαρακτηριστικών του δείγματος, ήταν το φύλο των

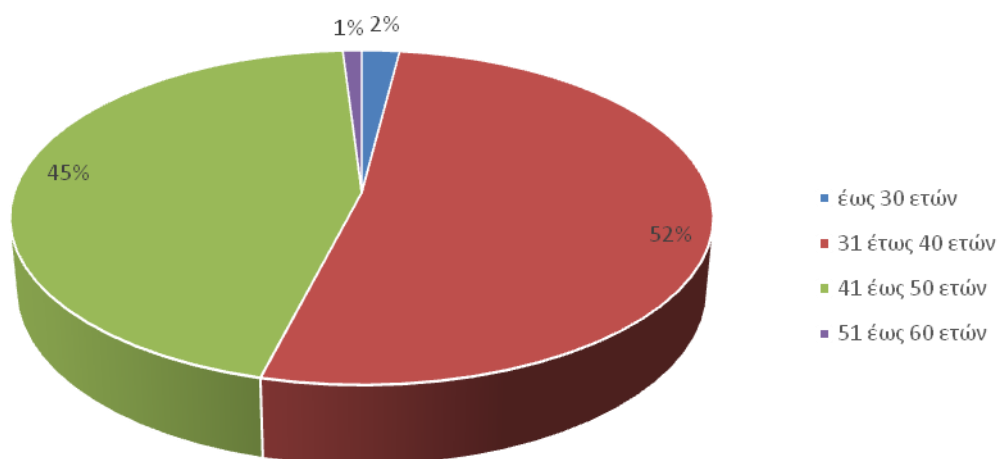
γονέων που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος, το οποίο ήταν ίσο με το 68%, σημείωσε ότι ανήκε στο γυναικείο φύλο. Επίσης, το υπόλοιπο 32% του δείγματος της μελέτης αυτής σημείωσε ότι ανήκε στο ανδρικό φύλο.

Γράφημα 3: Φύλο

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

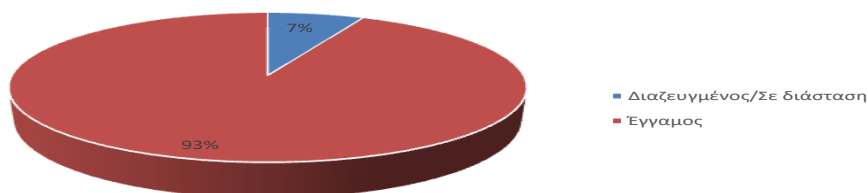
Σε ό,τι αφορά στην ηλικία των γονέων των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη, οι εκτιμήσεις παρουσιάζονται στο Γράφημα 4. Οι γονείς οι οποίοι συγκροτούσαν το δείγμα της μελέτης κατά ένα ποσοστό ίσο με το 52% ανέφεραν ότι η ηλικία τους βρίσκονται μεταξύ των 31 ετών και των 40 ετών, ενώ με μικρή διαφορά ακολουθούσε το 45% του δείγματος το οποίο ανέφερε ότι η ηλικία του κυμαίνονταν από τα 41 έτη έως τα 50 έτη. Ένα πολύ μικρό ποσοστό του δείγματος της μελέτης, το οποίο ήταν ίσο με το 2% σημείωσε ότι η ηλικία του έφτανε έως τα 30 έτη και τέλος μόλις το 1% του δείγματος σημείωσε ότι η ηλικία του κυμαίνονταν μεταξύ των 51 ετών και των 60 ετών.

Γράφημα 4: Ηλικία

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

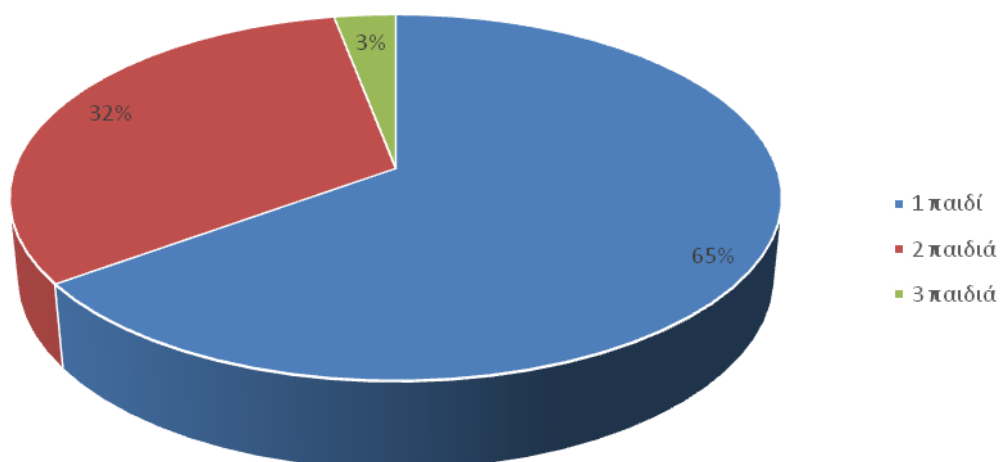
Το επόμενο στοιχείο των δημογραφικών χαρακτηριστικών το οποίο εξετάστηκε σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου ήταν η οικογενειακή κατάσταση των γονέων που συμμετείχαν στη μελέτη αυτήν. Από το Γράφημα 5 φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος της μελέτης ανέφερε ότι ήταν έγγαμοι και αυτό το ποσοστό ήταν ίσο με το 93%. Από την άλλη πλευρά, ένα πολύ μικρό ποσοστό και ίσο με το 7% του δείγματος δήλωσε ότι ήταν διαζευγμένοι.

Γράφημα 5: Οικογενειακή κατάσταση

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Ένα ακόμη στοιχείο το οποίο εξετάστηκε σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου της μελέτης ήταν ο αριθμός των παιδιών των γονέων που συμμετείχαν στη μελέτη, τα οποία μαθήτευαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και συγκεκριμένα στο Δημοτικό Σχολείο για το σχολικό έτος 2020-2021. Οι εκτιμήσεις αυτού του στοιχείου παρουσιάζονται στο Γράφημα 6 από όπου φαίνεται ότι το 65% των γονέων που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη ανέφεραν ότι μόνο ένα παιδί τους βρισκόταν σε κάποια τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Επιπλέον, ένα μικρότερο και σχεδόν υποδιπλάσιο ποσοστό γονέων (32%) σημείωσε ότι είχε δύο παιδιά τα οποία μαθήτευαν στο Δημοτικό Σχολείο και τέλος μόλις το 3% του δείγματος των γονέων που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη ανέφεραν ότι τρία παιδιά τους μαθήτευαν στο Δημοτικό Σχολείο.

Γράφημα 6: Αριθμός παιδιών που μαθήτευαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Δημοτικό Σχολείο) το σχολικό έτος 2020-2021

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Στον Πίνακα 8 παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις σχετικά με τον αριθμό των παιδιών των γονέων τα οποία μαθήτευαν σε τάξεις του Δημοτικού Σχολείου για το σχολικό έτος 2020-2021. Ο μεγαλύτερος αριθμός παιδιών μαθήτευε στις τάξεις Β' και Γ' Δημοτικού και ήταν ίσος με 25 παιδιά. Με διαφορά μόλις ενός παιδιού ακολουθούσαν οι γονείς με παιδιά τα οποία μαθήτευαν στην Ε' Δημοτικού (24

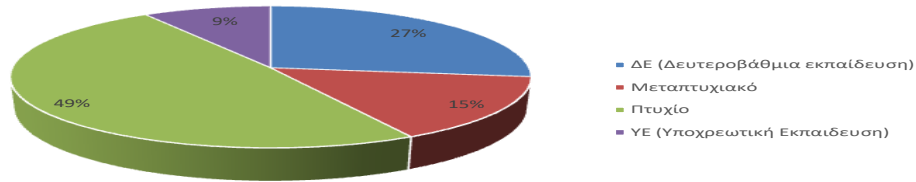
παιδιά), ενώ στην Α' Δημοτικού βρισκόταν 22 παιδιά των γονέων του δείγματος της μελέτης και 21 παιδιά μαθήτευαν στη Δ' Δημοτικού. Επίσης, πρέπει να αναφερθεί ότι στη Στ' Δημοτικού μαθήτευαν μόλις 15 παιδιά των γονέων που συγκροτούσαν το δείγμα αυτής της μελέτης. Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι οι γονείς σημείωσαν ότι είχαν δύο παιδιά στην ίδια τάξη και αυτά μαθήτευαν στην Α', στη Β' ή στη Γ' Δημοτικού.

Πίνακας 8: Αριθμός παιδιών που μαθήτευαν σε τάξεις του Δημοτικού Σχολείου για το σχολικό έτος 2020-2021

Τάξη	Αριθμός παιδιών	Δύο παιδιά στην ίδια τάξη
Α' Δημοτικού	22	1
Β' Δημοτικού	25	1
Γ' Δημοτικού	25	1
Δ' Δημοτικού	21	-
Ε' Δημοτικού	24	-
ΣΤ' Δημοτικού	15	-

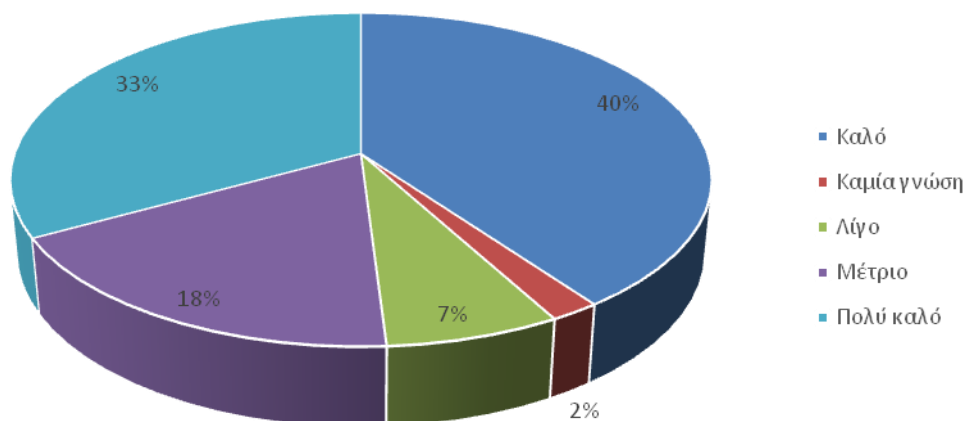
Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Επιπρόσθετα, σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων των παιδιών που μαθήτευαν στο Δημοτικό Σχολείο οι εκτιμήσεις παρουσιάζονται στο Γράφημα 7. Ένα ποσοστό ίσο με το 49% των γονέων που συμμετείχαν στη μελέτη ανέφεραν ότι είχαν ολοκληρώσει τις σπουδές τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση («Πτυχίο»), ενώ ένα εμφανώς μικρότερο ποσοστό και ίσο με το 27% του δείγματος δήλωσε ότι είχε ολοκληρώσει τη μαθητεία του στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Επίσης, ένα ποσοστό ίσο με το 15% των γονέων που συμμετείχαν στη μελέτη ανέφεραν ότι είχαν ένα μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Τέλος, ένα πολύ μικρό ποσοστό και ίσο με το 9% δήλωσε ότι είχε ολοκληρώσει τη μαθητεία του στην υποχρεωτική εκπαίδευση.

Γράφημα 7: Μορφωτικό επίπεδο Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Το τελευταίο στοιχείο των δημογραφικών χαρακτηριστικών το οποίο εξετάστηκε σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου ήταν το επίπεδο της γνώσης των γονέων στη χρήση των νέων τεχνολογιών. Οι εκτιμήσεις παρουσιάζονται στο Γράφημα 8 και από όπου φαίνεται ότι το 40% του δείγματος των γονέων αυτής της μελέτης είχε ένα καλό επίπεδο γνώσης στη χρήση των νέων τεχνολογιών. Με διαφορά επτά ποσοστιαίων μονάδων ακολουθούσε το 33% του δείγματος των γονέων το οποίο σημείωσε ότι είχε ένα πολύ καλό επίπεδο στη χρήση των νέων τεχνολογιών. Με σημαντική διαφορά ακολουθούσε το 18% του δείγματος των γονέων το οποίο τόνισε ότι είχε ένα μέτριο επίπεδο γνώσης στη χρήση των νέων τεχνολογιών και το 7% του δείγματος τόνισε ότι είχε λίγη γνώση στη χρήση των νέων τεχνολογιών. Τέλος, το 2% του δείγματος της μελέτης αυτής δήλωσε ότι δεν είχε καμία γνώση στη χρήση των νέων τεχνολογιών.

Γράφημα 8: Επίπεδο γνώσης στη χρήση των νέων τεχνολογιών

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

4.2.2 Εμπόδια και βαθμός ικανοποίησης γονέων από την επικοινωνία με τη σχολική μονάδα και τον εκπαιδευτικό

Στη δεύτερη ενότητα αυτού του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκαν στοιχεία σχετικά με την πτυχή των εμποδίων με τα οποία ήρθαν αντιμέτωποι οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην επικοινωνία τους με τη σχολική μονάδα και τον εκπαιδευτικό κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19 και την επιβολή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Επιπλέον, μία ακόμη πτυχή η οποία εξετάστηκε σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου αφορούσε στην ικανοποίηση των γονέων από την επικοινωνία τόσο με τη σχολική μονάδα όσο και με τον εκπαιδευτικό σε αυτήν την πρωτόγνωρη κατάσταση. Ειδικότερα, τα στοιχεία τα οποία κάλυπταν τις δύο προαναφερόμενες πτυχές ήταν ο βαθμός προετοιμασίας των γονέων για τη συμμετοχή των μαθητών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, τα αισθήματά τους σχετικά με τη συνέχιση της διδασκαλίας με την εξ αποστάσεως μέθοδο, τα σημαντικότερα εμπόδια που εντόπισαν κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, πού είχαν απευθυνθεί για βοήθεια και ο βαθμός ικανοποίησής τους από αυτήν τη βοήθεια, το βαθμό ικανοποίησης από τη στήριξη/οδηγίες που παρέχονταν από τη σχολική μονάδα κατά τη διάρκεια της εξ

αποστάσεως εκπαίδευσης, ποιος ήταν ο τρόπος επικοινωνίας με τον εκπαιδευτικό σε αυτό το διάστημα και ποιος ήταν ο βαθμός ικανοποίησής τους, εάν είχε αλλάξει η επικοινωνία των γονέων με τους εκπαιδευτικούς ή των γονέων μεταξύ τους κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης συγκριτικά με την περίοδο πριν την εκδήλωση της πανδημικής κρίσης της Covid 19 και τέλος ποιος ήταν ο λόγος επικοινωνίας μαζί τους.

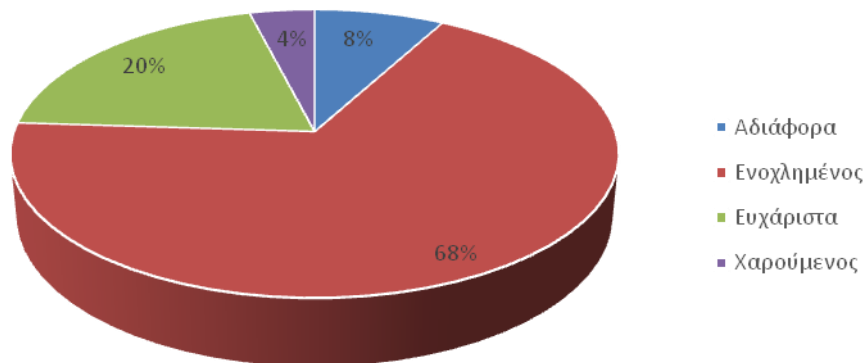
Στον Πίνακα 9 παρουσιάζονται ορισμένα στοιχεία σχετικά με τη στάση των γονέων των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και το βαθμό προετοιμασίας τους για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, το βαθμό ικανοποίησής τους από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τη βοήθεια που λάμβαναν όπως επίσης και από το επίπεδο επικοινωνίας και αλλαγών που είχαν συμβεί σε αυτήν, με τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς, κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, οι γονείς των παιδιών που μαθήτευαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση είχαν ένα μικρό βαθμό προετοιμασίας σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση πριν την έναρξη της πανδημικής κρίσης της Covid 19 (μέση τιμή = 2.16). Η βοήθεια που είχαν ζητήσει οι γονείς από τρίτα πρόσωπα προέρχονταν κυρίως από άτομα του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος αν και κυρίως αναζητούσαν μόνοι τους τις λύσεις στα προβλήματα τα οποία ανέκυπταν (Γράφημα 10). Ωστόσο, και από τη μικρή βοήθεια που μπορεί να είχαν λάβει από τα οικεία πρόσωπα ήταν μέτρια ικανοποιημένοι (μέση τιμή = 3.67) και αντίστοιχα μέτριος ήταν ο βαθμός ικανοποίησης και από τη βοήθεια που είχαν λάβει οι γονείς από τη σχολική μονάδα κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (μέση τιμή = 3.19). Οι γονείς των παιδιών που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη επικοινωνούσαν με τον εκπαιδευτικό κυρίως με μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (Γράφημα 11) αντλώντας έτσι ένα μέτριο βαθμό ικανοποίησης (μέση τιμή = 3.47). Αξίζει να τονισθεί ότι οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη ανέφεραν ότι δεν είχε παρατηρηθεί κάποιος σημαντικός βαθμός αλλαγής στην επικοινωνία τόσο με τους εκπαιδευτικούς (μέση τιμή = 3.15) όσο και με τους άλλους γονείς (μέση τιμή = 3.28) κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης λόγω της εκδήλωσης της Covid 19.

Πίνακας 9: Στάση γονέων έναντι του βαθμού προετοιμασίας/ικανοποίησης και των αλλαγών εξαιτίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης

	Mean	Std. Deviation
Βαθμός προετοιμασίας πριν την πανδημία για τη συμμετοχή του παιδιού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση	2.16	1.339
Βαθμός ικανοποίησης από τη βοήθεια σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση	3.67	1.111
Βαθμός ικανοποίησης από τη βοήθεια/στήριξη της σχολικής μονάδας κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	3.19	1.187
Βαθμός ικανοποίησης από την επικοινωνία με τον εκπαιδευτικό κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	3.47	0.989
Βαθμός αλλαγής επικοινωνίας με τον εκπαιδευτικό κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	3.15	1.175
Βαθμός αλλαγής επικοινωνίας με τους άλλους γονείς κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	3.28	1.311

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Όσον αφορά τα αισθήματα των γονέων έναντι της συνέχισης της διδασκαλίας με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η πλειοψηφία των γονέων που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη είχε ενοχληθεί από αυτήν τη ριζική αλλαγή στον τρόπο διδασκαλίας και αυτό θα μπορούσε να σχετίζεται άμεσα και με το γεγονός ότι δεν ήταν προετοιμασμένοι για αυτήν την αλλαγή. Από την άλλη πλευρά, ένα συνολικό ποσοστό ίσο με το 24% έτρεφε θετικά συναισθήματα έναντι αυτής της εξέλιξης στην εκπαίδευση («Ευχάριστα»: 20%, «Χαρούμενος»: 4%) και μόλις το 8% του δείγματος των γονέων ήταν αδιάφορο έναντι αυτής της αλλαγής στον τρόπο διδασκαλίας.

Γράφημα 9: Αισθήματα έναντι της συνέχισης της διδασκαλίας με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Στον Πίνακα 10 παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις σχετικά με τα σημαντικότερα εμπόδια με τα οποία ήρθαν αντιμέτωποι οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο διάστημα της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Από τις εκτιμήσεις που παρουσιάζονται φαίνεται ότι το σημαντικότερο εμπόδιο για τους γονείς ήταν η σύνδεση στο διαδίκτυο και ακολουθούσε η έλλειψη ενδιαφέροντος από τα παιδιά. Σε αυτό το σημείο θα μπορούσε να ειπωθεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να μην υπήρχε καν σύνδεση στο διαδίκτυο σε ορισμένα σπίτια εξαιτίας του κόστους που έπρεπε να καταβάλλεται. Επιπλέον, τα παιδιά από τη δική τους πλευρά επειδή δεν ήταν εξοικειωμένα με τη μάθηση μέσω του διαδικτύου δεν μπορούσαν να συμμετάσχουν με ενεργό ρόλο. Αυτό το πρόβλημα ήταν πολύ περισσότερο εμφανές στις περιπτώσεις των μαθητών μικρότερης ηλικίας που μπορεί να μην είχαν τόσο μεγάλη εξοικείωση με τη χρήση των νέων τεχνολογικών μορφών. Άλλα εμπόδια που μπορεί να αντιμετώπιζαν οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ήταν η διαταραχή/αναστάτωση από άλλα μέλη του σπιτιού, η απουσία χρόνου να συμμετάσχουν και να υποστηρίξουν την εκπαίδευση των παιδιών, οι τεχνικές υποδομές και η πιθανή ψυχολογική πίεση εξαιτίας της πρωτόγνωρης αυτής κατάστασης.

Πίνακας 10: Σημαντικότερα εμπόδια γονέων κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

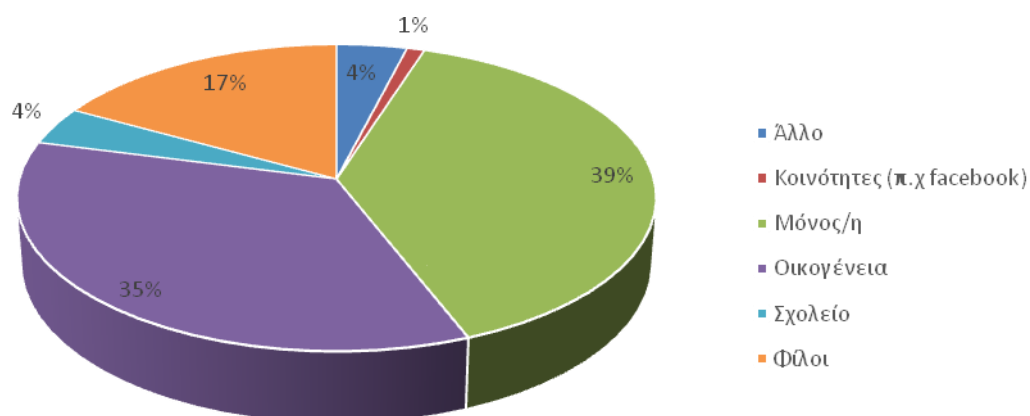
Εμπόδιο	Συχνότητα
Διαταραχή από άλλα μέλη του σπιτιού	2
Έλλειψη ενδιαφέροντος από τα παιδιά	9
Έλλειψη χρόνου	1
Σύνδεση στο διαδίκτυο	11
Τεχνική υποδομή	2
Τίποτα	5
Ψυχολογική πίεση	3

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Ωστόσο, θα ήταν απαραίτητο να σημειωθεί ότι οι συμμετέχοντες σε αυτήν τη μελέτη σε κάποιες περιπτώσεις προχώρησαν σε ένα συνδυασμό εμποδίων που είχαν δημιουργηθεί εξαιτίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Τα εμπόδια τα οποία εμφανίζονταν κατά κύριο λόγο συνδυαστικά με άλλα εμπόδια ήταν η διαταραχή από άλλα μέλη του σπιτιού, η έλλειψη χώρου, η έλλειψη ενδιαφέροντος από τα παιδιά και η ψυχολογική πίεση, η σύνδεση στο διαδίκτυο, η τεχνική υποδομή, η έλλειψη γνώσεων στη χρήση των ψηφιακών εργαλείων.

Επιπρόσθετα, αναφέρθηκε ότι οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στράφηκαν στην αναζήτηση βοήθειας για την υποστήριξή τους κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο διάστημα της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Οι γονείς οι οποίοι συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη κατά ένα ποσοστό ίσο με το 39% αναζητούσαν μόνοι τους βοήθεια από μέσα που διέθεταν ήδη. Με μικρή διαφορά και ίση με τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες ακολουθούσε το 35% του δείγματος των γονέων αυτής της μελέτης το οποίο ανέφερε ότι αναζητούσε βοήθεια για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση των παιδιών του μέσα από την οικογένειά του. Ένα πολύ μικρότερο ποσοστό του δείγματος και ίσο με το 17% τόνισε ότι αναζητούσε βοήθεια μέσα από το φιλικό περιβάλλον του, ενώ ένα συνολικό ποσοστό ίσο με το 8% του δείγματος επιμερίζονταν ισομερώς στην επιλογή του σχολείου ή σε κάποια άλλη μορφή βοήθειας. Τέλος, από το δείγμα υπολείπονταν ένα ποσοστό ίσο

με το 1% το οποίο σημείωσε ότι η βοήθεια που αναζητούσε προέρχονταν από διαδικτυακές κοινότητες όπως ήταν για παράδειγμα το Facebook.

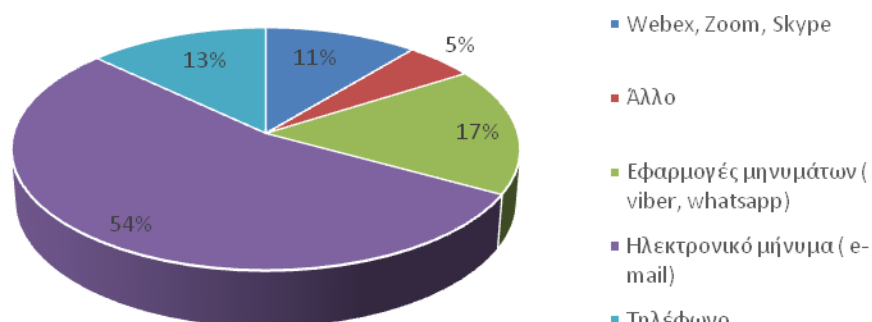

Γράφημα 10: Αναζήτηση βοήθειας από τους γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Σε ό,τι αφορούσε στον τρόπο με τον οποίο οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης επικοινωνούσαν με τους εκπαιδευτικούς κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19, οι εκτιμήσεις παρουσιάζονται στο Γράφημα 11. Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος των γονέων αυτής της μελέτης το οποίο ήταν ίσο με το 54%, ανέφερε ότι επικοινωνούσε με τους εκπαιδευτικούς των παιδιών τους μέσω μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail). Από την άλλη πλευρά, το 17% του δείγματος των γονέων δήλωσε ότι χρησιμοποιούσε εφαρμογές μηνυμάτων όπως το Viber και το WhatsApp για την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς γεγονός το οποίο υποδηλώνει ένα μεγαλύτερο βαθμό οικειότητας μεταξύ των γονέων και των εκπαιδευτικών. Σε συνέχεια αυτού, είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι και το 13% του δείγματος των γονέων αυτής της μελέτης χρησιμοποιούσε την τηλεφωνική επικοινωνία για την προσέγγιση των εκπαιδευτικών, γεγονός το οποίο δείχνει ότι οι γονείς επιθυμούσαν έναν αμεσότερο και περισσότερο προσιτό τρόπο επικοινωνίας. Επίσης, το 11% του δείγματος των γονέων επέλεγε έναν

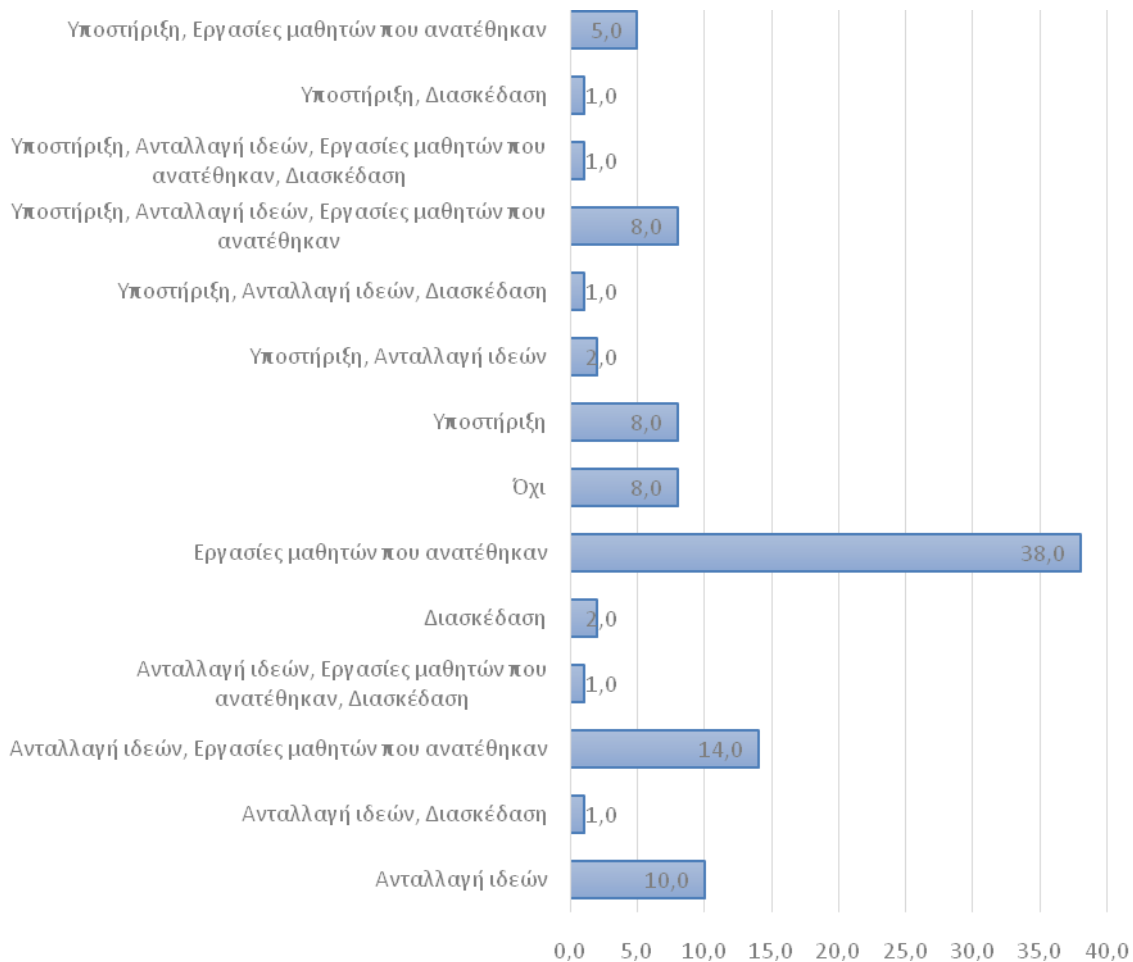
περισσότερο τυπικό και επίσημο τρόπο επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς ο οποίος αφορούσε στην επικοινωνία μέσω πλατφορμών όπως ήταν το Webex, το Zoom ή το Skype. Τέλος, ένα ποσοστό ίσο με το 5% του δείγματος των συμμετεχόντων στη μελέτη ανέφερε ότι χρησιμοποιούσε άλλους τρόπους επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς των παιδιών τους.

Γράφημα 11: Τρόπος επικοινωνίας με τον εκπαιδευτικό κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Το τελευταίο στοιχείο το οποίο εξετάστηκε σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου ήταν ο λόγος για τον οποίο οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης επικοινωνούσαν με άλλους γονείς κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Ο βασικός λόγος για τον οποίο οι γονείς των παιδιών επικοινωνούσαν με άλλους γονείς ήταν οι εργασίες που ανέθετε ο εκπαιδευτικός στα παιδιά (συχνότητα 38%). Ακολουθούσε, η ανταλλαγή ιδεών (συχνότητα 10%) και η υποστήριξη που ήθελαν οι γονείς για τα παιδιά τους (συχνότητα 8%), ενώ ένα μικρό ποσοστό ανέφερε ότι επικοινωνούσε με στόχο τη διασκέδαση (συχνότητα 2%). Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι όπως φαίνεται και από το γράφημα, αρκετοί ήταν οι γονείς οι οποίοι ανέφεραν συνδυαστικά κάποιους σκοπούς επικοινωνίας με την υποστήριξη και την ανταλλαγή ιδεών να βρίσκονται σχεδόν σε κάθε έναν από αυτούς τους συνδυασμούς.

Γράφημα 12: Σκοπός επικοινωνίας γονέων παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με άλλους γονείς κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19

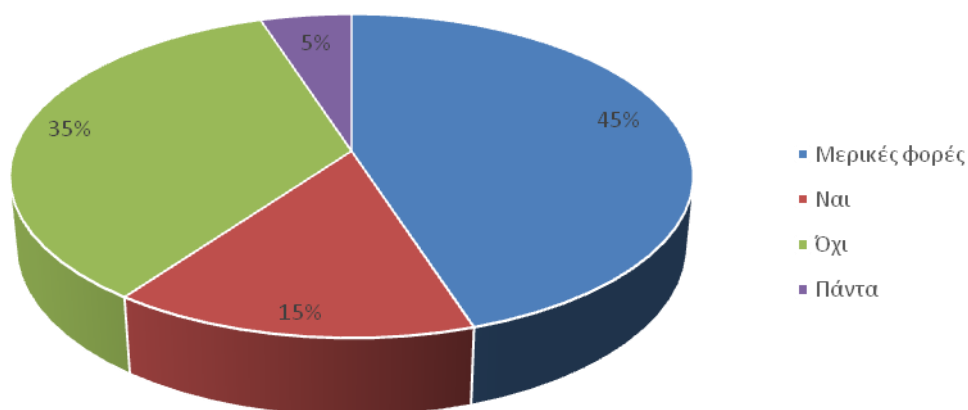
Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

4.2.3 Στάση γονέων έναντι της υποστήριξης των παιδιών και των ανησυχιών των γονέων

Στην τρίτη ενότητα του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκαν στοιχεία σχετικά με τη στάση των γονέων των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έναντι της υποστήριξης που λάμβαναν τα παιδιά κατά τη διάρκεια του μαθήματος ή των ανησυχιών των γονέων σε όλο το διάστημα διάρκειας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, τα στοιχεία τα οποία περιλαμβάνονταν σε αυτήν την ενότητα αφορούσαν στο εάν οι γονείς καθόταν μαζί με τα παιδιά τους σε όλη τη διάρκεια των μαθημάτων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με τι συχνότητα και για

ποιο λόγο, εάν παρέμβαιναν κατά τη διάρκεια του μαθήματος σε περίπτωση που βρισκόταν δίπλα στα παιδιά τους, πόσο χρόνο ξόδευαν τα παιδιά στις εργασίες τους κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε σχέση με πριν, εάν οι γονείς αισθάνονταν έτοιμοι να υποστηρίξουν τα παιδιά τους και σε ποιο βαθμό συνέβαινε αυτό συγκριτικά με την περίοδο πριν την εκδήλωση της πανδημικής κρίσης, ποιες ήταν οι ανησυχίες των γονέων σε αυτό το διάστημα, εάν είχε αλλάξει η σχέση τους με τα παιδιά τους κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και τι είδους βοήθεια θεωρούσαν ότι θα χρειαζόνταν σε περίπτωση που η εκπαίδευση μετέβαινε και άλλη φορά στη φάση της εξ αποστάσεως διδασκαλίας.

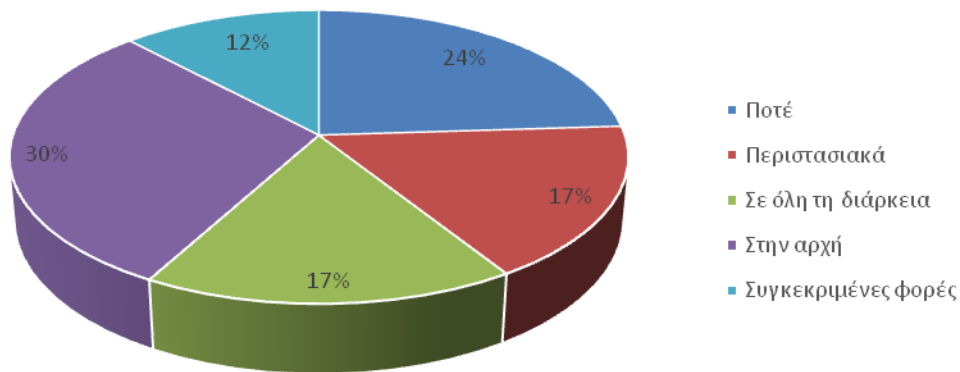
Στο Γράφημα 13 παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις αναφορικά με το εάν οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης βρίσκονταν δίπλα σε αυτά κατά τη διάρκεια του μαθήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ένα ποσοστό ίσο με το 45% του δείγματος της μελέτης ανέφερε ότι μερικές φορές καθόταν δίπλα στο παιδί του. Με διαφορά ίση με 10 ποσοστιαίες μονάδες ακολουθούσε το 35% του δείγματος των γονέων των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης το οποίο σημείωσε ότι δεν παρευρίσκονταν δίπλα τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αντίθετα, το 15% του δείγματος των συμμετεχόντων σε αυτήν τη μελέτη απάντησε θετικά σε αυτό το ερώτημα δείχνοντας ότι βρισκόταν δίπλα στο παιδί του κατά τη διάρκεια του μαθήματος και αυτό συνέβαινε επίσης και στο 5% του δείγματος το οποίο ανέφερε ότι πάντα καθόταν δίπλα στο παιδί του σε αυτήν την περίπτωση. Από τις εκτιμήσεις αυτού του σημείου φαίνεται ότι οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης προσπαθούσαν να έχουν μία συμμετοχή στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση μέσω της παραμονής τους δίπλα στα παιδιά τους κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Αυτό μπορεί να συνέβαινε είτε για την παροχή βοήθειας σε περίπτωση που το χρειαζόταν τα παιδιά είτε για την ψυχολογική υποστήριξή τους και άρα για να αισθάνονται μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση τα παιδιά είτε για την παρακολούθηση ότι τα ψηφιακά εργαλεία χρησιμοποιούνταν με τον ορθό τρόπο.

Γράφημα 13: Παραμονή με το παιδί κατά τη διάρκεια του μαθήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

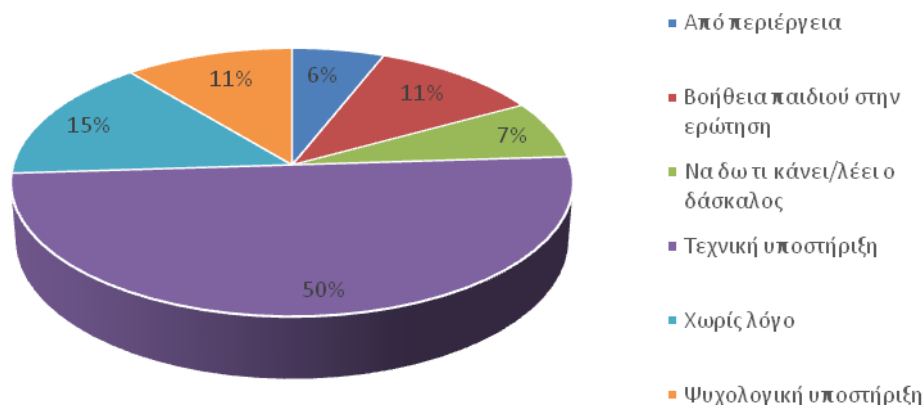
Οι γονείς οι οποίοι παρέμεναν δίπλα στο παιδί τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έπρεπε να προσδιορίσουν τη συχνότητα με την οποία συνέβαινε αυτό. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος των γονέων, το οποίο ήταν ίσο με το 30%, σημείωσε ότι αυτό συνέβαινε μόνο τις πρώτες φορές («Στην αρχή») της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αυτό το γεγονός θα μπορούσε να σημαίνει ότι οι γονείς το πρώτο διάστημα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης επειδή αυτή ήταν κάτι πρωτόγνωρο, βρισκόταν δίπλα στα παιδιά τους μέχρι να εξοικειωθούν και να σιγουρευτούν ότι όλα έβαιναν καλά. Στον αντίποδα ένα ποσοστό ίσο με το 24% του δείγματος της μελέτης ανέφερε ότι ποτέ δεν καθόταν δίπλα στο παιδί του κατά τη διάρκεια του μαθήματος, ενώ το 17% των γονέων των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ανέφεραν ότι καθόταν μόνο περιστασιακά. Όμως, ένα άλλο ποσοστό ίσο με το 17% του δείγματος αυτής της μελέτης ανέφερε ότι καθόταν δίπλα στο παιδί του σε όλη τη διάρκεια του μαθήματος και το 12% τόνισε ότι εάν συνέβαινε αυτό ήταν πολύ συγκεκριμένες φορές.

Γράφημα 14: Συχνότητα παραμονής με το παιδί κατά τη διάρκεια του μαθήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης οι οποίοι παρέμεναν δίπλα στα παιδιά τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης έπρεπε να προσδιορίσουν το λόγο για τον οποίο συνέβαινε αυτό. Από τις εκτιμήσεις αυτού του στοιχείου φαίνεται ότι το ήμισυ των συμμετεχόντων στη μελέτη αυτή τόνισε ότι ο λόγος παραμονής τους δεν ήταν άλλος από την παροχή τεχνικής υποστήριξης εάν κρινόταν απαραίτητο. Οι υπόλοιποι λόγοι για τους οποίους οι γονείς των παιδιών επέλεξαν να παραμείνουν δίπλα τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είχαν συγκεντρώσει πολύ χαμηλότερα ποσοστά. Ειδικότερα, το 15% του δείγματος των γονέων ανέφερε ότι αυτό συνέβαινε χωρίς λόγο και το 11% τόνισε ότι αυτό συνέβαινε για λόγους παροχής ψυχολογικής υποστήριξης ή για την παροχή βοήθειας προς τα παιδιά εάν είχε τεθεί κάποια ερώτηση. Τέλος, ένα ποσοστό ίσο με το 6% ανέφερε ότι καθόταν δίπλα στο παιδί του από καθαρή περιέργεια και το υπόλοιπο 7% ανέφερε ότι αυτό συνέβαινε επειδή ήθελε να παρακολουθήσει τι κάνει και τι λέει ο εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια του μαθήματος.

Γράφημα 15: Λόγος παραμονής με το παιδί κατά τη διάρκεια του μαθήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Στον Πίνακα 11 παρουσιάζονται οι εκτιμήσεις αναφορικά με το βαθμό παρέμβασης των γονέων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, το χρόνο που χρειάζονταν τα παιδιά για την ολοκλήρωση των εργασιών τους συγκριτικά με πριν την εκδήλωση της πανδημικής κρίσης της Covid 19, το βαθμό ετοιμότητας των γονέων έναντι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και το βαθμό στον οποίο οι μαθητές χρειαζόταν να υποστηριχθούν. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις αποδεικνύεται ότι ο βαθμός παρέμβασης των γονέων ήταν πολύ χαμηλός (μέση τιμή = 1.56), δείχνοντας έτσι ότι ακόμη και εάν παρέμεναν δίπλα στα παιδιά τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος απλά παρακολουθούσαν τη διαδικασία και βοηθούσαν εάν παρίσταντο ανάγκη. Επίσης, οι γονείς έπρεπε να προσδιορίσουν εάν η αλλαγή του τρόπου εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19 είχε αλλάξει το χρόνο τον οποίο δαπανούσαν τα παιδιά στις εργασίες τους. Οι εκτιμήσεις του Πίνακα 9 δείχνουν ότι τα παιδιά της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης παρά το γεγονός ότι ο τρόπος διδασκαλίας είχε αλλάξει, δαπανούσαν τον ίδιο χρόνο στη διεκπεραίωση των εργασιών τους (μέση τιμή = 2.24).

Πίνακας 11: Βαθμός παρέμβασης, ετοιμότητας και υποστήριξης που χρειάζονταν τα παιδιά της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19

	Mean	Std. Deviation
Βαθμός παρέμβασης	1.56	0.770
Χρόνος που δαπανούσε το παιδί για τις εργασίες του σε σχέση με πριν	2.24	0.976
Βαθμός ετοιμότητας που αισθάνονταν οι γονείς για την υποστήριξη των παιδιών	3.46	1.210
Βαθμός ο οποίος χρειάζονταν για να υποστηριχθούν τα παιδιά συγκριτικά με την περίοδο πριν την πανδημική κρίση της Covid 19	2.70	0.718

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Παραμένοντας στον Πίνακα 11 οι γονείς έπρεπε να αναφέρουν το βαθμό στον οποίο ήταν έτοιμοι ή αισθάνονταν ότι ήταν έτοιμοι ώστε να υποστηρίξουν τα παιδιά τους στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Οι εκτιμήσεις αυτού του στοιχείου έδειξαν ότι οι γονείς οι οποίοι συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη αισθάνονταν ένα μέτριο βαθμό ετοιμότητας ως προς την υποστήριξη των παιδιών τους (μέση τιμή = 3.46) σε αυτήν την πρωτόγνωρη κατάσταση. Ενδεχομένως ο μέτριος βαθμός ετοιμότητας των γονέων να οφείλονταν στο γεγονός ότι μπορεί ήδη να είχαν ένα επίπεδο γνώσης και εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογικές εφαρμογές. Σχετικά με το βαθμό στον οποίο οι γονείς θεωρούσαν ότι χρειαζόταν να υποστηρίξουν τα παιδιά τους σε σχέση με την περίοδο πριν την εκδήλωση της πανδημικής κρίσης της Covid 19, οι συμμετέχοντες στη μελέτη ανέφεραν ότι η υποστήριξη λάμβανε χώρα στο ίδιο επίπεδο και στις δύο περιπτώσεις (μέση τιμή = 2.70). Θα μπορούσε ίσως να ειπωθεί ότι αυτό το γεγονός έδειχνε ότι σε γενικές γραμμές οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης συμμετείχαν στην εκπαίδευση των παιδιών τους ανεξάρτητα από την επικρατούσα κατάσταση και τη μέθοδο εκπαίδευσης που εφαρμόζονταν.

Επιπρόσθετα, οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έπρεπε να προσδιορίσουν τις ανησυχίες τους σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο διάστημα της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Η μεγαλύτερη ανησυχία των γονέων ήταν η μαθησιακή πρόοδος του παιδιού τους. Αυτό σήμαινε ότι οι γονείς πίστευαν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα μπορούσε να αλλάξει το βαθμό συμμετοχής και

ενδιαφέροντος των παιδιών με αποτέλεσμα να μη διαγράφουν σημαντική πρόοδο. Μία ακόμη ανησυχία των γονέων ήταν η διατάραξη της οικογενειακής ζωής καθώς πλέον η οικογένεια εντός της οικείας έπρεπε να ολοκληρώνει και υποχρεώσεις σχετικές με την εργασία και την εκπαίδευσή τους. Είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι σε αυτήν την περίπτωση οι γονείς μπορούσαν να επιλέξουν περισσότερες των μία απαντήσεων, ενώ η μαθησιακή πρόοδος υπήρχε σε κάθε συνδυασμό ανησυχιών που είχαν οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Τέλος, ένα ακόμη στοιχείο το οποίο αναφέρθηκε αρκετά ως ανησυχία των γονέων που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη συνδυαστικά με άλλες ανησυχίες ήταν εκείνο της υπερβολικής χρήσης των ηλεκτρονικών συσκευών από τα παιδιά για αυτό το χρονικό διάστημα όπως επίσης και τα πρόσθετα έξοδα.

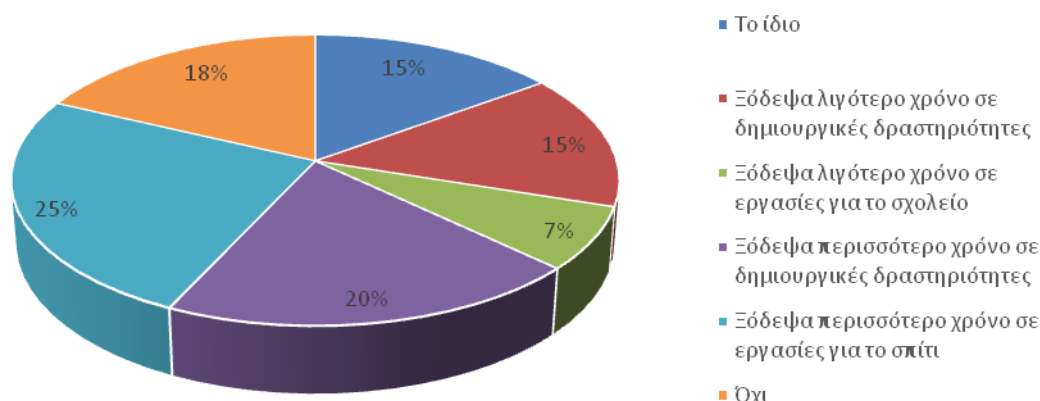
Πίνακας 12: Ανησυχίες των γονέων των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο διάστημα της πανδημικής κρίσης της Covid 19

Ανησυχίες	Συχνότητα
Άλλο	1
Η διατάραξη της οικογενειακής ζωής	2
Μαθησιακή πρόοδος του παιδιού	21

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Οι γονείς οι οποίοι συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη έπρεπε να προσδιορίσουν εάν κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19 και της εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είχαν παρατηρήσει κάποια αλλαγή στη σχέση τους με τα παιδιά τους τα οποία μαθήτευαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Το 25% του δείγματος των συμμετεχόντων στη μελέτη σημείωσε πως δαπάνησε περισσότερο χρόνο σε εργασίες για το σπίτι και το 20% ανέφερε ότι ξόδεψε περισσότερο χρόνο σε δημιουργικές δραστηριότητες. Από αυτό το σημείο φαίνεται ότι οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης παρατήρησαν μία αλλαγή στις σχέσεις τους και αυτό σχετίζονταν με το ότι πλέον περνούσαν περισσότερο χρόνο μαζί. Ένα ποσοστό ίσο με το 15% του δείγματος αυτής της μελέτης σημείωσε ότι η σχέση τους με τα παιδιά ήταν ίδια, ενώ το 18% από την άλλη πλευρά σημείωσε ότι δεν είχε παρατηρηθεί κανενός είδους αλλαγή. Ωστόσο, πρέπει να αναφερθεί ότι οι γονείς οι οποίοι συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη σε ένα ποσοστό ίσο με το 15% ανέφεραν ότι είχαν ξοδέψει λιγότερο χρόνο σε δημιουργικές δραστηριότητες και τέλος το 7% του

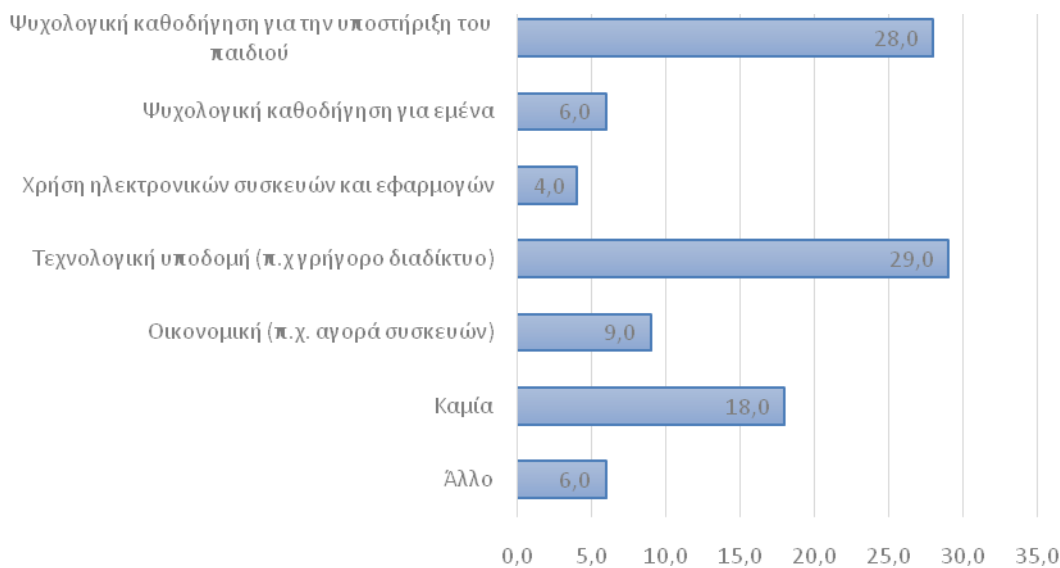
δείγματος των γονέων το οποίο υπολείπεται τόνισε ότι είχε ξοδέψει λιγότερο χρόνο στις εργασίες που αφορούσαν στο σχολείο.

Γράφημα 16: Αλλαγή σχέσης μεταξύ των γονέων και των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στο διάστημα της πανδημικής κρίσης της Covid 19

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Το τελευταίο στοιχείο το οποίο εξετάστηκε σε αυτήν την ενότητα του ερευνητικού εργαλείου ήταν το είδος της βοήθειας που ίσως να χρειαζόταν οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης εάν οι σχολικές μονάδες ανέστειλαν και πάλι τη λειτουργία τους εξαιτίας της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Ένα ποσοστό ίσο με το 29% των γονέων που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη ανέφερε ότι η βοήθεια που θα χρειαζόνταν θα αφορούσε σε τεχνολογική υποδομή, όπως η γρήγορη σύνδεση στο διαδίκτυο, για την υποστήριξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Με μικρή διαφορά και ίση με μία ποσοστιαία μονάδα ακολουθούσε το 28% του δείγματος των συμμετεχόντων στη μελέτη το οποίο ανέφερε ότι η βοήθεια που θα χρειαζόνταν σε μία αντίστοιχη περίπτωση θα αφορούσε στην ψυχολογική καθοδήγηση για την υποστήριξη των παιδιών.

Γράφημα 17: Είδος βοήθειας που πιθανόν να χρειαστούν οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε περίπτωση νέας αναστολής λειτουργίας των σχολικών μονάδων εξαιτίας της πανδημικής κρίσης της Covid 19

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

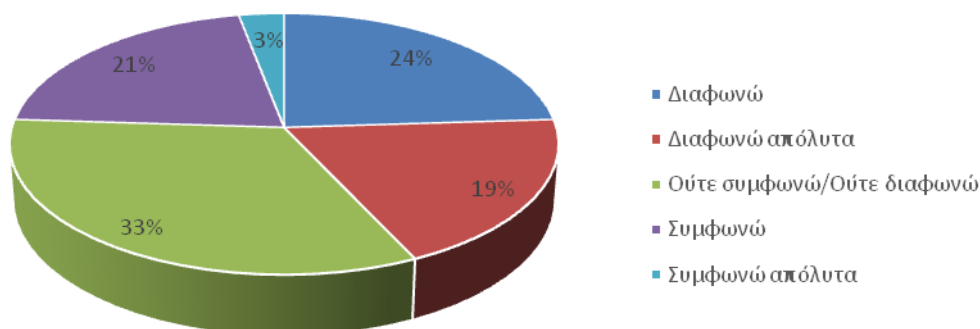
Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι ένα ποσοστό ίσο με το 9% του δείγματος της μελέτης δήλωσε ότι η βοήθεια που ίσως χρειαζόνταν θα αφορούσε στην οικονομική υποστήριξη για την κάλυψη των πρόσθετων εξόδων αγοράς του απαραίτητου εξοπλισμού. Επίσης, ένα ποσοστό ίσο με το 6% του δείγματος δήλωσε ότι ίσως να χρειαζόταν κάποια άλλη μορφή βοήθειας χωρίς να την προσδιορίζει ή ψυχολογική καθοδήγηση για τον ίδιο το γονέα. Ένα ακόμη ποσοστό και ίσο με το 4% των γονέων που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη ανέφεραν ότι σε μία αντίστοιχη περίπτωση ίσως να χρειαζόταν μία καθοδήγηση/βοήθεια ως προς τη χρήση των ηλεκτρονικών συσκευών και των εφαρμογών που ήταν απαραίτητες για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Τέλος, ένα σημαντικό ποσοστό και ίσο με το 18% τόνισε ότι πιθανότατα να μη χρειαζόταν καμία μορφή βοήθειας ακόμη και εάν οι σχολικές μονάδες χρειαζόταν να αναστείλουν και πάλι τη λειτουργία τους.

4.2.4 Στάση γονέων έναντι της μεικτής μάθησης

Στην τέταρτη και τελευταία ενότητα του ερευνητικού εργαλείου εξετάστηκε η στάση των γονέων των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έναντι της μεικτής μάθησης. Ο όρος μεικτή μάθηση αναφέρεται στη μάθηση η οποία συνδυάζει την παραδοσιακή διδασκαλία με τη μάθηση μέσω των διαδικτυακών, εξ αποστάσεως

δραστηριοτήτων. Στην ενότητα αυτή τα στοιχεία τα οποία εξετάστηκαν αφορούσαν στη γνώμη των γονέων για το εάν θεωρούσαν καλό να υλοποιούνται προσεγγίσεις μεικτής μάθησης στο μέλλον, σε ποιες περιπτώσεις μπορεί να θεωρούσαν ότι η μεικτή μάθηση ως προσέγγιση ταίριαζε περισσότερο και τέλος σε ποιο σημείο εστίαζαν περισσότερο οι γονείς για την εξέλιξη του παιδιού κατά τη συνεργασία ή/και την επικοινωνία τους με τον εκπαιδευτικό.

Αναφορικά με το εάν οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης είχαν μία θετική στάση σχετικά με την πιθανότητα υλοποίησης δράσεων μεικτής μάθησης στο μέλλον, το 33% του δείγματος των συμμετεχόντων στη μελέτη είχε μία ουδέτερη στάση («Ούτε Συμφωνώ/Ούτε Διαφωνώ»), ενώ ένα συνολικό ποσοστό ίσο με το 43% (24%: «Διαφωνώ», 19%: «Διαφωνώ Απόλυτα») διαφωνούσε με την πιθανότητα πραγματοποίησης δράσεων μεικτής μάθησης στο μέλλον. Από το δείγμα της μελέτης υπολείπεται ένα ποσοστό ίσο με το 24% το οποίο τήρησε μία θετική στάση έναντι αυτής της πρότασης, δείχνοντας έτσι ότι συμφωνούσε (3%: «Συμφωνώ Απόλυτα», 21%: «Συμφωνώ»).

Γράφημα 18: Πιθανότητα υλοποίησης δράσεων μεικτής μάθησης στο μέλλον

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Όσον αφορά τις περιπτώσεις στις οποίες οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης θεωρούσαν ότι θα μπορούσε να είναι κατάλληλη η προσέγγιση της μεικτής μάθησης, αποδείχθηκε ότι σε ένα υψηλό επίπεδο θεωρούσαν

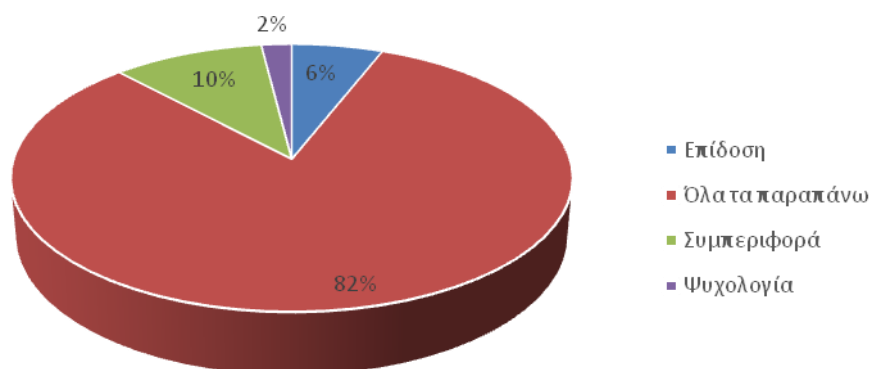
ότι η μεικτή μάθηση θα ταίριαζε σε μία διαφορετική περίπτωση από τις ήδη προτεινόμενες (απουσία εκπαιδευτικού, απουσία μαθητή, εξάσκηση μαθητών με φύλλα αξιολόγησης, εξοικονόμηση γραφικής ύλης). Επιπλέον, οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σημείωσαν ότι μία περίπτωση όπου θα μπορούσε να θεωρηθεί κατάλληλη η μεικτή μάθηση ήταν εκείνη κατά τη οποία οι μαθητές εξασκούνταν με φύλλα εργασίας ή εάν κάποιος μαθητής ή εκπαιδευτικός απουσίαζε. Η περίπτωση της εξοικονόμησης της γραφικής ύλης και ως εκ τούτου η επιλογή της μεικτής μάθησης βρισκόταν χαμηλά στις επιλογές των γονέων που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη. Θα ήταν χρήσιμο να σημειωθεί ότι οι γονείς σε κάποιες περιπτώσεις προχώρησαν σε συνδυασμούς των προτεινόμενων επιλογών με τις πιθανότητες της απουσίας του εκπαιδευτικού ή της απουσίας του μαθητή να είναι οι συχνότερες.

Πίνακας 13: Περιπτώσεις στις οποίες οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης θεωρούσαν καταλληλότερη την προσέγγιση της μεικτής μάθησης

Περιπτώσεις καταλληλότητας μεικτής μάθησης	Συχνότητα
Άλλο	20
Απουσία εκπαιδευτικού	10
Απουσία μαθητή	12
Εξάσκηση μαθητών με φύλλα εργασίας	18
Εξοικονόμηση γραφικής ύλης	3

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

Το τελευταίο στοιχείο αυτής της ενότητας του ερευνητικού εργαλείου αφορούσε στο σημείο στο οποίο μπορεί να εστίαζε ο κάθε γονέας για την εξέλιξη των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τη συνεργασία ή/και την επικοινωνία με τον εκπαιδευτικό. Από τις εκτιμήσεις φαίνεται ότι ένα ποσοστό ίσο με το 82% οι συμμετέχοντες σε αυτήν τη μελέτη συμφώνησαν με όλες τις επιλογές (επίδοση, συμπεριφορά, ψυχολογία). Από την άλλη πλευρά, το 10% του δείγματος αυτής της μελέτης σημείωσε ότι εστίαζε στη συμπεριφορά και το 6% μόνο στην επίδοση. Τέλος, από το δείγμα της μελέτης υπολείπεται ένα ποσοστό ίσο με το 2% του δείγματος το οποίο ανέφερε ότι εστίαζε στην ψυχολογία για την εξέλιξη των παιδιών.

Γράφημα 19: Σημείο εστίασης γονέων για την εξέλιξη του παιδιού κατά τη συνεργασία/επικοινωνία με τον εκπαιδευτικό

Πηγή: Ίδια επεξεργασία από τον ερευνητή της μελέτης

5. Συμπεράσματα

5.1 Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Στην παρούσα μελέτη συμμετείχαν γονείς παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης οι οποίοι στην πλειοψηφία τους ήταν γυναίκες με ηλικία μεγαλύτερη των 31 ετών, οι οποίοι είχαν τουλάχιστον ένα παιδί το οποίο μαθήτευε στο Δημοτικό Σχολείο για το σχολικό έτος 2020-2021. Τα περισσότερα παιδιά των γονέων που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη βρίσκονταν στη Β' ή στη Γ' Δημοτικού, ενώ ελάχιστες ήταν οι περιπτώσεις των γονέων που είχαν και δεύτερο παιδί στην ίδια τάξη. Σε γενικές γραμμές οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης είχαν ολοκληρώσει τη φοίτησή τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, ενώ μεγαλύτερος ήταν ο αριθμός εκείνων οι οποίοι είχαν ολοκληρώσει τη μαθητεία τους στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση από εκείνους που είχαν ένα μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Σχετικά με τις βασικές πληροφορίες των γονέων των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης είναι σκόπιμη η αναφορά του γεγονότος ότι διέθεταν ένα καλό ή ένα πολύ καλό επίπεδο γνώσης έναντι της χρήσης των νέων τεχνολογιών.

Παρά το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός των συμμετεχόντων στη μελέτη διέθετε ένα καλό επίπεδο γνώσης έναντι της χρήσης των νέων τεχνολογιών, ο βαθμός προετοιμασίας τους για την υποστήριξη των παιδιών τους στην εξ αποστάσεως

εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19 ήταν μικρός. Παρά το γεγονός ότι μπορεί να είχαν αναζητήσει βοήθεια σε άτομα του οικείου ή του φιλικού περιβάλλοντός τους για τη διαχείριση του εξοπλισμού της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ο βαθμός της ικανοποίησής τους ήταν μέτριος. Στο διάστημα όπου είχε εφαρμοστεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση οι γονείς είχαν παρατηρήσει αλλαγές στον τρόπο επικοινωνίας με τους εκπαιδευτικούς, ο οποίος γινόταν κυρίως με μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Ακόμη και σε αυτήν την περίπτωση ο βαθμός της ικανοποίησης που αντλούσαν οι γονείς ήταν μέτριος, ενώ αντίστοιχα μέτρια ήταν και η επικοινωνία με τους άλλους γονείς. Ένα παρόμοιο εύρημα είχε εντοπιστεί και στη μελέτη της Abuhammad (2020) το οποίο αναφέρθηκε ότι ανήκε στην κατηγορία των ατομικών εμποδίων. Επιπλέον, οι Ouma et al. (2013) ανέφεραν ότι η επικοινωνία ήταν προβληματική στην περίπτωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με αποτέλεσμα οι απαντήσεις να μη δίνονται στον επιθυμητό χρόνο και οι μαθητές να χάνουν το ενδιαφέρον τους για συμμετοχή στη μάθηση.

Σύμφωνα με τα ευρήματα αυτής της μελέτης τα σημαντικότερα εμπόδια τα οποία αντιμετώπιζαν οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης εξαιτίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19 ήταν υλικοτεχνικής φύσης. Αυτό το γεγονός ήρθε σε συμφωνία με τα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας και συγκεκριμένα με εκείνα των ερευνών των Bayham and Fenichel (2020), των Brown et al. (2020), των Dong et al. (2020) και του Hager (2011). Πιο συγκεκριμένα, το βασικότερο πρόβλημα το οποίο αντιμετώπιζαν οι γονείς ήταν η σύνδεση στο διαδίκτυο και η απουσία ενδιαφέροντος από τα παιδιά ή η ψυχολογική πίεση. Επίσης, ακόμη και η διαταραχή/αναστάτωση από τα υπόλοιπα μέλη του σπιτιού, η απουσία χρόνου να συμμετάσχουν και να υποστηρίξουν την εκπαίδευση των παιδιών ήταν άλλα εμπόδια που αντιμετώπιζαν οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης όπως και της Abuhammad (2020) έδειξαν ότι η τεχνική βοήθεια και η υποστήριξη ήταν αναγκαία για την προσφορά βοήθειας από τους γονείς προς τα παιδιά για τη συμμετοχή στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης εκδήλωσαν την ενόχλησή τους σχετικά με την αλλαγή του τρόπου διδασκαλίας από την παραδοσιακή, δια ζώσης εκπαίδευση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Αυτό το γεγονός συμφωνεί με τα ευρήματα της έρευνας των Dong et al.

(2020) και των Lloyd et al. (2012), ενώ αντίθετα οι Garbe et al. (2020) και οι Viner et al. (2020) ανέφεραν ότι οι γονείς ήταν σύμφωνοι και ικανοποιημένοι με την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Οι γονείς οι οποίοι συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη ανέφεραν ότι μερικές φορές παρέμεναν μαζί με τα παιδιά τους κατά τη διάρκεια του μαθήματος στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και συνήθως αυτό συνέβαινε στην αρχή. Ο λόγος για τον οποίο συνέβαινε αυτό αφορούσε κυρίως στην προσφορά βοήθειας τεχνικής φύσης εάν αυτό ήταν απαραίτητο, ενώ στο μάθημα οι γονείς παρέμβαιναν σε χαμηλό βαθμό. Επιπλέον, αναφέρθηκε ότι παρά το γεγονός ότι είχε αλλάξει ο τρόπος διδασκαλίας κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19, ο χρόνος που δαπανούσαν τα παιδιά στις σχολικές δραστηριότητες ήταν ίδιος.

Αντίθετα, οι Lawrence and Nkoane (2020) είχαν αναφέρει ότι εάν τα παιδιά ήταν μεγαλύτερης ηλικίας παρόλο που η εκπαίδευση είχε λάβει το χαρακτήρα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η επίδοσή τους ήταν υψηλότερη. Οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη είχαν ένα μέτριο βαθμό προετοιμασίας, κάτι το οποίο είχαν αποφανθεί και οι Brooks et al. (2020) και οι Irvin et al. (2010), γεγονός το οποίο θα μπορούσε να οδηγήσει στη βελτίωση της απόδοσης των παιδιών (Dixson, 2015; Dumford & Miller, 2016; Moreno-Guerrero et al. 2020; Tran et al., 2020). Ωστόσο, δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι οι Joshi and Rose (2018) είχαν αναφέρει ότι η συμμετοχή και η υποστήριξη ή η προετοιμασία των γονέων δεν μπορούσαν να βοηθήσουν στη βελτίωση της απόδοσης των παιδιών τους. Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να σημειωθεί ότι οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη θεωρούσαν ότι η υποστήριξη προς τα παιδιά τους συνέβαινε στο ίδιο επίπεδο όπως και πριν την εκδήλωση της πανδημικής κρίσης της Covid 19.

Οι Fontanesi et al. (2020) στη μελέτη τους συμφώνησαν ότι οι γονείς αντιμετώπιζαν ορισμένες ανησυχίες σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση των παιδιών τους που μαθήτευαν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Από τη μελέτη αυτή αποδείχθηκε ότι η μεγαλύτερη ανησυχία των γονέων ήταν η αλλαγή στο βαθμό συμμετοχής και στο ενδιαφέρον των παιδιών έναντι του μαθήματος. Αν και οι Ahmed et al. (2020) ανέφεραν ότι η καθιέρωση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19 είχε ως αποτέλεσμα να επέλθει σύσφιξη

των οικογενειακών σχέσεων, τα ευρήματα αυτής της μελέτης έδειξαν ότι η μακρά παραμονή όλων στο σπίτι μπορούσε να διαταράξει την οικογενειακή γαλήνη. Μία ακόμη ανησυχία των γονέων που συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη ήταν ότι τα παιδιά τους θα μπορούσαν να μην έχουν υψηλή πρόοδο εξαιτίας αυτής της αλλαγής στη μέθοδο εκπαίδευσης. Οι Buelow et al. (2018), οι Hapsari et al. (2020), η Jena (2020) και οι Lawrence and Nkoane (2020) τόνισαν ότι η συμμετοχή των γονέων θα μπορούσε να οδηγήσει στη βελτίωση της απόδοσης των παιδιών τους.

Από τα ευρήματα αυτής της μελέτης αποδείχθηκε ότι οι γονείς που συμμετείχαν σε αυτήν είχαν δαπανήσει περισσότερο χρόνο σε εργασίες για το σπίτι ή σε δημιουργικές δραστηριότητες. Επίσης, οι γονείς ανέφεραν ότι η σχέση με τα παιδιά τους, παρά την εκδήλωση της πανδημικής κρίσης της Covid 19, παρέμεινε η ίδια. Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά του γεγονότος ότι οι συμμετέχοντες σε αυτήν τη μελέτη τόνισαν ότι εάν συνεχιστεί και στο μέλλον η αναστολή λειτουργίας των σχολικών μονάδων τότε θα χρειαζόταν υποστήριξη σε τεχνολογικές υποδομές, σε όρους ψυχολογικής καθοδήγησης για την υποστήριξη του παιδιού, ενώ κάποιοι γονείς σημείωσαν ότι δε χρειαζόταν καμία υποστήριξη. Σε ό,τι αφορούσε στη μεικτή μάθηση οι γονείς οι οποίοι συμμετείχαν σε αυτήν τη μελέτη είχαν μία ουδέτερη στάση ή διαφωνούσαν ως προς την εφαρμογή της. Οι περιπτώσεις στις οποίες οι γονείς των παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης θεωρούσαν ότι ήταν καταλληλότερη η προσέγγιση της μεικτής μάθησης ήταν η απουσία του εκπαιδευτικού ή η εξάσκηση των μαθητών με φύλλα εργασίας ή η απουσία των μαθητών. Τέλος, οι γονείς οι οποίοι συμμετείχαν στη μελέτη ανέφεραν ότι το σημείο εστίασης στην εξέλιξη του παιδιού έπρεπε να είναι ένας συνδυασμός της συμπεριφοράς, της ψυχολογίας και της επίδοσής τους.

5.2 Περιορισμοί της μελέτης

Η ολοκλήρωση αυτής της μελέτης γνώρισε ορισμένους περιορισμούς με το σημαντικότερο εξ αυτών να αφορά στη συγκέντρωση ενός υψηλότερου αριθμού δείγματος. Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε αυτήν τη μελέτη συμμετείχαν μόνο 100 γονείς παιδιών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και αυτό συνέβη είτε λόγω της άγνοιάς τους σχετικά με τη σημασία συμμετοχής σε αντίστοιχες μελέτες είτε εξαιτίας της απουσίας χρόνου. Οπότε, θα ήταν χρήσιμο εάν η μελέτη συνεχιζόταν και στο

μέλλον μέσω της αποστολής του ερευνητικού εργαλείου σε ένα μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων στη μελέτη. Ένα ακόμη στοιχείο το οποίο θα μπορούσε να επισημανθεί ως περιορισμός αυτής της μελέτης ήταν και η αδυναμία εύρεσης ενός ικανοποιητικού αριθμού αναφορών που να πραγματεύονταν το ίδιο αντικείμενο. Έτσι, θα μπορούσαν να εντοπιστούν σημεία απόκλισης ή κοινά και έτσι να εξαχθούν σαφή συμπεράσματα για το συγκεκριμένο διάστημα μελέτης. Αντ' αυτού υπήρξαν αρκετές αναφορές για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση οι οποίες όμως αφορούσαν το παρελθόν και οι συγκρίσεις συνέβησαν σε αυτό το επίπεδο. Τέλος, θα ήταν απαραίτητο να σημειωθεί ότι σε κάποιες περιπτώσεις δεν ήταν δυνατό να αποκτηθούν όλες οι βιβλιογραφικές αναφορές οι οποίες εντοπίστηκαν και αυτό συνέβη εξαιτίας του ότι δεν ήταν δυνατό να αποκτηθούν δωρεάν, είτε για ανάγνωση είτε για μεταφόρτωση.

5.3 Προτάσεις περαιτέρω μελέτης

Τόσο οι περιορισμοί αυτής της μελέτης όσο και η σημασία του θέματος που πραγματεύονταν συνηγορούν προς τη συνέχιση της διερεύνησής του και στο μέλλον. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη θα μπορούσε να συνεχιστεί και στο μέλλον μέσω της διανομής εκ νέου του ερευνητικού εργαλείου με σκοπό να συγκεντρωθεί ένας μεγαλύτερος αριθμός συμμετεχόντων. Με αυτόν τον τρόπο το δείγμα της μελέτης θα ήταν περισσότερο αντιπροσωπευτικό και συνεπώς θα μπορούσαν να εξαχθούν εγκυρότερα και περισσότερο αξιόπιστα αποτελέσματα. Επίσης, θα ήταν χρήσιμο εάν στη μελέτη αυτή μπορούσαν να συμμετάσχουν και εκπαιδευτικοί, σχολικοί διευθυντές ή στελέχη της εκπαίδευσης ώστε να καταγραφεί και η δική τους στάση έναντι της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημικής κρίσης της Covid 19. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε να υπάρξει μία σύγκριση μεταξύ των στάσεων των δύο ομάδων και να εντοπιστούν σημεία σύγκλισης ή απόκλισης. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα τόσο η εθνική κυβέρνηση όσο και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής στον τομέα της εκπαίδευσης να λάβουν καλύτερες αποφάσεις και να διορθώσουν πιθανά προβλήματα τα οποία υπήρχαν ήδη.

Βιβλιογραφία

- ABC News. (2009, October 14). *Drugmakers, Doctors rake in billions battling H1N1 Flu* By Dalia Fahmy. Ανάκτηση από ABC News: <https://abcnews.go.com/Business/big-business-swine-flu/story?id=8820642>
- Aboagye, E., Yawson, J., & Appiah, K. (2020). COVID-19 and E-Learning: the Challenges of Students in Tertiary Institutions. *Social Education Research*, 2(1), 1-8.
- Abuhammad, S. (2020). Barriers to distance learning during thw COVID-19 outbreak: A qualitative review from parents' perspective. *Heliyon*, 6, 1-5.
- Adams, J., & Hannum, E. (2008). Beyond cost : rural perspectives on barriers to education. Στο *Creating Wealth and Poverty in Postsocialist China.*, California, USA: Stanford University Press, Palo Alto.
- Adnan, M. (2020). Online learning amid the COVID-19 pandemic: Students' perspectives. *Journal of Pedagogical Sociology and Psychology*, 2(1), 45-51.
- Agaton, C. B., & Cueto, L. J. (2021). Learning at home: Parents' lived experiences on distance learning during COVID-19 pandemic in Philippines. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 10(3), 901-911.
- Agosto, D. E., Copeland, A. J., & Zach, L. (2013). Testing the benefits of blended education: Using social technology to foster collaboration and knowledge sharing in face-to-face LIS courses. *Journal of education for library and information science*, 54(2), 94-107.
- Ahmed, D., Buheji, M., & Fardan, S. M. (2020). Re-Emphasising the Future Family Role in 'Care Economy' as a Result of Covid-19 Pandemic Spillovers. *American Journal of Economics*, 10(6), 332-338.
- Anderson, B., & Simpson, M. (2012). History and heritage in open, flexible, and distance education. *Journal of Open, Flexible, and Distance Learning*, 16(2), 1–10.
- Apriyanti, C. (2020). Distance learning and obstacles during Covid-19 outbreak. *Jurnal Ilmiah Pendidikan Dasar*, 7(2), 68-83.

- Astri, L. Y. (2017). Barrier factors that influence satisfaction of e-learning: a literature study. *Advanced Science Letters*, 23(4), 3767-3771.
- Bailin, A., & Pena, A. (2007). Online library tutorials, narratives, and scripts. *Journal of Academic Librarianship*, 33(1), 106-117.
- Baran, E., Correia, A. P., & Thompson, A. (2013). Tracing successful online teaching in higher education: Voices of exemplary online teachers. *Teachers College Record*, 115(3), 1-41.
- Baticulon, R., Sy, J. J., Alberto, N. R., Baron, M. B., Mabulay, R. E., Rizada, L. G., . . . Reyes, J. C. (2020). Barriers to online learning in the time of COVID-19: A national survey of medical students in the Philippines. *Medical Science Educator*, 31, 615-626.
- Bayham, J., & Fenichel, E. P. (2020). Impact of school closures for COVID-19 on the US health-care workforce and net mortality: a modelling study. *Lancet Public Health*, 5(5), 271-278.
- Bell, B. P., Damon, I. K., & Jernigan, D. B. (2016). Overview, control strategies, and lessons learned in the CDC response to the 2014–2016 Ebola epidemic. *Morbidity and Mortality Weekly Report (MMWR)*, 4-11.
- Berge, Z. L., & Mrozowski, S. (2001). Review of research in distance education, 1990 to 1999. *American Journal of Distance Education*, 15(3), 5-19.
- Berge, Z., & Muilenburg, L. (2000). Barriers to distance education as perceived by managers and administrators: Results of a survey. Στο M. Clay, *Distance learning administration annual 2000*. Baltimore, MD: University of Maryland–Baltimore.
- Betty, P. (2008). Creation, management, and assessment of library screencasts: The Regis Libraries animated tutorials project. *Journal of Library Administration*, 48(3), 295–315.
- Blummer, B. A., & Kritskaya, O. (2009). Best practices for creating an online tutorial: A literature review. *Journal of Web Librarianship*, 3(3), 199-216.

- Bolliger, D. U., & Wasilik, O. (2009). Factors influencing faculty satisfaction with online teaching and learning in higher education. *Distance Education, 30*(1), 103-116.
- Bonk, C. J., & Graham, C. R. (2006). *Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs*. San Francisco. CA: Pfeiffer Publishing.
- Boonk, L., Gijssels, H. J., Ritzen, H., & Brand-Gruwel, S. (2018). A review of the relationship between parental involvement indicators and academic achievement. *Educational Research Review, 24*, 10-30.
- Bos, E. S., Kikstra, A., & Morgan, C. M. (1996). *Multiple Levels of Use of the Web as a Learning Tool*. USA: Proceedings of ED-MEDIA 96 & ED-TELECOM 96 - World Conference on Educational Multimedia and Hypermedia & World Conference on Educational Telecommunications, 208-213.
- Botha, P. (2011). Obstacles and facilitative opportunities while studying social work within an open and distance learning context. *Social Work/Maatskaplike Werk, 47*(4), 451-461.
- Bratitsis, T. (2021). *Educational Continuity 2.0*. Project 2020: Erasmus and Programme, under the Key Activity 2 – Cooperation for innovation and the exchange of good practices for school education.
- Brooks, S. K., Smith, L. E., Webster, R. K., Weston, D., Woodland, L., Hall, I., & Rubin, G. J. (2020). The impact of unplanned school closure on children's social contact: rapid evidence review. *Eurosurveillance, 25*(13), 1-10.
- Brown, S. M., Doom, J. R., Lechuga-Peña, S., Watamura, S. E., & Koppels, T. (2020). Stress and parenting during the global COVID-19 pandemic. *Child Abuse & Neglect, 110*, 1-15.
- Buelow, J. R., Barry, T., & Rich, L. E. (2018). Supporting learning engagement with online students. *Online Learning, 22*(4), 313-316.
- Burge, L. (2008). 'Crafting the future': Pioneer lessons and concerns for today. *Distance Education, 29*(1), 5-17.

- Burge, L. (2008). Crafting the future': Pioneer lessons and concerns for today. *Distance Education*, 29(1), 5-17.
- Burns, M. (2011). *Distance education for teacher training: Modes, models and methods*. Washington: Education Development Center Inc.
- Bury, S., & Oud, J. (2005). Usability testing of an online information literacy tutorial. *Reference Services Review*, 33(1), 54-65.
- Chotpitayasunondh, T. (2005). Human disease from influenza A (H5N1), Thailand. *Emerging Infectious Diseases*, 201-209.
- Courtney, M., & Wilhoite-Mathews, S. (2015). From Distance Education to Online Learning: Practical Approaches to Information Literacy Instruction and Collaborative Learning in Online Environments. *Journal of Library Administration*, 55, 261–277.
- Crawford, C. M. (1999). *Distance Education: Early Lessons Learned*. Hawaii: Proceedings of WebNet 99 – World Conference on the WWW and Internet, P. de Bra & J. Leggett (Eds.), 268-271.
- Davis, L. N., Gough, M., & Taylor, L. L. (2019). Online teaching: Advantages, obstacles and tools for getting it right. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 19(3), 256-263.
- Dawood, F. S., Iuliano, A. D., & Reed, C. (2012). Estimated global mortality associated with the first 12 months of 2009 pandemic influenza A H1N1 virus circulation: a modelling study. *The Lancet Infectious Diseases*, 687-395.
- Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis. *Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 5-22.
- Dias, P., Gomes, M. J., & Dias, A. A. (2005). In-service training: e-learning as a new and promising approach. *Interactive Educational Multimedia*, 11, 89-103.
- Dixson, M. D. (2015). Measuring student engagement in the online course: The Online Student Engagement scale (OSE). *Online Learning*, 19(4), 1-15.

- Dong, C., Cao, S., & Li, H. (2020). Young children's online learning during COVID-19 pandemic: Chinese parents' beliefs and attitudes. *Children and Youth Services Review, 118*, 1-9.
- Dumford, A. D., & Miller, A. L. (2016). *Learning online: Unintended consequences for engagement*. Honolulu, HI. : Paper presented at the Hawaii International Conference on Education.
- Dunlap, J. C. (1999). *Rich Environments for Active Learning on the Web: Guidelines and Examples*. Hawaii: Proceedings of WebNet 99 – World Conference on the WWW and Internet, P. de Bra & J. Leggett (Eds.), 313-318. .
- Durak, G., Çankaya, S., & İzmirli, S. (2020). Examining the Turkish universities' distance education systems during the COVID-19 Pandemic. *Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Science and Mathematics Education, 14*(1), 787-809.
- Eames, K. T., Tilston, N. L., White, P. J., Adams, E., & Edmunds, W. J. (2010). The impact of illness and the impact of school closure on social contact patterns. *Health Technology Assessment, 14*(34), 267-312.
- Ertmer, P. A. (1999). Addressing first- and second-order barriers to change: Strategies for technology integration. *Educational Technology Research and Development, 47*(4), 47-61.
- European Centre of Disease Prevention and Control. (2021, 20 September). *14-day COVID-19 case notification rate per 100 000, weeks 35-36*. Ανάκτηση από European Centre of Disease Prevention and Control: <https://www.ecdc.europa.eu/en/cases-2019-ncov-eueea>
- Farkas, M. (2013). *Good for what? Considering context in building learning objects*. Ανάκτηση August 27, 2020, από <http://meredith.wolfwater.com/wordpress/2013/08/19/good-for-what-considering-context-in-building-learning-objects/>
- Fauzi, I., & Khusuma, I. H. (2020). Teachers' elementary school in online learning of Covid-19 pandemic conditions. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan, 5*(1), 58-70.

- Fergus, R. (2006). Migratory birds and avian flu. *Science* .
- Fontanesi, L., Marchetti, D., Mazza, C., Di Giandomenico, S., Roma, P., & Verrocchio, M. C. (2020). The effect of the COVID-19 lockdown on parents: A call to adopt urgent measures. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(1), 79-81.
- Fredericksen, E., Pickett, A., Swan, K., Pelz, W., & Shea, P. (2000). Factors influencing faculty satisfaction with asynchronous teaching and learning in the SUNY learning network. *Online Education: Learning Effectiveness and Faculty Satisfaction*, 239-270.
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2005). School engagement. Στο *What do Children Need to Flourish?* (σσ. 305-321). Boston, MA: Springer.
- Garbe, A., Ogurlu, U., Logan, N., & Cook, P. (2020). Parents' Experiences with Remote Education during COVID-19 School Closures. *American Journal of Qualitative Research*, 4(3), 45-65.
- Garske, T., Legrand, J., Donnelly, C. A., Ward, H., Cauchemez, S., & Fraser, C. (2009). Assessing the severity of the novel influenza A/ H1N1 pandemic. *British Medicine Journal*.
- Ghosh, R., Dubey, M. J., Chatterjee, S., & Dubey, S. (2020). Impact of COVID-19 on children: special focus on psychosocial aspect. *Minerva Pediatrica*, 72(3), 226-235.
- Gust, I. D., Hampson, A. W., & Lavanchy, D. (2001). Planning for the next pandemic of influenza. *Review in Medical Virology* , 59-70.
- Güven, M., Kurum, D., & Sağlam, M. (2012). Evaluation of the distance education pre service teachers' opinions about teaching practice course (Case of Izmir City). *Turkish Online Journal of Distance Education*, 13(1), 112-127.
- Hager, P. J. (2011). *Concepts and Definitions of Lifelong Learning. The Oxford Handbook of Lifelong Learning*. London, UK.

- Hapsari, S. M., Sugito, S., & Fauziah, P. Y. (2020). Parent's Involvement in Early Childhood Education during the Covid 19 Pandemic Period. *Journal of Progressive Education, 10*(2), 298-311.
- Hew, K. F., Qiao, C., & Tang, Y. (2018). Understanding student engagement in large-scale open online courses: a machine learning facilitated analysis of student's reflections in 18 highly rated MOOCs. *International Review of Research in Open and Distributed Learning, 19*(3), 70-93.
- Holmes, B., & Gardner, J. (2006). *E-learning: concepts and practice*. Great Britain: Sage Publications.
- Honebein, P. C. (1996). Seven goals for the design of constructivist learning environments. Στο B. G. Wilson (Ed.), *Constructivist learning environments: Case studies in instructional design* (σσ. 11-24). Englewood Cliffs: NJ: Educational Technology Publications, Inc.
- Huang, H. M. (2002). Toward constructivism for adult learners in online learning environments. *British Journal of Educational Technology, 33*(1), 27-37.
- IEEE. (2002). *Draft standard for learning*. Ανάκτηση September 20, 2020, από http://ltsc.ieee.org/wg12/files/LOM_1484_12_1_v1_Final_Draft.pdf
- in. (2020, Απρίλιος 2020). *Παρατείνονται τα περιοριστικά μέτρα μέχρι τις 4 Μαΐου – Τι θα ισχύσει με την αποστολή SMS*. Ανάκτηση από <https://www.in.gr/2020/04/23/politics/se-ekseliksi-enimerosi-tou-kyvernitikou-ekprosopou-steliou-petsa-2/>
- International Monetary Fund. (2021, December 01). *Policy Responses to Covid 19*. Ανάκτηση από International Monetary Fund: <https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Policy-Responses-to-COVID-19>
- Irvin, M. J., Hannum, W. H., de la Varre, C., & Farmer, T. W. (2010). Barriers to distance education in rural schools. *Quarterly Review of Distance Education, 11*(2), 73-78.
- Jamieson, P. (1999). *Improving Teaching by Telecommunications Media: Emphasizing Pedagogy rather than Technology*. USA: Proceedings of ED-

- MEDIA 99 World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia & Telecommunications, B. Collis & R. Oliver (eds.), 85-90.
- Jena, P. K. (2020). Online learning during lockdown period for COVID-19 in India. *Editorial Board*, 9(5), 82.
- Johnson, N. P., & Mueller, J. (2002). Updating the accounts: Global mortality of the 1918–1920 “Spanish” influenza pandemic. *Bulletin of the History of Medicine*, 105-115.
- Jonassen, D. H. (1995). Supporting communities of learners with technology: A vision for integrating technology with learning in schools. *Educational Technology*, 35(4), 60-63.
- Joshi, S. C., & Rose, G. (2018). *Information technology, internet use, and adolescent cognitive development*. Bengaluru, India: 3rd International Conference on Computational Systems and Information Technology for Sustainable Solutions.
- Jung, I. (2005). ICT-Pedagogy Integration in Teacher Training: Application Cases Worldwide. *Educational Technology and Society*, 8(2), 94-101.
- Kalra, S., Kelkar, D., Galwankar, S. C., Papadimos, T. J., Stawicki, S. P., Arquilla, B., . . . Sabol, D. J. (2014). The emergence of ebola as a global health security threat: from ‘les sons learned’ to coordinated multilateral containment efforts. *Journal of Global Infectious Diseases*, 164-177.
- Kammerlocher, L., Couture, J., Sparks, O., Harp, M., & Allgood, T. (2011). Information literacy in learning landscapes: Flexible, adaptable, low-cost solutions. *Reference Services Review*, 39(3), 390-400.
- Kearsley, G., & Shneiderman, B. (1998). Engagement theory: a framework for technology-based teaching and learning. *Educational Technology*, 38(5), 20-23.
- Kilbourne, E. D. (2009). Influenza pandemics of the 20th century. *Emerging Infectious Diseases*, 9-14.

- Kindhauser, M. K., Allen, T., Frank, V., Santhanaa, S., R., & Dye, C. (2016). *Zika: the origin and spread of a mosquito-borne virus*. Bulletin of the World Health Organization.
- Knouse, S. B. (2010). What's wrong with distance learning-and what we can do about it. *Competition Forum*, 8(1), 129-136.
- Lawrence, K. C., & Fakuade, O. V. (2021). Parental involvement, learning participation and online learning commitment of adolescent learners during the COVID-19 lockdown. *Research in Learning Technology*, 29, 1-16.
- Lawrence, K. C., & Nkoane, M. M. (2020). Transforming higher education spaces: analysis of educational expectation factors among higher school learners in KwaDlangezwa. *International Journal of Education and Practice*, 8(3), 547-556.
- Lempel, H., Epstein, J. M., & Hammond, R. A. (2009). Economic cost and health care workforce effects of school closures in the US. *PLoS Currents*, 1, 1-15.
- Leontyeva, I. A. (2018). Modern distance learning technologies in higher education: Introduction problems. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 14(10), em1578.
- Lindsay, E., Cummings, L., Johnson, C., & Scales, B. (2006). If you build it, will they learn? Assessing online information literacy tutorials. *College & Research Libraries*, 67(5), 429-445.
- Lloyd, S. A., Byrne, M. M., & McCoy, T. S. (2012). Faculty-perceived barriers of online education. *Journal of Online Learning and Teaching*, 8(1), 72-79.
- Lukong, T., Tombari, C., Mbome, B., Ankinibom, C., Fru, P., & Atong, H. (2020). Psychological Implications of Covid-19 on Students Learning Outcome at the University of Buea, Cameroon. *American Research Journal of Humanities & Social Science*, 3(8), 1-14.
- Mahmud, K. (2010). E-learning for tertiary level education in least developed countries: Implementation obstacles and way outs for Bangladesh. *International Journal of Computer Theory and Engineering*, 2(2), 150-155.

- Mailizar, A. A., Maulina, S., & Bruce, S. (2020). Secondary school mathematics teachers' views on e-learning implementation barriers during the Covid-19 Pandemic: The case of Indonesia. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(7), em1860.
- Mangiavacchi, L., Piccoli, L., & Pieroni, L. (2020). *Fathers Matter: Intra-Household Responsibilities and Children's Wellbeing during the COVID-19 Lockdown in Italy*. Italy: IZA Discussion Paper.
- Mardis, L. A., & Ury, C. J. (2008). Innovation, an LO library: Reuse of learning objects. *Reference Services Review*, 36(4), 389-413.
- Maunder, R. G. (2009). Was SARS a mental health catastrophe? *General Hospital Psychiatry*, 316-317.
- McLean, L. (2014). *From recommendations to reality: Designing effective online tutorials*. LOEX .
- Melnick, H., & Darling-Hammond, L. (2020). *Reopening Schools in the Context of COVID-19: Health and Safety Guidelines from Other Countries*. Policy Briefing Learning Policy Institute.
- Menchaca, M. P., & Bekele, T. A. (2008). Learner and instructor identified success factors in distance education. *The Journal of Distance Education*, 29(3), 231-252.
- Mestre, L. S. (2010). Matching up learning styles with learning objects: What's effective? *Journal of Library Administration*, 50(7/8), 808-829.
- Mestre, L., Baures, L., Niedbala, M., Bishop, C., Cantrell, S., Perez, A., & Silfen, K. (2011). Learning objects as tools for teaching information literacy online: A survey of librarian usage. *College & Research Libraries*, 72(3), 236-252.
- Mikropoulos, T. A. (2005). *On the pedagogy of Open and Distance Learning Systems*. Ανάκτηση August 30, 2020, από http://earthlab.uoi.gr/earthlab_files/articles/ODLPedagogy.pdf
- Moore, M., & Kearsley, G. (2005). *Distance Education: A Systems View*. Belmont, CA: Wadsworth: Cengage Learning.

- Moreno-Guerrero, A. J., Aznar-Diaz, I., Caseres-Reche, P., & Alonso-Garcia, S. (2020). E-learning in the teaching of mathematics: an educational experience in adult high school. *Mathematics*, 8(5), 840.
- Morens, D. M., Folkers, G. K., & Fauci, A. S. (2004). The challenge of emerging and reemerging infectious diseases. *Nature*, 242-249.
- Motiwalla, L., & Tello, S. (2000). Distance Learning on the Internet: An Exploratory Study. *The Internet and Higher Education*, 2(4), 253-264.
- Muilenburg, L. Y., & Berge, Z. L. (2005). Student barriers to online learning: A factor analytic study. *Distance Education*, 26(1), 29-48.
- Muilenburg, L., & Berge, Z. (2005). Student barriers to online learning: a factor analytic study. *Distance Education*, 26(1), 29-48.
- Murphy, M. J., Levant, R. F., Hall, J. E., & Glueckauf, R. L. (2007). Distance education in professional training in psychology. *Professional Psychology: Research and Practice*, 38(1), 97-103.
- newsIT. (2020, Νοέμβριος 11). *Lockdown έως τις 30 Νοεμβρίου – Όλα τα μέτρα που ανακοίνωσε ο πρωθυπουργός*. Ανάκτηση από newsIT: <https://www.newsit.gr/ellada/Lockdown-eos-tis-30-noemvriou-ola-ta-metra-pou-anakoinose-o-prothypourgos/3135677/>
- Nguyen-Van-Tam, J. S., Openshaw, P. J., & Hashim, A. (2010). Risk factors for hospitalisation and poor outcome with pandemic A/ H1N1 influenza: United Kingdom first wave (May–September 2009). *Thorax*, 645-651.
- Nipper, S. (1989). Third generation distance learning and computer conferencing. Στο R. Mason & A. Kaye (Eds.), *Mindweave: Communication, computers, and distance education*. Oxford, England: Pergamon Press.
- Ntekane, A. (2018). *Parental Involvement in Education*. Vanderbijlpark, South Africa.: A dissertation/thesis of North-West University Vaal.
- O'Doherty, D., Dromey, M., Lougheed, J., Hannigan, A., Last, J., & McGrath, D. (2018). Barriers and solutions to online learning in medical education—an integrative review. *BMC Medical Education*, 18(1), 130.

- Ofri, D. (2009). The emotional epidemiology of H1N1 influenza vaccination. *The New England Journal of Medicine*, 259.
- Ouma, G. O., Awuor, F. M., & Kyambo, B. (2013). E-Learning readiness in public secondary schools in Kenya. *European Journal of Open, Distance and E-Learning*, 16(2), 97-110.
- Owens, J., Hardcastle, L., & Richardson, B. (2009). Learning from a distance: the experience of remote students. *The Journal of Distance Education*, 23(3), 53-74.
- Özüdoğru, G. (2021). Problems faced in distance education during Covid-19 Pandemic. *Participatory Educational Research*, 8(4), 321-333.
- Özüdoğru, G., & Özüdoğru, A. (2017). An Investigation of web based instruction experiences of physiotherapy and rehabilitation students. *Ahi Evran University Journal of Kırşehir Education Faculty*, 18(3), 865-879.
- Passerini, K., & Granger, M. J. (2000). A developmental model for distance learning using the Internet. *Computers & Education*, 34, 1-15.
- Polsani, P. R. (2003). Use and abuse of reusable learning objects. *Journal of Digital Information*, 3(4).
- Pulungan, A. B. (2020). The COVID-19 Pandemic and Asia-Pacific Children. *Asia Pacific Journal of Pediatrics and Child Health*, 3, 57-58.
- Rasmitadila, A. R., Rachmadtullah, R., Samsudin, A., Syaodih, E., Nurtanto, M., & Tambunan, A. R. (2020). The Perceptions of primary school teachers of online learning during the COVID-19 Pandemic period: A case study in Indonesia. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 7(2), 90-109.
- Renes, S. L., & Strange, A. T. (2011). Using technology to enhance higher education. *Innovative Higher Education*, 36(3), 203-213.
- Roberts, L. (2006). Polio eradication: Is it time to give up? *Science*, 832-835.
- Roberts, P., & Hannum, E. (2018). Education and equity in rural China: a critical introduction for the rural education field. *Australian and International Journal of Rural Education*, 28(2), 1-8.

- Rooney, J. E. (2003). Blending learning opportunities to enhance educational programming and meetings. *Association Management*, 55(5), 26-32.
- Saba, F. (2011). Distance education in the United States: Past, present, future. *Educational Technology*, 51(6), 11-18.
- Saravanakumar, A. R., & Subbiah, S. (2011). Teacher Education Programme Through Distance Mode A Technological Approach. *Indian Journal of Applied Research*, 1(3), 56-57.
- Sharma, R., & Juwah, C. (2006). Developing competencies for online and distance education teaching. Στο Ch. Juwah (Eds.), *Interactions in online education. Implications for theory and practice* (σσ. 228-251). London & New York: Routledge.
- Shen, K., Yang, Y., Wang, T., Zhao, D., Jiang, Y., Jin, R., & Shang, Y. (2020). Diagnosis, treatment, and prevention of 2019 novel coronavirus infection in children: experts' consensus statement. *World Journal of Pediatrics*, 1(3), 1-9.
- Sicilia, M. A., & Garcia, E. (2003). On the concepts of usability and reusability of learning objects. *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 4(2).
- Simmons, S., Jones, W. J., & Silver, S. (2004). Making the transition from face-to-face to cyberspace. *TechTrends*, 48(5), 50-85.
- Sintema, E. J. (2020). Effect of COVID-19 on the performance of grade 12 students: implications for STEM education. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(7), 1-6.
- Smidt, E., McDyre, B., Bunk, J., Li, R., & Gatenby, T. (2014). Faculty Attitudes about Distance Education. *The IAFOR Journal of Education*, 2(2), 181-209.
- Smith, R. D. (2006). Responding to global infectious disease outbreaks: lessons from SARS on the role of risk perception, communication and management. *Social Science Medicine*, 3.
- Snacken, R. (1999). The next influenza pandemic: Lessons from Hong Kong. *Emerging Infectious Diseases*, 195-203.

- Sult, L., Mery, Y., Blakiston, R., & Kline, E. (2013). A new approach to online database instruction: Developing the Guide on the Side. *Reference Services Review*, 41(1), 125–133.
- Sumner, J. (2000). Serving the system: A critical history of distance education. *Open Learning: The Journal of Open, Distance, and e-Learning*, 15(3), 267-285.
- Taubenberger, J. K., Reid, A. H., & Krafft, A. E. (1997). Initial genetic characterization of the 1918 “Spanish” influenza virus. *Science*, 1793-1796.
- The MIT Press Reader. (2020, March 30). *A Complete History of Pandemics*. Ανάκτηση από The MIT Press Reader: <https://thereader.mitpress.mit.edu/a-complete-history-of-pandemics/>
- Tran, T., Hoang, A. D., Nguyen, Y. C., Nguyen, L. C., Thuy Ta, N. I., Pham, C. X., . . . Nguyen, T. T. (2020). Toward sustainable learning during school suspension: socioeconomic, occupational aspirations, and learning behavior of Vietnamese students during COVID-19. *Sustainability*, 12(10), 4195.
- Trifonov, V., Khiabani, H., & Rabadan, R. (2010). Geographic dependence, surveillance, and origins of the 2009 influenza A (H1N1) virus. *The New England Journal of Medicine*, 115-119.
- UNESCO. (2020). *COVID-19 Educational Disruption and Response*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Viner, R., Russell, S. J., Croker, H., Packer, J., Ward, J. & Stansfield, C. (2020). School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review. *The Lancet Child and Adolescent Health*, 4(5), 397-404.
- Waters, L. H., Menchaca, M. P., & Borup, J. (2014). Parental involvement in K-12 online and blended learning. Στο *Handbook of Research on K-12 Online and Blended Learning* (2nd εκδ., σσ. 403-422). Pittsburgh, PA: Carnegie Mellon University: ETC Press.
- Webster, R. G. (1997). Predictions for future human influenza pandemics. *Journal of Infectious Diseases*, 14-19.

- Weller, M., Pegler, C. A., & Mason, R. (2003). *Putting the pieces together: What working with learning objects means for the educator*. Edinburgh, Scotland: Proceedings of the Second eLearn International World Summit, Edinburgh International Conference Centre.
- Williams, P., & Sheridan, S. (2010). Conditions for collaborative learning and constructive competition in school. *Educational Research*, 52(4), 335-350.
- Wiseman, P. J., Lodge, J. M., Arguel, A., & Kennedy, G. E. (2017). The changing nature of student engagement during a digital learning task. Στο *Facilitating Social Learning through Learning Design: A Perspective of Collaborative Academic Development* (σ. 433).
- World Health Organization. (2003, July 31). *Summary of probable SARS cases with onset of illness*. Ανάκτηση από WHO: http://www.who.int/csr/sars/country/table2004_04_21/en/
- World Health Organization. (2021, December 06). *World Health Organization*. Ανάκτηση από World Health Organization. Regionale Office of Europe: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov>
- Yaniawati, P., Kariadinata, R., Sari, N. M., Pramiasih, E. E., & Mariani, M. (2020). Integration of e-learning for mathematics on resource-based learning: increasing mathematical creative thinking and self-confidence. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 15(6), 60-78.
- Δημητριάδης, Σ. (2008). *Ευέλικτη μάθηση με χρήση τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών*. Θεσσαλονίκη: Τσιόλα.
- Εθνική Τράπεζα. (2020). *Ελληνική Οικονομία, Ειδικό Θέμα: Επιπτώσεις του Covid-19 σε Οικονομία, Επιχειρήσεις και Ρευστότητα (Σεπτέμβριος 2020)*. Ανάκτηση από: <https://www.nbg.gr/el/the-group/press-office/e-spot/reports/working-capital>
- Ζαφειριάδου, Α. (2018). *Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την επιμόρφωση Β1 επιπέδου ΤΠΕ στη συστάδα Β1.3*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία.

- Ζγούβα, Α. (2013). *Η ηλεκτρονική μάθηση (e-learning) στην ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση των εργαζομένων στα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα: παράγοντες αποτελεσματικότητας*. Θεσσαλονίκη: Διδακτορική διατριβή, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Α.Π.Θ.
- Καραμούζης, Ν. (2020, Νοέμβριος 12). *Κορωνοϊός και ελληνική οικονομία : Οι 5 κρίσιμες προκλήσεις*. Ανάκτηση από ΤΟ ΒΗΜΑ: <https://www.tovima.gr/2020/11/12/finance/koronoios-kai-elliniki-oikonomia-oi-5-krisimes-prokliseis/>
- Καρατάσιος, Γ., & Μιχαηλίδης, Ν. (2009). Η συμβολή της τηλεκαίδευσης στα προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης. *Μέντορας*, 11, 3-26.
- Μουζάκης, Χ. (2011). Εξ αποστάσεως επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην παιδαγωγική χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας: Η πιλοτική εφαρμογή του EPICT License στην Ελλάδα. *Θέματα επιστημών και τεχνολογίας στην εκπαίδευση*, 1(1), 91-118.
- Μπίκος, Κ. (2010). *Η εξ αποστάσεως/ηλεκτρονική επιμόρφωση εκπαιδευτικών: μία καινοτομία που ανταποκρίνεται στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή*. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 10, 2020, από http://www.diapolis.auth.gr/epimorfotiko_uliko/index.php/2014-09-05-15-40-12/2014-09-05-15-45-43/85-odigos-mpikos?showall=1
- Παπανικολάου, Κ., & Γρηγοριάδου, Μ. (2005). Προσαρμοστικά εκπαιδευτικά συστήματα υπερμέσων στο Διαδίκτυο. Στο Σ. Ρετάλης (Επ.), *Οι προηγμένες τεχνολογίες Διαδικτύου στην Υπηρεσία της μάθησης*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Σούκουλη, Φ. (2017). *Ο θεσμός της εξ αποστάσεως επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: φορείς και μορφές*. Κόρινθος: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία.
- Χλαπάνης, Γ. (2006). *Δημιουργία Κοινοτήτων Μάθησης με αξιοποίηση των Τεχνολογιών των Επικοινωνιών: Μελέτη Περίπτωσης Υλοποίησης Επιμορφωτικού Προγράμματος Εκπαιδευτικών για τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*. Ρόδος: Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Παράρτημα Ι

Ερευνητικό εργαλείο

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

A. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Φύλο: α. Άνδρας β. Γυναίκα
2. Ηλικία: α. -30 β. 31-40 γ. 41-50 δ. 51-60 ε. 61+
3. Οικογενειακή κατάσταση: α. Έγγαμος β. Διαζευγμένος/Σε διάσταση
γ. Άλλο δ. Προτιμώ να μην απαντήσω
4. Αριθμός παιδιών που φοιτούσαν στο δημοτικό κατά τη σχολική χρονιά 2020-21 (συμπληρώστε με αριθμό) :

-

5. Πλήθος παιδιών στην τάξη που φοιτούσαν (συμπληρώστε αριθμό στο κατάλληλο κουτάκι, υπάρχει η δυνατότητα περισσότερων επιλογών)

A'. B'. Γ'. Δ'. Ε'. ΣΤ'

6. Μορφωτικό επίπεδο:

- α. ΥΕ (Υποχρεωτική Εκπαίδευση)
- β. ΔΕ (Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση)
- γ. Πτυχίο
- δ. Μεταπτυχιακό
- ε. Διδακτορικό

7. Επίπεδο γνώσεων στη χρήση Νέων Τεχνολογιών:

- α. Καμία γνώση β. Λίγο γ. Μέτριο δ. Καλό ε. Πολύ καλό

B. Τα σημαντικότερα εμπόδια που συνάντησαν οι γονείς και ο βαθμός ικανοποίησης στην επικοινωνία με το σχολείο και τον εκπαιδευτικό.

8. Πόσο προετοιμασμένος/η ήσασταν πριν την πανδημία για τη συμμετοχή του/των παιδιού/ών στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση;

α. Καθόλου β. Λίγο γ. Μέτρια δ. Αρκετά ε. Πολύ

9. Πώς αισθανθήκατε για τα παιδιά σας που έπρεπε να συνεχίσουν τα μαθήματα εξ' αποστάσεως;

α. Ενοχλημένος β. Αδιάφορα γ. Ευχάριστα δ. Χαρούμενος ε. Πολύ χαρούμενος

10. Ποια ήταν τα σημαντικότερα εμπόδια που συναντήσατε κατά τη διάρκεια της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης; (δυνατότητα επιλογής περισσότερων απαντήσεων)

α. Τεχνική υποδομή

β. Σύνδεση στο διαδίκτυο

γ. Έλλειψη γνώσεων στη χρήση ψηφιακών εργαλείων

δ. Έλλειψη ενδιαφέροντος από τα παιδιά

ε. Διαταραχή από άλλα μέλη του σπιτιού

στ. Έλλειψη χρόνου

ζ. Έλλειψη χώρου

η. Ψυχολογική πίεση

θ. Τίποτα

11. Πού στραφήκατε για βοήθεια;

α. Οικογένεια β. Φίλοι γ. Σχολείο δ. Κοινότητες (π.χ. facebook)

ε. Μόνος/η στ. Άλλο

12. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τη βοήθεια;

α. Καθόλου β. Λίγο γ. Μέτρια δ. Αρκετά ε. Πολύ

13. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από το βαθμό στήριξης - οδηγίες που σας παρείχε το σχολείο κατά τη διάρκεια της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης;

α. Καθόλου β. Λίγο γ. Μέτρια δ. Αρκετά ε. Πολύ

14. Με ποιον τρόπο επικοινωνούσατε με το δάσκαλο κατά τη διάρκεια της πανδημίας;

α. Ηλεκτρονικό μήνυμα (e-mail) β. Εφαρμογές μηνυμάτων (viber, whatsapp)
γ. Τηλέφωνο δ. Webex, Zoom, Skype

15. Σε ποιο βαθμό μείνατε ικανοποιημένος/η;

α. Καθόλου β. Λίγο γ. Μέτρια δ. Αρκετά ε. Πολύ

16. Σε ποιο βαθμό άλλαξε η επικοινωνία σας με το δάσκαλο κατά τη διάρκεια της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης σε σχέση με πριν;

α. Καθόλου β. Λίγο γ. Το ίδιο δ. Αρκετά ε. Πολύ

17. Σε ποιο βαθμό άλλαξε η επικοινωνία σας με άλλους γονείς κατά τη διάρκεια της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης σε σχέση με πριν;

α. Καθόλου β. Λίγο γ. Το ίδιο δ. Αρκετά ε. Πολύ

18. Για ποιο σκοπό επικοινωνούσατε μαζί τους; (δυνατότητα επιλογής περισσότερων απαντήσεων)

α. Υποστήριξη β. Ανταλλαγή ιδεών γ. Εργασίες μαθητών που ανατέθηκαν
δ. Διασκέδαση ε. Όχι

Γ. Υποστήριξη των παιδιών κατά τη διάρκεια του μαθήματος και ανησυχίες των γονέων την περίοδο της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης.

19. Καθόσασταν μαζί με το παιδί σας κατά τη διάρκεια του μαθήματος;

α. Όχι β. Ναι γ. Μερικές φορές δ. Πάντα

20. Πόσο συχνά;

α. Ποτέ β. Στην αρχή γ. Συγκεκριμένες φορές δ. Περιστασιακά ε. Σε όλη τη διάρκεια

21. Για ποιο λόγο;

α. Τεχνική υποστήριξη

β. Ψυχολογική υποστήριξη

γ. Να δω τι κάνει/λέει ο δάσκαλος

δ. Από περιέργεια

ε. Βοήθεια παιδιού στην ερώτηση

στ. Χωρίς λόγο

22. Παρεμβαίνατε καθόλου;

α. Ποτέ β. Λίγο γ. Κάποιες φορές δ. Αρκετά ε. Πολύ

23. Πόσο χρόνο ξόδευε το παιδί σας για τις εργασίες του σε σχέση με πριν;

α. Λιγότερο β. Το ίδιο γ. Περισσότερο

24. Πόσο έτοιμοι αισθανθήκατε να υποστηρίξετε τα παιδιά;

α. Καθόλου β. Λίγο γ. Μέτρια δ. Αρκετά ε. Πολύ

25. Σε ποιο βαθμό χρειαζόταν να υποστηρίξετε τα παιδιά σας σε σχέση με την περίοδο πριν την πανδημία;

α. Λιγότερο β. Το ίδιο γ. Περισσότερο

26. Ποιες ήταν οι ανησυχίες σας κατά τη διάρκεια της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης; (δυνατότητα επιλογής περισσότερων απαντήσεων)

- α. Μαθησιακή πρόοδος του παιδιού
- β. Υπερβολική χρήση ηλεκτρονικών συσκευών από το παιδί
- γ. Πρόσθετα έξοδα
- δ. Η διατάραξη της οικογενειακής ζωής
- ε. Καμία
- στ. Άλλο

27. Η σχέση σας με τα παιδιά άλλαξε κατά τη διάρκεια της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης;

- α. Εόδεψα λιγότερο χρόνο σε δημιουργικές δραστηριότητες
- β. Εόδεψα λιγότερο χρόνο σε εργασίες για το σχολείο
- γ. Το ίδιο
- δ. Εόδεψα περισσότερο χρόνο σε δημιουργικές δραστηριότητες
- ε. Εόδεψα περισσότερο χρόνο σε εργασίες για το σπίτι
- στ. Όχι

28. Σε περίπτωση που ξανακλείσουν τα σχολεία τι είδους βοήθεια θεωρείτε πως χρειάζεστε;

- α. Καμία
- β. Οικονομική (π.χ. αγορά συσκευών)
- γ. Τεχνολογική υποδομή (π.χ γρήγορο διαδίκτυο)
- δ. Ψυχολογική καθοδήγηση για την υποστήριξη του παιδιού

ε. Ψυχολογική καθοδήγηση για εμένα

στ. Χρήση ηλεκτρονικών συσκευών και εφαρμογών

ζ. Άλλο

Μεικτή μάθηση: Ο όρος αυτός αναφέρεται στη μάθηση που συνδυάζει την παραδοσιακή διδασκαλία με τη μάθηση μέσω διαδικτυακών εξ' αποστάσεως δραστηριοτήτων.

29. Θεωρώ ότι είναι καλό να υλοποιούνται προσεγγίσεις μεικτής μάθησης στο μέλλον.

α. Διαφωνώ απόλυτα β. Διαφωνώ γ. Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ δ. Συμφωνώ ε. Συμφωνώ απόλυτα

30. Σε ποιες περιπτώσεις θεωρείτε ότι ταιριάζει περισσότερο η μεικτή μάθηση ως προσέγγιση;

α. Απουσία εκπαιδευτικού β. Απουσία μαθητή γ. Εξάσκηση μαθητών με φύλλα εργασίας ε. Εξοικονόμηση γραφικής ύλης στ. Άλλο

31. Πού εστιάζετε περισσότερο για την εξέλιξη του παιδιού κατά τη συνεργασία/επικοινωνία σας με το δάσκαλο;

α. Επίδοση β. Συμπεριφορά γ. Ψυχολογία δ. Όλα τα παραπάνω